מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קט"ז | פרשת בא | תשפ"ג

	ירושלים		בני ברק		ניו יורק		לונדון	
זמני כניסת ויציאת שבת קודש:	כניסת השבת	יציאת השבת	כניסת השבת	יציאת השבת	כניסת השבת	יציאת השבת	כניסת השבת	יציאת השבת
	16:33	17:48	16:47	17:49	16:49	17:58	16:24	17:36
	רבנו תם		רבנו תם		רבנו תם		רבנו תם	
	18:27		18:23		18:20		17:55	

השבוע בגליון:

חשיפה: איך העיז משה רבינו לסטור לפרעה על לחיו ואיך מעשה כזה עבר בשתיקה. היכן היו שומרי הראש? | עמ' י"ג

סגולה: אכילה סעודת פדיון הבן כפ"ד תעניות | עמ' ג'

אקטואליה: האם מותר להוציא כלי ממקום לטבילת כלים בשבת | עמ' י"ח

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

"איזהו עם הארץ? המכה בדופי, המונה בבורית, והשופך בבכורות"

וַה' הִכָּה כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וגו' (יב, כט).

המנהג אצל הרה"ק **רבי שלום מבעלזא** זי"ע היה, שבעת עריכת שולחנו הטהור אמר אחד מן המסובים "מדרש" מסוים, והרבי היה אומר "תורה" על המדרש הזה.

פעם איקלע להתם גביר אחד "עם הארץ" מדאורייתא ומדרבנן, אשר לא ידע מאי קאמר, אך כיון שהוצרכו מפני מעמדו לכבדו לומר את ה"מדרש", פנה אליו הרה"ק **רבי שלום מקאמינקא** זי"ע ואמר לו: בוא ואלמדך "מדרש" אשר תוכל להזכירו בשולחנו של הרבי, וכה נאמר שם: **"איזהו עם הארץ? המכה בדופי, המונה בבורית, והשופך בבכורות"**. חזר ה"גביר" על מאמר זה פעמים רבות עד שידעו היטב, ובהגיע הזמן לומר את ה"מדרש" כיבדו אותו, ואמר בשמחה את המאמר הזה.

כשמוע הרבי את המאמר הבין מיד, שכנראה ידו של הרה"ק מקאמינקא זי"ע בדבר, ואמר: נו, אדרבה, יפרש רבי שלום את "המדרש"... פתח הרב מקאמינקא ואמר: לדעתי פירוש דברי ה"מדרש" הוא באופן פשוט ביותר. איזהו עם הארץ? **המכה ב"דופי"** – היינו עם הארץ כזה שאינו יודע שבאמירת תחנון "דברנו דופי" הוא דבר אחד, וחושב שכשם שצריכים "להכות" על הלב ב"אשמנו" וב"בגדנו", כמו כן צריכים להכות הן ב"דברנו" והן ב"דופי". **המונה בבורית** – היינו שכאשר מגיע למנות את סממני הקטורת, הוא מונה הן את "בורית" והן את "כרשינה", ואינו יודע כי "בורית כרשינה" דבר אחד הוא... **והשופך בבכורות** – היינו שכאשר מגיעים לשפוך יין בליל הסדר באמירת המכות, הוא שופך הן ב"מכת" והן ב"בכורות", מבלי שידע כלל שהם דבר אחד. נמצא שכל דברי המדרש עולים בסגנון אחד.

נהנה השר שלום זי"ע מן הדברים וחייך, ועלז לבו של הרה"ק מקאמינקא זי"ע על שהצליח להעלות חיוך על פני רבו הקדוש...

אוהב שלום (עמ' קמח)

מה השיב החסיד מפרצובה למרן השפת אמת כשביקשו לירד בפני התיבה

וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חֹמֶץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ (יג, ז).

בערוב ימיו של הרה"ק **רבי צבי הירש מפרצובה**, מהאריות שבחבורת קאצק וגור, שזכה עוד להסתופף בצילא דמהימנותא של הרה"ק **ה'חוזה מלובלין'** והאריך ימים עד לימי מלכותו של מרן **ה'שפת אמת'**, עלתה בידו לבוא לנסיעה' לחצר הקודש שבעיירת גור, לחסות בצל קודשו של הרבי וליהנות מזיו אורו ותורתו.

פניני אביר יעקב עמ' ח'

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע עמ' כ"ז

בליל שבת פנה אליו מרן ה'שפת אמת' וביקשו כי ירד לפני התיבה לכבד את ה' מגרונו, שכן שליח ציבור היה עוד מנעוריו. השיבו רבי הידש בהכנעה, כי לצערו תקפה אותו חולשה יתירה וחושש הוא לעשות זאת. נענה הרבי ואמר לו: שליח ציבור הלא הוא שליח מצוה, וקיימא לן ששליחי מצוה אינם ניזוקים...

נשאר רבי הידש עומד במקומו כאילו יש לו מה להגיד, ולבקשת הרבי אמר את אשר היה בליבו: תמיד לא הבנתי את דברי הגמרא במסכת פסחים (ח, א): הבודק את החמץ בערב פסח 'אין מחייבין אותו להכניס ידו לחורין ולסדקין לבדוק - מפני הסכנה... מפני סכנת עקרב'.

שואלת הגמרא: 'והא אמר רבי אלעזר: שלוחי מצוה אינן ניזוקין!' ואם כן אין לו למקיים מצות בדיקת חמץ לחשוש מסכנת העקרב, שהרי הוא מובטח ועומד ששלוחי מצוה אינן ניזוקין. מתרצת הגמרא: 'אמר רב אשי: שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה'.

קיים חשש שמא בודק החמץ ינצל את ההזדמנות לחפש גם אחרי מחט שנאבדה לו קודם לכן, ומכיון שהוא אינו מתכוון בחיפושיו רק לשם מצוה אלא גם לצורך המחט, שוב אין לו את ההגנה של שליח מצוה ויכול הוא להינזק.

המשיך רבי הידש ושאל: מעולם לא הבנתי את דברי הגמרא, אילו היו אומרים שהחשש הוא שמא נאבד לו יהלום והוא יבוא לחפש אחרי היהלום, שפיר; אם החשש היה שמא הוא יחפש אחרי סכום כסף גדול שנאבד לו, ניחא, אבל מחט עלובה? האם יש הגיון שהאדם יעזוב את המצוה ויפנה לחפש אחר המחט בת הפרוטה? הרי מצוה חביבה זו של בדיקת חמץ, מתקיימת רק פעם אחת בשנה אחרי הכנות עצומות והתעוררות רבה, וכי מסתבר שהאדם ילך וינטוש את המצוה בשביל מחט שנאבדה לו?

ובעצם – הוסיף רבי הידש – מה בכלל הפירוש 'שליח מצוה'? ראובן שולח את שמעון, הרי ששמעון נקרא שליחו וכל דיני וחיובי השליחות חלים על שמעון, אבל 'שליח מצוה' מה טיבו? הלא הקב"ה מלוא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה, ואם כן מה הפירוש 'שלוחא דרחמנא'? הלא אין ביכולתו של אדם אפילו להניע באצבעו הקטנה, אילולי הקב"ה עוזרו?

אלא הטעים רבי הידש והסביר: כבר אמרו חז"ל 'פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם'. שליחות האדם היא לפתוח את אותו פתח המחט ועד כאן זכותו כשליח מצוה. חושש איפוא רב אשי 'שמא תאבד לו מחט' – אותו מחט שעליו לנקוב עימו ולפתוח את הפתח, ויוצא ששוב הוא אינו שליח מצוה.

זהרו פניו של מרן ה'שפת אמת' בשמעו את פירושו החסידי של אותו זקן ישיש, משרידי החבריא בקאצק, והנהן לו בראשו.

שנים רבות לאחר מכן, כתב מרן **ה'בית ישראל'** בספרו הקדוש (שביעי של פסח תשי"ג ד"ה פסח): "ואיתא אצל בדיקה 'שמא תאבד לו מחט' ואולי שמעתי מכ"ק אאז"ל שהבדיקה שמא יאבד לו המחט של 'פתחי לי פתח כחודו של מחט' וזאת נצרך לשמור שישאר אצלו החודו של מחט לכנוס אל הפתח".

'בית קוצק' (ח"ב עמוד שעה, הובא בספר 'נחמדים מזהב' בתוספת נופך)

ציווה ה' 'למשוך' את השה שתרבה ההמולה של מצוה במצרים

מְשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן (יב, כא).

שמעתי בשם אחד **מחכמי הספרדים**, לפרש ענין 'משכו', מפני שדרכו של השה היא, כשמכים אותו מאחוריו הוא רץ קדימה, אבל כשמושכים אותו מלפניו, הוא מתנגד בכל תוקף ואינו הולך, ורצה הקב"ה שבני ישראל יקחו הצאן למצוה דוקא ע"י משיכה, כדי שתהיה המולה ושערורייה בארץ מצרים, שכל המצרים יכירו וידעו שבני ישראל מושכים להם צאן למצות הפסח.

שה לבית (עמ' שג; להג"ר שמעון הרשלר מלונדון)

האם הבכורים הַמְּצָרִים הכו את אביהם והרמז בתיבת באח"ב

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַה' הִכָּה כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם (יב, כט).

הרה"ק **רבי ברוך מקאסוב** זי"ע כותב ב"ליקוטי אמרים" שבסוף ספרו הנודע "יסוד האמונה" (ד"ה נשאלתי על המדרש), לבאר את סימני רבי יהודה, באופן נפלא. וזה לשונו: "רבים נתחבטו בסדר הגדה, שמביא: אלו עשר מכות... וחשיב שם: דם, צפרדע וכו', ואחר כך מביא: רבי יהודה היה נותן בהם סימנים: דצ"ך עד"ש באח"ב. והלא בר בי רב דחד יומא, ואפילו נעדר וריק ונבער מדעת, גם כן יכול לעשות סימנים כאלו מציוני ראשי תיבות כאלו – שאין להם מובן כלל! ומה הועיל רבי יהודה בסימניו?".

"ונראה לי ליישב: דהא בלאו הכי קשה, דבכל הנוסחאות נמצא כתוב אצל "בכורות" – מילת "מכת" בכורות. אטו אינך לאו "מכות" נינהו? ואמאי לא נימא בכל העשר מכות, "מכת" דם, "מכת" צפרדע, כמו בבכורות? אבל במה שאמרו רז"ל שהיו הבכורים מכים את אביהם, דכתיב (תהלים קלו, י) לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם (ע' תוס' שבת פז, ב ד"ה ואותו) – יובן "מכת בכורות" שפיר, שהיו הבכורות "מכים" את אביהם".

"והשתא אתי שפיר, שרבי יהודה בא לחלוק בסימניו על התנא קמא, ואמר שהבכורים לא הכו את אביהם... ומילת "בבכוריהם" מפיק ליה לדרשא אחרינא.

ובמה מרמז פלוגתתו? באלו הסימנים שנתן: דצ"ך עד"ש באח"ב! שאחר ח'ושך תיכף הסימן ב'כורות, ולא "מכת" בכורות, מדלא נתן סימן: באחמ"ב – שהוא ראשי תיבות: ב'דד א'רבה ח'ושך מ'כת ב'כורות... לכן נתן רבי יהודה סימנים... שבא לחלוק בסימניו על התנא קמא..." עד כאן דבריו הנפלאים!

יסוד האמונה - ליקוטים (ד"ה נשאלתי על המדרש)

מרחוק נראה כדברי קבלה אבל מקרוב הם מכות

בהגדה של פסח: רבי יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב. אחד מגדולי הרבנים אמר בדרך 'צחות' על התופעה המוזרה של "המתחזים כמקובלים" שהרי דצ"ך עד"ש באח"ב מרחוק נראה כדברי קבלה, אבל כשאתה קרב ובודק מקרוב אתה רואה שהם מכות... ועל אלה נאמר בהושענות "הושע נא למען סודך" להציל תורת הסוד מכל נביאי שקר המתחזים.

רעיונות לדרוש (עמ' תטז)

סגולת סעודת פדיון הבן כפ"ד תעניות

מקובל אצל אנשי ירושלים מקדמת דנא, שכתוב בספרים שהאוכל מסעודת פדיון הבן, נחשב לו כאילו התענה פ"ד תעניות. ומכאן מקור המנהג לחטוף כזית מהחלה הגדולה (קוֹלִיטְש) שהכהן פורס עליה בשעת עריכת פדיון הבן. וכל כך נשתרש הדבר, עד שאנשים היו דוחפין אחד את השני, כדי לזכות בכמה פירורים מהחלה הגדולה.

בעל השדי חמד (ח"ד מערכת הסמ"ך כלל נ"ד עמ' 409, טור ב'), מספר: "בשנת תרנ"ט בהיותי בעיה"ק ירושלים, הזמינו אותי על פדיון הבן ולא הלכתי, ואמרו לי שאיתא בספרים דסעודת פדיון הבן, עולה במקום פ"ד תעניות, ואני לא הייתי יודע דבר זה". והוא מסיים: "ונראה שאין מקור לדבר הזה רק שיחה נאה בפי הבריות".

וכשיצאו לאור כרכי השדי חמד, ואנשי ירושלים מצאו כתוב מפי אותו גאון שהיה בקי בכל ספרי ראשונים אחרונים וכל רז לא אניס ליה, כי "אין מקור לדבר זה", נתמלאו תמיהה, היתכן שֶׁקָלָא דלא פסיק בירושלים מדור דור בְּאֵין עוררין, ואפילו הצנועים נדחקו בכל כוחם לזכות אפילו ב"כְּפוֹל" מהחלה של הכהן הפודה, שיאמר על זה, כי אין לכך שום מקור, וזה רק שיחה נאה מפי הבריות.

באותו זמן נערך אצל אחד הצורבים פדיון הבן, שבו השתתף גם **הגה"צ** רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, ודבריו של בעל השדי חמד עוררו ויכוח בין המשתתפים. עד שקם אחד הַמְתַוְכְּחִים והכריז, הנה אתנו הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, הידוע בבקיאותו המופלגת בכל חדרי התורה ובספרי הראשונים והאחרונים, ונשאל את פיהו. נתן רבי חיים קורת רוח בשואלים, ואמר: אכן אין שום מקור בספרים למאמר זה שהסעודה נחשבת לפ"ד תעניות. אבל יש לזה רמז בתורה בפסוק בפרשתנו (יג, יב-יג): **וכל בכור א'ד'ם ב'ב'נ'י'ך' ת'פ'ד'ה'** נוטריקון: "א'ם ד'בר מ'ה ב'פדיון ב'ן נ'הנית – י'חשב כ'אילו ת'ענית פ"ד ה'תענית".

והוסיף עוד נופך משלו: יש עוד מעשה הנחשב לעושהו, כאילו התענה פ"ד תעניות, והוא ד"ף גמרא, ומי שלומד דף גמרא נחשב לו כאילו התענה פ"ד תעניות, כי ד"ף בגימטריא פ"ד אלא שעל מעשה זה אין הרבה קופצים עכ"ד (הובא בחכמת חיים בפרשתינו).

אמנם בספר **ילקוט יושר (להג"ר ישעיה שלום רוקח זצ"ל)** כתב סמך לדבר, ואמרו בפני הרה"ק משיוונא וקלסיה, וכה כתב: מה שהעולם אומרים שהנהגה מסעודת פדיון הבן נחשב לפ"ד תעניתים, לא מצאתי שום דבר ברור מזה בספרים. ואולי יש סמך למאמרם, כי יעקב אבינו ע"ה היה בן פ"ד שנים כשנשא אשה, ועל בן בכורו שהוא ראובן אמר כוחי וראשית אוני שהיה יעקב בקדושה כל ימיו, וע"י ראובן שהציל את יוסף באומרו "אל תשפכו דם" נתהוה הסיבה שירד יוסף למצרים ומשך לשם גם ליעקב ושניהם לקטו הניצוצות קדושים שנפלו לערוות מצרים, ובזכותם נהרגו בכור"י מצרים, שזה היה המכה האחרונה, שנגאלו ע"ז, לכן חשוב סעודת פדיון הבן לפ"ד תעניתים כמנין שנות יעקב כשנשא אשה, כן נראה לי בדרך אפשר.

ופעם אחת הייתי אצל הרה"ק המפורסם משינווא זצ"ל ונזדמן כך שהיה אצלו סעודת פדיון הבן מאחד מנכדיו, ושאל לכל המסובים שם, אולי יש אחד שראה באיזה ספר הטעם שאומרים העולם שסעודה זו נחשבת לפ"ד תעניתים, ואז אמרתי לפניו דיבורים הנ"ל, ונשאו חן בעיניו וקלסיה, ושאל אותי אם ראיתי זאת באיזה ספר. ואמרתי לו שכמדומה לי שראיתי מעט מזה בשם **החיד"א** זצ"ל, והיה לו למשיבת נפש עכ"ד.

ונסיים במה שמספרים (ראה אוצר פדה"ב פכ"א) על הגה"ק מאוסטרובצא זצ"ל, שהציקו לו על שמרבה בתעניות, שהרי יכול לצאת בסעודת פדיון הבן שנחשב כאילו התענה פ"ד תעניות, והשיב: הא דמקובל כאילו התענה פ"ד תעניות, הני תעניות הן כנגד עבירות שכתוב עליהם "כאילו" כגון: "כאילו עובד עבודה זרה", וכדומה. וחישב ומצא בש"ס ובחז"ל שיש פ"ד "כאילו" שכאלה, וכנגד זה מועילה פדיון הבן עכ"ד.

וְאֶת בָּתֵּינוּ הָצֵיל:

ההתלבטות בין עזרה לחבר לבין כיבוד אם - ההכרעה לוותר על שנת לילה ולעשות את שניהם... והסוף המפתיע 160 מנות חינם לבר מצוה מפוארת...

אבל במשפט הבא הבנתי מדוע התקשרה אמא אליי. היא סיפרה ששמעה על מקום באופקים שבו נערכת חלוקה למשפחות מדי יום שישי בבקר. כל מיני חנויות מביאות פירות וירקות, מוצרים קפואים וכיוצא בכך. אמא ביקשה שאחזור מן הישיבה מוקדם, בבוקר אקום בהנץ החמה, ומיד לאחר התפילה אלך ואשיג כל מה שבאפשרותי להשיג. מה שאצליח להביא - זה מה שנאכל בשבת, ומה שלא יהיה - לא יהיה. ראש הישיבה מבין אותי כעת?" - מיישיר אהרן את מבטו המושפל - "איך יכול אני לא לנסוע כעת הביתה?"

סיפר מגיד המישרים הרב יעקב שיש שליט"א, מעשה מדהים אותו שמע ישירות מפיו של ראש ישיבה חשוב בבני ברק, בעל המעשה:

באחד הימים נכנס תלמיד וביקש לדבר ביחידות עם ראש הישיבה. כשנסגרה הדלת פרץ הבחור

בבכי, ובקושי רב שפך את מר לבו: השבוע הגיעו תשובות מבדיקות שערך אביו, והתברר כי הוא חולה במחלה הנוראה. יהודי צעיר, בסך הכל בשנות החמישים לחייו, והבית - מלא ילדים. הבחור היה שבור, וביקש שראש הישיבה יחזק אותו.

שמע אותו רבו, נתן לו לבכות וחיזק אותו באמונה, ולאחר מכן אמר: "הבה נעשה מעשה. השבת יש בישיבה שבת חופשית וכל הבחורים נוסעים. נקרא לעוד שמונה בחורים, וביחד אתנו נהיה מנין. נשכור הסעה לכותל המערבי ונעשה שם תפילה. לא סתם תפילה תהיה שם:

נגמור בל"נ את כל ספר התהילים, נאמר י"ג מידות, נבקע רקיעים, ובעזרת ה' עוד נראה נסים ונפלאות".

הרעיון השיב את נפשו של הבחור, והוא התגייס במהירות לאסוף עוד שמונה בחורים. באחת-עשרה בלילה בליל שישי התאספו ראש הישיבה והבחורים ליד הטנדר, אלא שאז התברר כי העשירי לא הגיע. בתחילה חיכו לו, אך כשחלף הזמן החלו להפנים שהוא לא יבוא. מה עושים? אין מנין, ואי אפשר לגייס בין רגע עוד אחד, שהרי לא מדובר בסיפור קצר, אלא בעניין שאמור להתמשך על פני שעתיים וחצי לכל הפחות, לא כולל הנסיעה.

תוך כדי המתנה ונסיון נואש לצור קשר עם הבחור החסר, חלף במקום אחד מבחורי הישיבה, בשם אהרון, כשתרמילו על שכמו. ראש הישיבה קיבל את פניו בשמחה גלויה: "הו, אהרון, אתה בדיוק האדם המתאים במקום המתאים. אנחנו בדרך לכותל, ובחור אחד נעלם לנו, אולי תוכל לבוא במקומו?".

אך אהרן מנענע ראשו לשלילה: צר לו, אבל הוא בדרך לביתו באופקים. יש לו טרמפ שממתין לו, הוא מוכרח לנסוע הביתה. ראש הישיבה החליט לשתף אותו בסיפור, שבוודאי יניע מיתר בליבו. יצא מהטנדר, סימן לו שיבוא לפינה צדדית ואמר: "אחד מן הבחורים בטנדר שאיני נוקב בשמו, זקוק לתפילה חמה עבור אביו החולה. אנא ממך, אין לנו מנין!

דחה את הנסיעה שלך!".

"אני לא יכול" - השיב אהרון - "אני בדרך לאופקים". "אולי בכל אופן" - ראש הישיבה ממש הפציר בו.

ואז אהרן אמר פתאום בגילוי לב: "רוצה אני לומר לראש הישיבה משהו. עד עכשיו לא רציתי לומר זאת, לא נעים לי לגלות, אך כדי שתבינו את פשר סירובי - אני מספר. לפני כשנתיים, נפלט אבי ממעגל העבודה, ומאז אין לנו שום מקור הכנסה. אמי גם היא אינה עובדת, ובבית יש הרבה ילדים. להוריי אין פרוטה לפורטה. אנחנו חיים מכספי חלוקות וכספי צדקה, בלי שום משכורת מסודרת. כעת הגיע אחי לגיל בר מצוה. אף אחד לא דיבר על עריכת שמחת 'בר מצוה' באולם! מי שאין לו כסף ללחם, בוודאי אינו יכול להרשות לעצמו מעבר לכך, אבל מה אומרים לילד קטן ומסכן שכל כך מחכה ליום הגדול הזה? איך אומרים שאין כסף ולכן לא יעשו לו שום אירוע?... אתמול התקשרה אליי אמי ואמרה: 'אהרן, בר מצוה אין באפשרותנו לעשות לו, אבל לכל הפחות נעשה לו 'שבת חגיגית' במיוחד. נזמין את כל הנשואים ואת כל הדודים, נעשה שבת בר מצוה, שלא יצא בלי כלום'. הסכמתי, אבל ידעתי שגם שבת כזו עולה הרבה כסף, ואין לנו.

> הוא יצא מהורהר, ובסיום הכנסת ספר התורה ביקש מראש הישיבה שיסור אליו למוסך שבבעלותו. כשהגיע ראש הישיבה, נתן בידו צ'ק, ואמר: "לא יכולתי לשמוע על ילד שמפסיד את הבר מצוה שלו מחוסר כסף. אני רוצה לשלם את כל הבר מצוה, את התזמורת, את הצלם, את האולם ואת הסעודה כולה". וכך, במקום אירוע מצומצם בשבת לילדים הנשואים, קיבל חתן הבר מצוה שבת מפוארת ושמחה, וגם אירוע מושלם ביום כניסתו למצוות...

אבל במשפט הבא הבנתי מדוע התקשרה אמא אליי. היא סיפרה ששמעה על מקום באופקים שבו נערכת חלוקה למשפחות מדי יום שישי בבקר. כל מיני חנויות מביאות פירות וירקות, מוצרים קפואים וכיוצא בכך. אמא ביקשה שאחזור מן הישיבה מוקדם, בבוקר אקום בהנץ החמה, ומיד לאחר התפילה אלך ואשיג כל מה שבאפשרותי להשיג. מה שאצליח להביא - זה מה שנאכל בשבת, ומה שלא יהיה - לא יהיה. ראש הישיבה מבין אותי כעת?" - מיישיר אהרן את מבטו המושפל - "איך יכול אני לא לנסוע כעת הביתה?".

ראש הישיבה נאנח עמוקות, ולבסוף אמר: "איני יודע מה לומר, אולי אתה צודק".

אהרן הלך, ועדיין אין מנין. החליטו להמתין עוד רבע שעה לניסיון אחרון, ואם לא - יתפזר כל אחד לביתו. חולפת רבע שעה כאשר לפתע נראית דמותו של אהרון מתקרבת, והוא נכנס פנימה בלי אומר ודברים. ראש הישיבה הופתע לחלוטין. קרא לאהרון הצידה וביקש שיסביר לו מה קרה פתאום. ואהרן השיב: "הלכתי לכיוון הטרמפ שלי, ומחשבה אחת ממלאת אותי - מה הקב"ה רוצה ממני?, מה עלי לעשות ברגע זה?. מצד אחד יש כאן מצות כיבוד אם ושמחת בר מצוה לאחי, שני עניינים חשובים מאד, ומצד שני מוטלים על המאזניים חיי יהודי, אבא לעשרה ילדים, שקיבל את המחלה הנוראה, והוא ובנו זקוקים לעזרה שלי. מה רצון ה' שאעשה עכשיו? לבסוף החלטתי שאני מוכן לוותר על שינה בלילה הזה. אלך כעת לכותל, ומשם אנסה להגיע במהירות האפשרית לאופקים. אי אפשר לומר 'לא' ליהודי כזה, שחייו תלויים על בלימה!".

תוך רגעים ספורים החל הטנדר את הנסיעה. הבחורים הגיעו לכותל והחלו באמירת תהלים נרגשת. בשעה שלוש לפנות בוקר סיימו את כל ספר התהילים ואמירת י"ג מידות של רחמים, בתקוה גדולה לישועת ה'. בשלב זה התקבצו הבחורים סביב ראש הישיבה, וכמה מהם אמרו: "רבינו, מה עם

אוכל? עמדנו והתפללנו שעות, נהיינו רעבים ואנו צריכים לאכול משהו".

ראש הישיבה הסכים איתם, אכן צודקים. הוא הציע לנסוע לאנג'ל ולקנות לחמניות ומעט רוגלאך. "אבל ליל שישי עכשיו" - טענו הבחורים - "ואין מנהג הישיבות לאכול בליל שישי לחמניות לבד... אי אפשר לעשות נגד המנהג... צריכים משהו חם, 'טשולנט' טוב".

"הצדק איתכם" - הסכים ראש הישיבה - "אבל מהיכן אביא לכם טשולנט בשלוש לפנות בוקר בכותל המערבי?". לאחד הבחורים היה רעיון: "במאה שערים יש קייטרינג מפורסם של הרב חשין. בנו הוא בוגר הישיבה, והוא מכיר את הנפשות הפועלות. הרב חשין, מן הסתם, אינו ישן כעת, אלא עסוק בהכנת האוכל לשבת. הבה נתקשר אליו!".

הם מחליטים לנסות. הרב חשין מברר בדאגה אם הכל בסדר, מה פשר הטלפון הזה בשלוש לפנות בוקר?. ראש הישיבה מבטיח שהכל כשורה מלבד דבר אחד - הוא בכותל כעת עם תשעה בחורים שסיימו כעת תפילה ארוכה, וכולם זקוקים לטשולנט. רק הוא יכול להושיע כעת!...

הרב חשין מזמין אותם ברוחב לבו למאה שערים, ומבטיח לארגן הכל. הטנדר מוביל אותם הישר לשם. הרב חשין פותח להם שולחן כסעודת שלמה בשעתו, מכל הלב. היה אוכל בשפע, לחמניות וכל טוב, וכמובן טשולנט ראוי לשמו.

כשסיימו לברך ברכת המזון, בא ראש הישיבה להודות לרב חשין והביע את התפעלותו מן הלב הגדול שלו. הרב חשין החניק אנחה, והגיב: "בגלל הלב הזה אני סובל...".

"מה הפשט?" - תהה ראש הישיבה. במקום לענות מוביל אותו הרב חשין לאחד החדרים הפנימיים, ומראה לו מגשים מלאים בבשר, בדגים, בסלטים ובכל טוב.

"הזמנה רצינית יש כאן" - אמר ראש הישיבה.

הרב חשין הגיב: "רצינית מאד. יש כאן מאה ושישים מנות. ביום ראשון קבלתי הזמנה לשבת שבע ברכות. הכנתי הכל, ופתאום אני שם לב שאף אחד לא מתקשר לתאם את המקום. לפני שעה הצלחתי להשיג אותם ולשאול מה קורה.

הם התפלאו לשמוע אותי ואמרו: 'ביטלנו את ההזמנה הזאת!'. 'לא ביטלתם!' - אמרתי - 'הכל דמיון! ההזמנה רשומה אצלי שחור על גבי לבן!'. כמה שיחות לכאן ולשם, והעניין מתברר: הבעל חשב שהאשה ביטלה, והיא היתה בטוחה שהוא ביטל... הענין נפל בין הכיסאות. כשראיתי שזה מסבך באופן רציני את השלום- הבית שם, נסוגותי אחור. אמרתי: 'טוב, תעזבו, גמרנו, אני אספוג את הנזק הזה'. ועכשיו אני כאן, תקוע עם מאה ושישים מנות שאין לי מה לעשות אתן. איני מדבר על ההפסד העצום של הכסף, ה' ישלים את החסר! אבל לכל הפחות שלא יהיה כאן בל תשחית".

פתאום נדלק זיק בעיניו: "רבי חיים, אולי לכן הגעת לכאן? אולי הקב"ה שלח לי מלאך משמיים? אתן לך את כל האוכל הזה לישיבה!".

ראש הישיבה מיהר לענות: "בישיבה יש כעת שבת חופשית, אבל יש לי רעיון אחר...". הוא מספר לו את סיפורו של אהרן, אין בר מצוה... אין כסף... הרב חשין התרגש מן הסיפור. בו במקום שלף מאתיים שקלים ואמר: "אם הקב"ה זימן לי את המצוה הזו, שתהיה מצוה מושלמת". הוא נתן לנהג הטנדר מאתיים שקלים, העמיס עליו את כל מגשי האוכל, והורה לו להוריד את הבחורים בבני ברק, ולאחר מכן להמשיך לאופקים עם אהרון, ביחד עם כל האוכל...

מאה שישים מנות מלאות כל טוב הגיעו אל ביתו של אהרן!.

ביום ראשון בבוקר, התקשרה אמו של חתן הבר מצוה נרגשת כולה. היא הודתה נרגשות לרב חשין, וסיפרה כי מזה שנתיים בעלה מפוטר, והם אינם אוכלים שום סעודה ראויה לשמה בשבת. לפעמים אכלו רק ירקות, לפעמים רק עופות, הכל בהתאם לחלוקה השבועית... השבת נכנס אור הביתה. היא הוסיפה להרעיף על ראשו ברכות גדולות וסיימה את השיחה בהתרגשות גדולה.

◆◆◆

חלפו מספר ימים. בבני ברק התקיימה הכנסת ספר תורה וראש הישיבה דרש וסיפר לציבור אודות הסיפור המופלא המעיד על כך שהקב"ה אינו עוזב את דורשיו: בחור מתלבט מה רצון ה' שיעשה - כותל מערבי או כיבוד אם, והוא מתגבר על רצונותיו ועניינו האישיים, וטורח להגיע ולהתפלל למען השני. והנה, מסובב הקב"ה כך שיגיעו מאה ושישים מנות לשבת, טרמפ ישיר לתוך הבית, ממש כאוכלי המן.

אחד השומעים התפעל מן הסיפור, והעיר: "איני מאמין שבימינו יש בית עם עוני כזה, עד כדי כך שלא מסוגלים לערוך בר מצוה לילד! איך יתכן שאין כסף בשביל עריכת שמחה מינימלית ופשוטה?".

"עיניך רואות שיש" - השיב לו ראש הישיבה - "יש אנשים שמצבם הכלכלי קשה ביותר".

הוא יצא מהורהר, ובסיום הכנסת ספר התורה ביקש מראש הישיבה שיסור אליו למוסך שבבעלותו. כשהגיע ראש הישיבה, נתן בידו צ'ק, ואמר: "לא יכולתי לשמוע על ילד שמפסיד את הבר מצוה שלו מחוסר כסף. אני רוצה לשלם את כל הבר מצוה, את התזמורת, את הצלם, את האולם ואת הסעודה כולה". וכך, במקום אירוע מצומצם בשבת לילדים הנשואים, קיבל חתן הבר מצוה שבת מפוארת ושמחה, וגם אידוע מושלם ביום כניסתו למצוות...

'דורשי ה' לא יחסרו כל טוב!'

(הובא בגל' פרפרת - מתוך ספר 'דורש טוב'-שבועות)

וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן בִּנֶךָ:

האיש, שהתייחס בחום ובכבוד רב לצור מחצבתו - כך שכנע הרב את הנגיד לעשות חתונה עם כלים כשרים חדשים ומהודרים...

"אתם צאצאים של משפחת הצדיקים לבית אבוחצירא. אם כן, בחתונתכם יבואו נשמותיהם של האדמורים הקדושים מרנא רבי יעקב אבוחצירא, רבי ישראל - ה'בבא סאלי', רבי יצחק - ה'בבא חאקי' וכל צדיקי משפחת אבוחצירא עליהם השלום, לברך את הזוג הצעיר ואתכם ביום שמחתכם.

"איך זה ייראה שכל נשמות הקדושים לדורותיהם יבואו לחתונה, והם יביטו בכלים ויראו כי הם נושאים עליהם זלזול בהוראות הכשרות? הלוא תיכף ומייד יעזבו את החתונה!".

האיש, שאכן התייחס בחום ובכבוד רב לצור מחצבתו, נרעד. הוא קם בהתרגשות והכריז: "כבוד הרב, אקנה סט כלים חדש לגמרי, ואחרי החתונה הוא יועבר לגמ"ח בעבור חתונות של יהודים, שלא יצטרכו לבוא לא לידי ניסיון ולא לידי בזיון".

לפני כעשר שנים שימש הסופר והמרצה הרב מנחם-מענדל ערד שליח חב"ד במרקש שבמרוקו. הוא ניהל את בית חב"ד לתיירים בעיר, ודאג לצרכים היהודיים שלהם.

בתקופת שליחותו זכה להכיר מקרוב את הרב שלום איידלמן, שליח הרבי מליובאוויטש לקזבלנקה, ששימש רב ומורה דרך ליהודי מרוקו יותר משישים שנה.

הוא היה יהודי צנוע בתכלית, ברח מהכבוד וסלד מפרסום אישי. בענווה

ובצניעות פעל במסירות נפש למען יהודי מרוקו.

פעם אחת התעוררה אצל הרב ערד דילמה הקשורה לעבודתו. הוא התייעץ עם הרב איידלמן כיצד לנהוג, ואז חרג הרב ממנהגו וסיפר לו על התמודדות דומה שאירעה לו.

נוסף על תפקידיו הרבים בקזבלנקה ביקש ממנו הרב הראשי של מרוקו, רבי אהרן מונסנגו, לעמוד בראש מערכת הכשרות והמקוואות במדינה.

אחת ההחלטות שקיבלה מערכת הכשרות הייתה שלא להגעיל כלים ממסעדות ומאולמות לא-כשרים. אף שבעיקרון ההגעלה אפשרית, סברו רבני ועדת הכשרות כי זו מלאכה מורכבת מדיי, ודורשת בקיאות רבה בפרטים ההלכתיים, שאינה עומדת תמיד לרשות העוסקים בה.

לדוגמה, אפשר להגעיל כלים רק אם לא נעשה בהם שימוש בעשרים וארבע השעות שקודם ההגעלה, ואחרי שנוקו היטב. בפועל התברר כי הובאו כלים להגעלה היישר ממסעדות לא-כשרות, בעודם נושאים עליהם שיירים טריים. כדי למנוע מכשלה זו הוחלט שלא לאפשר עוד הגעלת כלים ממסעדות ומאולמות אירועים שאינם כשרים.

> הרב איידלמן לא איבד את קור רוחו. הוא הישיר מבט לעיני העשיר הזועף והשיב: "אם זה סגנון דיבורך, הרי שבכך הגיעה פגישתנו לכדי מיצוי". העשיר הופתע מהתגובה התקיפה. הוא חכך בדעתו, נרגע מעט, ואז השפיל את מבטו ושאל בנחת: "כבוד הרב, מה בכל-זאת אפשר לעשות?"

למהלך הייתה השפעה דרמטית על האירועים של עשירי הקהילה היהודית ופטרוניה. הללו נהגו לשכור אולמות יוקרה או אחוזות מפוארות ולחגוג בהם ברוב הדר את השמחות המשפחתיות, כיאה למעמדם.

כלי האוכל באירועים האלה סימלו במידה רבה את מעמדו של בעל השמחה. אילי ההון ביקשו להרשים את אורחיהם במטעמים היוקרתיים ביותר, שהוגשו בכלים מרהיבים לצד סכו"ם עשוי מכסף טהור.

לא חלפו ימים רבים מאז התפרסמה התקנה החדשה והרב איידלמן קיבל פנייה דחופה מיהודי עשיר, שהתעתד לקיים את חתונת בתו. האיש ביקש להיפגש עם הרב בדחיפות.

הרב איידלמן קיבל את פניו בכבוד רב וערך לכבודו שולחן עשיר. "כבוד הרב", פתח האורח, "אני מודע היטב לכללי הכשרות החדשים שהנהגתם, אך אני מבקש באורח חד-פעמי להכשיר את כלי הכסף שישמשו את אורחיי בחתונה.

"כמובן", הניח האיש את ידו על לוח ליבו, "הכול ייעשה בהשגחתכם הצמודה, מתוך ציות מוחלט לכל הנחיה שתיתנו, כדי שהכול יהיה למהדרין מן המהדרין".

הרב איידלמן האזין לדברים רוב קשב, אך נאלץ להשיב את פני האיש ריקם. הוא שיתף את העשיר בשיקולים שעמדו מאחורי ההחלטה, והבהיר לו כי על אף ההערכה הרבה וההזדהות עם צרכיו – אי-אפשר לפרוץ פרצה בחומת הכשרות ולחרוג מהכללים, שכן זו תביא לידי פיחות במעמדם בקרב הציבור.

הדברים לא התיישבו על ליבו של האיש. "אינני מבין את התעקשותכם", טען. "הלוא אני מוכן לצייית לכל הוראה כדי שסעודת החתונה תהיה גם מפוארת וגם מהודרת. מדוע אינכם מוכנים להיענות לבקשתי?!".

הרב איידלמן חזר והסביר בעדינות, אך בנחרצות, שבלתי-אפשרי לחרוג מההוראות.

"אם כך", הפטיר האיש בכעס, "מוסדותיכם לא יראו עוד אגורה שחוקה ממני!".

הרב איידלמן לא איבד את קור רוחו. הוא הישיר מבט לעיני העשיר הזועף והשיב: "אם זה סגנון דיבורך, הרי שבכך הגיעה פגישתנו לכדי מיצוי".

העשיר הופתע מהתגובה התקיפה. הוא חכך בדעתו, נרגע מעט, ואז השפיל את מבטו ושאל בנחת: "כבוד הרב, מה בכל-זאת אפשר לעשות?".

"הקשב", השיב לו הרב איידלמן, "הלוא אתה יהודי מאמין. בספרים הקדושים נכתב שבחתונה באים לשמח את החתן והכלה גם הסבים והסבתות מעולם האמת. כאשר מדובר בצאצאים של צדיקים, הרי שגם צדיקים של עשרה דורות באים לחתונה".

והרב הוסיף:

"אתם צאצאים של משפחת הצדיקים לבית אבוחצירא. אם כן, בחתונתכם יבואו נשמותיהם של האדמורים הקדושים מרנא רבי יעקב אבוחצירא, רבי ישראל – ה'בבא סאלי', רבי יצחק – ה'בבא חאקי' וכל צדיקי משפחת אבוחצירא עליהם השלום, לברך את הזוג הצעיר ואתכם ביום שמחתכם.

"איך זה יירא שכל נשמות הקדושים לדורותיהם יבואו לחתונה, והם יביטו בכלים וידאו כי הם נושאים עליהם זלזול בהוראות הכשרות? הלוא תיכף ומייד יעזבו את החתונה!".

האיש, שאכן התייחס בחום ובכבוד רב לצוד מחצבתו, נרעד. הוא קם בהתרגשות והכריז: "כבוד הרב, אקנה סט כלים חדש לגמרי, ואחרי החתונה הוא יועבר לגמ"ח בעבור חתונות של יהודים, שלא יצטרכו לבוא לא לידי ניסיון ולא לידי ביזיון".

הרב איידלמן, ששמו נישא בהערצה בפי המוני יוצאי מרוקו, נפטר מנגיף הקורונה בקזבלנקה, בחג השני של פסח.

(גל' שיחת השבוע)

וְיָדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה':

הסיפור שמספר בעל המעשה דנן מדי שנה בשנה בחג האמונה, בליל הסדר, בפני נכדיו הרבים, כדי לנטוע בלבבם שורשי אמונה פשוטה - סיפור הצלה מופלאה!

החייל הגוי עמד נדהם לנוכח עזות רוחו של היהודי, הוא התרגז מאוד מתשובתו של האיש. תיכף תפס את נשקו והצמידו לרקתו של היהודי, והחל לצווח עליו בקול גדול: מה אמרת? חייך לא נתונים בידי? הנה אוכיח לך! בלחיצה קטנה אחת על הדק הרובה שבידי, אגמור את חייך כאן ועכשיו!

אבל היהודי החזק לא נבהל, ועונה שוב בתום לבבו ובאמונה פשוטה יוקדת: אם השם לא ירצה בכך לא תוכל לעשות לי כלום! - 'כי אני ה' בקרב הארץ'!

החייל העצבני החל לאבד את עשתונותיו, ובו ברגע החליט להוכיח ליהודי הזה מי כאן בעל הבית!

בתקופה השואה בימי הרס עולם, היה דם יהודי הפקר רחמנא ליצלן, כל חייל נאצי פשוט שהחזיק רובה בידו היה ביכולתו להרוג יהודים כאוות נפשו האכזרית, ללא שום סיבה, ובאין פוצה פה ומצפצף כידוע.

באחד ממצעדי הניצחון שערכו הנאצים ברוב פאר, כדרכם בכל מקום שכבשו, נכנסו אל העיר פלוגות בתהלוכה קפדנית ומדוקדקת, ובמועל יד

ושאגות 'הייל היטלר' הגיעו עד מרכז טבורה של עיר, ותיכף עם תום הטקס והצרמוניה הגדולה התפזרו החיילים חיש בכל רחבי העיר כדי להשלים את השתלטותם על העיר.

והנה ברחוב צדדי וקטן, הבחין אחד החיילים ביהודי הממהר אל מחבוא המרתף שהוכן מבעוד מועד. שנאתו היוקדת הנובעת מן ההלכה הידועה של "עשיו שונא ליעקב" בערה בו, והוא צרח עליו בקול מאוים, תוך שהוא מכוון את נשקו כנגדו: האלט! [עצור!].

היהודי המסכן נאלץ להוותו לעמוד דום! לפקודתו של החייל השפל, מי אתה? צעק החייל ברוב כעס וחמה, מה שמך? ומה מעשיך כאן? – לאחר חקירה קצרה וצולבת סינן בחמת זעם אל היהודי: דע לך, שמעכשיו שכבשנו את העיר אנחנו כאן הבעלי בתים! ועליכם היהודונים לציית במאת האחוזים לכל פקודה! שכן חייכם שלכם נתונים בידינו! – גם אתה בעצמך, הוסיף הגרמני כשהוא מנפנף בנשקו הדרוך, חייך נתונים כעת בידי! - ויכולני להמיתך בירייה פשוטה כאן ועכשיו!

היהודי, שהיה אמנם איש פשוט, אבל חדור באמונה פשוטה ותמימה 'כי אני ה' בקרב הארץ', לא היה מסוגל לשמוע את דברי הנאצה הללו. הוא אזר אומץ ואמר לו לחייל הנבער: טעות בידך! אתה מצד עצמך אינך יכול לעולל מאומה! ורק ברצון השם יתברך שם למעלה נעשה ונפעל הכל, ואין אתה כי אם שליח ההשגחה העליונה, כגרזן ביד החוצב!

החייל הגוי עמד נדהם לנוכח עזות רוחו של היהודי, הוא התרגז מאוד מתשובתו של האיש. תיכף תפס את נשקו והצמידו לרקתו של היהודי, והחל לצווח עליו בקול גדול: מה אמרת? חייך לא נתונים בידי? הנה אוכיח לך! בלחיצה קטנה אחת על הדק הרובה שבידי, אגמור את חייך כאן ועכשיו!

אבל היהודי החזק לא נבהל, ועונה שוב בתום לבבו ובאמונה פשוטה יוקדת: אם השם לא ירצה בכך לא תוכל לעשות לי כלום! - 'כי אני ה' בקרב הארץ'!

החייל העצבני החל לאבד את עשתונותיו, ובו ברגע החליט להוכיח ליהודי הזה מי כאן בעל הבית!

ברם יושב בשמים ישחק, והנה ברגע אחרון ממש צץ לו לפתע פתאום באותו רחוב, אל מול פניו של החייל, מפקד נאצי גדול ורם דרג, מוקף בשומרי ראש ובפלוגת קצינים עם דרגות קצונה שונות המוצמדות לדש בגדיהם. וכראותו את המחזה של החייל המתנכל אל היהודי כך באמצע הרחוב, לא מצא הדבר חן בעיניו, והוא שאג לעבר החייל: וואס איז דאס? על מה עצרת כאן את היהודי הזה?

החייל נבהל על נפשו, הוא הזדקר על עומדו הצדיע למפקד הנעלה, והסביר שהיהודי הזה התנכל אליו באמצע הרחוב והתחצף כנגדו!

עזוב את היהודון! פקד עליו המפקד, וחזור מהרה אל פלוגתך! לא כל חייל פשוט יעשה כאן דין לעצמו! אתה אינך בעל הבית!!! ומכאן ואילך תפעל אך ורק על פי הפקודות הברורות!

החייל נבהל על נפשו, הוא הזדקר על עומדו הצדיע למפקד הנעלה, והסביר שהיהודי הזה התנכל אליו באמצע הרחוב והתחצף כנגדו! עזוב את היהודון! פקד עליו המפקד, וחזור מהרה אל פלוגתך! לא כל חייל פשוט יעשה כאן דין לעצמו! אתה אינך בעל הבית!!! ומכאן ואילך תפעל אך ורק על פי הפקודות הברורות!

בתוך כך, בעוד אלו השניים הפוקד עם הפקוד עומדים ומתווכחים זה עם זה, שכחו לרגע לתת עיניהם על היהודי, אשר ניצל היטב את הרגע, הרים רגליים וברח הרחק אל מחבואו, הקצינים רמי הדרג שניסו לרדוף אחריו לא הצליחו לתפסו, וחייו ניתנו לו לשלל!

היהודי הניצול עבר את כל מאורעות השואה, ובכוח האמונה הפשוטה 'כי אני ה' בקרב הארץ' שבערה בקרבו החזיק מעמד בכל הקשיים והסכנות, ולאחר המלחמה עלה לארץ הקודש, וזכה להקים בית נאמן בישראל, ולראות דורות ישרים מבורכים.

את טיב זה המעשה מספר בעל המעשה דנן מדי שנה בשנה בחג האמונה, בליל הסדר, בפני נכדיו הרבים, כדי לנטוע בלבבם שורשי אמונה פשוטה, 'למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ'.

(גל' טיב הקהילה)

עצות וסגולות:

ענייני שבת קודש (ד')

לימוד קבלה בשבת מסוגל להשגת האמת

כָּתְבוּ הַמְקֻבָּלִים זלה"ה (פרי עץ חיים שער השבת פכ"א) כִּי בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בַּעֲלֵי תּוֹרָה רָאוּי שֶׁילְמְדוּ בּוֹ דֶּרֶךְ הָאֱמֶת מֵאַחַר שֶׁיּוֹם קָדוֹשׁ הוּא וְיֵשׁ בּוֹ תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה מְסֻגָּל הוּא לְהַשִּׂיג בּוֹ דֶּרֶךְ הָאֱמֶת.

(גנזי המלך, אות נט)

בשבת מקבלים חזרה את האורות שניטלו בעגל

בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת חוֹזְרִים לְמֹשֶׁה אֶלֶף אוֹרוֹת, וּמַחֲזִיר לְיִשְׂרָאֵל מְנֻדֶּבֶת לִבּוֹ הָאוֹרוֹת שֶׁלָּהֶם בְּכָל שַׁבָּת, וְזֶה הַחֲזָרָה שֶׁמַּחֲזִיר לְיִשְׂרָאֵל הִיא מִנְדֶּבֶת לִבּוֹ וּמְנֻאֶמְנוּתוֹ. וְזֶה רָמוּז בָּמָה שֶׁאוֹמְרִים 'יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ כִּי עֶבֶד נֶאֱמָן קָרָאתָ לוֹ'. וּפֵרוּשׁ הַדְּבָרִים כָּךְ הוּא, 'יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ', דְּהַיְנוּ, הַיּוֹם שֶׁהוּא יוֹם שַׁבָּת, הַמַּתָּנָה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ כְּבָר וְנִטְלָה מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵם אֶלֶף אוֹרוֹת, עַכְשָׁו חוֹזֶרֶת לוֹ בְּשַׁבָּת. וְזֶהוּ 'יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ', לְפִי שֶׁהַמַּתָּנָה הַזֹּאת שֶׁחוֹזֶרֶת לוֹ בְּכָל שַׁבָּת, חֶלְקוֹ הִיא כְּבָר, וּכְשֶׁחוֹזֶרֶת לוֹ בְּכָל שַׁבָּת שָׂמֵחַ הוּא, וְהוּא מִצַּד אֱמוּנָתוֹ מַחֲזִיר לְיִשְׂרָאֵל הָאוֹרוֹת שֶׁלָּהֶם.

(פיתוחי חותם פרשת דברים, ד"ה ה' אלקי אבותיכם)

היודע השגחת הקב"ה, ליבו פנוי לקדושת שבת

עִקַּר הַשַּׁבָּת הוּא שֶׁיִּקְבַּע בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא יוֹם קָדוֹשׁ, וְהִנְחִילוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְהִתְעַנֵּג בּוֹ וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָתוֹ, וְהַכֹּל תָּלוּי בַּלֵּב וּבְמַחֲשָׁבָה טְהוֹרָה, וְאִם הַלֵּב פּוֹנֶה לְדִבְרֵי חֹל, הֵיכָן קְדֻשָּׁה שׁוֹרָה עָלָיו. וּמִי גָּרַם כָּל זֹאת, הוּא בְּחֶשְׁבּוֹן שֶׁרֻוַח הַמָּמוֹן תָּלוּי בְּיַד הָאָדָם, וְחָכְמָתוֹ וּבְקִיאוּתוֹ וְטִרְחָתוֹ הִיא הַגּוֹרֶמֶת, לְפִיכָךְ בְּכָל יוֹם מַחֲשָׁבוֹת חֲדָשׁוֹת מְקֹרָב בָּאוּ מַה לַּעֲשׂוֹת [בְּ]עֶסֶק זֶה וְכַיּוֹצֵא. אֲבָל אִם תְּלָה בְּטִחוֹנוֹ בַּאֲדוֹן הַכֹּל הַמַּשְׁגִּיחַ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, יֵדַע כִּי מַה שֶּׁגָּזַר ה' הוּא שֶׁיִּהְיֶה וְאֵין מַחְשְׁבוֹתָיו מוֹעִילוֹת לוֹ כְּלוּם, וְאֵינוֹ מְחַשֵּׁב כִּי אִם בְּדַרְכֵי ה' וּבְתוֹרָתוֹ.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַפָּסוּק (שמות לה ב) **שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ**, הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת, אִם רָצִיתָ לְקַיֵּם שַׁבָּת כָּרָאוּי וְתָחוּל עָלֶיךָ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, דַּע לְךָ שֶׁהַמְּלָאכָה שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בִּימֵי הַחֹל וְהָרֻוַח שֶׁאַתָּה מַרְוִיחַ, אֵין אַתָּה הוּא הָעוֹשֶׂה, רַק מֵאֵלֶיהָ נַעֲשֵׂית עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא הַגּוֹרֵם וְהַנּוֹתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חַיִל, וּלְפִיכָךְ אָמַר תֵּעָשֶׂה וְלֹא 'תַּעֲשֶׂה'. וּכְשֶׁתִּתְחַשֵּׁב כָּךְ וְתַעֲשֶׂה בְּטִחוֹנְךָ בַּה', אָז יוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְךָ קֹדֶשׁ.

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה ששת ימים)

אכילה בשבת - כולה קודש

כָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּבְדִבְרֵי רַבֵּנוּ הָאֲרִ"י זַ"ל (ספר הגלגולים פל"ח) דְּכָל מַה שֶּׁאוֹכֵל אָדָם בִּימֵי הַחֹל יוֹתֵר עַל קִיּוּם הַנֶּפֶשׁ, הַכֹּל הוֹלֵךְ לְסִטְרָא אַחֲרָא, מְשׁוּם דִּימֵי הַחֹל יֵשׁ בָּהֶם שְׁלִיטָה לְסִטְרָא אַחֲרָא. בְּאֶמֶת בְּשַׁבָּת, כָּל מַה שֶּׁיֹּאכַל וְיוֹסִיף הַכֹּל קֹדֶשׁ, מְשׁוּם דְּבְשַׁבָּת מִתְבַּטֶּלֶת סִטְרָא אַחֲרָא וְאֵין לָהּ שְׁלִיטָה (זוהר ח"ב קלה:).

(פיתוחי חותם פרשת בשלח, ד"ה אכלוהו היום)

פנינים על הפרשה:

גאולת ישראל בזכות קימת חצות

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כַּחֲצֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרָיִם (יא, ד)

בזמן שהיו ישראל במצרים, לא היו ראויים מצד מעשיהם להינצל משם, באשר ירדו לשאול תחתית ועשו כמעשי הגויים. ורק בזכות הבטחתו של הקדוש ברוך הוא לאבותיהם נגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם. אמנם פטור בלא כלום אי אפשר, ונזקקו לזכויות שלהם עצמם כדי להיגאל. ואכן, הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו חישב להם את זכויותיהם העתידיות, ובזכות כך גאלם.

השתתפות בצער השכינה

והנה, כותב **רבינו זיע"א (שערי תשובה**, מאמר יג) כי מיום שגלו ישראל מעל אדמתם, ונחרב בית מקדשם, גדל מאוד צערם, ואין יום שאין קללתו מרובה מחבירו. אמנם, אף שצער הבנים גדול מאוד, גדול ממנו צערו של האב שהגלה את בניו והחריב את ביתו, וגם שכינתו הקדושה נמצאת בגלות עימם. משום כך, נהגו ישראל קדושים לקום בחצות הלילה, ולשתף עצמם עם צער השכינה, לעורר רחמי שמים ולבקש על בנין המקדש, ובזכותם עתידים ישראל להיגאל.

מעתה, מאחר וגלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא כי עתידים בניו לקום לפניו בחצות הלילה למען כבוד שכינתו, גמל להם ברוב אהבתו במידה כנגד מידה, למרות שעוד לא עשו דבר, וכאשר ראה את גודל צרתם והקטרוג השרוי עליהם, הסתכל במעשיהם הטובים הראויים להיעשות בעתיד, ונתגלה גם הוא עליהם בחצות הלילה להצילם.

קביעת חצות הלילה כזמן קימה לדורות

על פי זה, יש לפרש את לשונו של משה רבינו עליו השלום, שבשעה שהתרה בפרעה לשלח את ישראל, והזהירו שאם לא יעשה כן יימותו כל הבכורות בחצות הלילה, אמר כאן: 'כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים' - באות כ"ף, ולא אמר באות ב"ת - 'בחצות הלילה'. ואילו בשעה שירד הקדוש ברוך הוא בפועל, כן נכתב (להלן יב, כט) באות ב"ת, "ויהי **בחצי הלילה**", ולא 'כחצי הלילה'. ולפי האמור יובן מאוד, שרצה משה רבינו עליו השלום לדמות את חצות הלילה שבמצרים, לחצות של העתיד לבוא, ואמר כי 'כחצות הלילה' - כמו חצות הלילה שבו יקומו ישראל בעתיד, ובזכות השתתפותם עם השכינה והכבוד שירחשו כלפיה, כך יצא ה' עתה 'בחצות', ויכה כל בכור בארץ מצרים. כי יהיו ישראל ראויים לניסי ה' עימם במידה כנגד מידה, בזכות שיקומו לעבודתו יתברך.

רמזי תיקון השכינה בקידוש החודש

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים (יב, ב)

בפרשה זו נצטוו ישראל על מצות קידוש החודש. גדול מאוד כוחם של ישראל במצוה זו, שכן עד עתה היו המועדות מסורים בידו של הקדוש ברוך הוא, ומכאן ואילך, כל העולמות משועבדים לקביעתם של ישראל בבית דין. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ילקוט שמעוני רמז קפז, והובא ברש"י בראשית א, א): אמר רבי יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החודש הזה לכם', שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל.

האם אכן קידוש החודש היא המצוה הראשונה?

רבינו זיע"א שואל על כך (**פיתוחי חותם**, בא), שלכאורה הדבר אינו מדוקדק, שהרי כבר קודם לכן באו בתורה כמה מצוות, כגון מצות פרייה ורבייה שנאמרה לאדם הראשון, מצות מילה שנצטוה בה אברהם אבינו עליו השלום, ואיסור אכילת גיד הנשה, שנהג מזמן יעקב אבינו, אם כן אין זו המצוה הראשונה?

ראש ותכלית העבודה - תיקון השכינה

לכן נראה לפרש שאין המאמר כפשוטו. כי הנה ראשי התיבות 'לכם ראש חדשים' יוצרות את התיבה 'רחל', שהיא שמה של כנסת ישראל - היא שכינת עוזנו. כך מבואר בזוהר הקדוש (ח"ב דכ"ט ע"ב), ונדרש כן על הפסוק (ירמיה לא, יד) "קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ", שזו היא השכינה הקדושה, המשמיעה קולה ברמה בנהי ובכייה בירושלים של מעלה, על בני ישראל בניה שהלכו בגלות.

עוד נרמזת השכינה הקדושה בפסוק כאן בסופי התיבות 'הזה לכם ראש חדשים', שאותיותיהן (המש"מ) עולות בגימטריא 'שכינה' (385).

הרי כאן שני רמזים בפסוק, וענינם אחד, לומר לכל אחד מבני ישראל, שב'ראש' כל שאיפותיו ומגמתו על תכליתו ישים את השכינה הקדושה, ויזהר בכל מאודו לקדשה ולרוממה, ולא יפגום בה חלילה בשום אופן שהוא.

קידוש החודש - ראשונה מצד ענינה

על כך רמז רבי יצחק ואמר, כי מצוה זו היא המצוה הראשונה שנצטוו בה ישראל, כלומר - ראשונה מצד החשיבות והצורך לקיימה, מכיון שהיא הבסיס והשורש לקיום כל המצוות כולן, שיעשה אדם את כל המצוות כדי לתקן את שכינת עוזנו ותפארתנו. ומפני כך תקנו חכמים לומר קודם קיום כל מצוה את הנוסח: "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה".

הלבנה רומזת לשכינה

והנה, ידוע שהשכינה נקראת 'לבנה', והירח רומז לה, ומצות 'קידוש החודש' רומזת גם היא לענין תיקון השכינה. כך פירש רבינו האר"י זיע"א ('ספר הליקוטים' פרשת וזאת הברכה) את שמותיה השונים של הלבנה; בתחילת החודש היא עולה לאיטה ונקראת בשם 'סהר', לאחר מכן כשנראית יותר אך עדיין היא פגומה נקראת 'ירח', וכאשר באמצע החודש היא נראית במילואה בשיא תפארתה, נקראת בשם 'לבנה'. זהו סוד מצות קידוש לבנה, כידוע מכתבי רבינו האר"י זיע"א במקום אחר ('פרי עץ חיים' שער ראש חודש ג), שבכל ראש חודש מתמלאת השכינה בכל ספירותיה ומעלותיה.

בקידוש החודש נעשה התיקון השלם

רמזים נוספים לענין זה, יש למצוא בתיבת 'הַחֹדֶשׁ', שסופי התיבות של מילוי תיבה זו - ה"ה ח"ת דל"ת שי"ן, אותיות 'תתנ"ה' - עולים עם הכולל בגימטריא כחשבון השמות הקדושים 'א"ל אדנ"י' במילוי כזה: אל"ף למ"ד אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד (856), ואלו שני השמות הרומזים לשכינה הנמצאת במצבה השלם והמתוקן, כפי שפידש רבינו האר"י זיע"א ('שער הכוונות' ענין שחרית של שבת).

חשיבות ההתחלות

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה (יב, ב)

הכל הולך אחר הראשית. אמנם כל ההתחלות קשות, אך הנזהר בראשית עבודתו בכל כוחו, מובטח לו שלאחר מכן תהיה מלאכתו מוכנה ופרושה לפניו. אך המתרשל בתחילת העבודה, יתקשה מאוד לאחר מכן להשלימה.

רבינו זיע"א (פיתוחי חותם, בא) לומד ענין זה ממה שכפל כאן הפסוק את לשון 'ראשית' פעמיים, 'ראש' ו'ראשון'. מכאן שלא על ראשית החודשים בלבד הכתוב מדבר, אלא על ראשית בכלל. כי עיקר כל המעשים הוא תיקון השכינה, [שכבר נתבאר למעלה כי ענין זה רמוז גם הוא בפסוק], ולכן צריך האדם לכוון בכל מעשיו, ובכל התחלה חדשה שמתחיל בה, שתהיה תכליתה לענין זה.

טעם קביעת תפילות מיוחדות לזמני ההתחלה

מכיון שתמיד הראשית היא עיקר הדבר, והיא הקובעת כיצד ייראה ההמשך, לכן תיקנו רבותינו זכרונם לברכה תפילות מיוחדות בכל ראש זמן, בראש חודש, בראש השנה, וגם בשבת שהיא תחילת השבוע, והיא מקור הברכה לששת ימי המעשה הבאים לאחריה. כך גם תפילות היום והלילה, עיקר חיובן בתחילת היום ותחילת הלילה, ואין לאחרן לחינם, כדי שילך הכל אחר ההתחלה.

הקדמת מלחמת היצר

מכאן צריך כל אדם ללמוד, עד כמה חשובה הזהירות בתחילת המעשים, ובפרט במלחמת היצר יש להשתדל תמיד להקדים רפואה למכתו ולא להמתין שיבוא הוא ויילחם, כי אז כבר עלולה השעה להיות מאוחרת מידי, ולא יצליח האדם להילחם בו כראוי חלילה. לכן יקדים אדם תשובה ומעשים טובים, והם יעמדו לו כתריס בפני הפורענות (ראה אבות ד, יג).

קדימת מלחמת ה' בגוג ומגוג

על כך ביקש דוד המלך עליו השלום (תהלים יז, יג) כשאמר: "קוּמָה ה' קַדְּמָה פָּנָיו הַכְרִיעֵהוּ", וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בראשית רבה עה, א) "קדמיה לרשיעא עד לא יקדמינך [הקדם לרשע קודם שיקדימך]". והכוונה, לבקש מלפני הבורא יתברך על דבר מלחמת גוג ומגוג, שיקדים הקדוש ברוך הוא להילחם בו קודם שיבוא הוא להילחם בישראל.

רמזי זמני ההתחלה בפסוק

מטעם זה, נרמזו כאן בפסוק כל זמני ההתחלה. פשוטו של מקרא, עוסק בראש חודש. ראש השנה נרמז בתיבות 'לחדשי השנה'. תחילת השבוע נרמזת בסופי התיבות 'לכם ראש חדשים', אותיות 'מש"מ', העולות בגימטריא 'שבוע' בצירוף התיבה והכולל (380). כמו כן, תחילת היום והלילה נרמזו בראשי התיבות 'הוא לכם לחדשי השנה', העולות בגימטריא כחשבון תיבת 'ליל' (70), וכן נרמזה ראשית היום בסופי התיבות הללו, אותיות 'אמי"ה', העולות בגימטריא כחשבון תיבת 'יום' (56).

כאשר יקדים האדם בכל בזמנים הראשונים הללו, תורה ותשובה, מצוות ומעשים טובים, יהיה 'ראשון - הוא לכם' - להנאתו ולטובתו, ולסיוע גדול בהשלמת כל עבודתו.

אוצרותיהם של מגידים

הוא הוציא את הפתק שכתב וקרא מן הכתב את בקשתו של רבי משה לפני מו"ר רבי אלחנן וסרמן, כשסיים הרים את עיניו, והנה מבחין הוא שפני רבו חוורו כסיד.
האם נפגע רבי אלחנן מן התשובה? - תהה - אולי רוצה הוא את הספר לפרק זמן ארוך יותר?
הוא לא ההין להעלות את השאלות על דל שפתיו, ורק עמד והמתין למוצא פיו של רבו, אשר לבסוף אמר לו: "לך לרבי משה בחזרה עם ה'מאירי' ושאל אותו מדוע אינו יכול להשאיל אותו עד תאריך מאחר יותר..."

הגאון רבי שלמה לוינשטיין: מספר על גדולי הדור שכל מילה שאמרו היו מדוד במשקל של זהב - משא ומתן מרטיט ומרתק בין הגאונים רבי משה מידנר לרבי אלחנן וסרמן כשרצה לשאול ממנו את ספר ה'מאירי' על מסכת יבמות...

וּבֵרַכְתָּם גַּם אֹתִי (יב, לג). התפללו עלי שלא אמות (רַשִׁ"י)

במכת בכורות אנו מוצאים את פרעה חרד לחייו ומבקש שיברכו אותו. רש"י מבאר שהוא לא בקש רק ברכות, אלא הפציר בהם להתפלל עליו שלא ימות כשאר הבכורות.

יום המות הנו, בדרך כלל, אחד מן הדברים הנסתרים מן האדם, אולם יש צדיקים אשר זכו להארה מן השמים ולגלוי יום מותם, ומהתבטאויותיהם בענין זה, נרמזו גם הסובבים אותם.

רבי דוד פרנקל היה יהודי ערירי, מדמויות ההוד של העיר בני ברק, אשר זכה לשמש הרבה מגדולי ישראל בדורו.

באחד הימים נדרש לעבור ניתוח כלשהו, ורצה מאד שהאדמו"ר מגור, ה"בית ישראל" יברך אותו. הוא יצר קשר עם השמש ונקבע לו תור לשעה ארבע לפנות בקר.

הוא הגיע לביתו של ה"בית ישראל" מלווה בגיסו, רבי רפאל סולוביצ'יק. האדמו"ר עמד במרפסת ביתו ושוחח עם אברך בלתי מוכר להם. כשראה אותם, הזמין אותם לעלות, דבר אתם במשך חצי שעה על הנתוח, ולאחר מכן נפרד מהם לשלום בברכת "רפואה שלמה".

כשפנו ללכת, קרא אחריהם האדמו"ר "וברכתם גם אותי", הם סבו על עקבותיהם וברכו אותו, ושוב פנו ללכת.

יומים מאחר יותר נפטר האדמו"ר מגור, רק אז הבינו את הלשון שבה בחר לבקש מהם ברכה "וברכתם גם אותי", שאודותיה מפרש רש"י "התפללו שלא אמות".

נראה, כי האדמו"ר חזה בעיני קדשו את פטירתו...

רבי יצחק ברנשטיין שבצעירותו למד בברנוביץ' אצל הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, סיפר בענין זה בספר "הלילה איננו אפל", מעשה מפלא:

בברנוביץ' התגורר צדיק גדול ותלמיד חכם

מפלג, רבי משה מידנר שמו, אשר שימש כמנהל ישיבת "תורת חסד" של חסידי סלונים, והיה מקורב ביותר לרבי חיים מבריסק, אשר הערין אותו ביותר, עד כי עדי ראיה מסרו, שפעם אמר לו רבי חיים חידוש, ומשהבחין שרבי משה אינו מקבלו, הורה להוציא קטע זה מכתביו. רבי משה נרתע מתגובתו וניסה להתנצל, אולם רבי חיים טען לעמתו שהעובדה שהוא אינו מקבל את החידוש מעידה כי דבר מה אינו כשורה בו...

עוד מימי נעוריו התפרסם רבי משה כעלוי מופלג, וכל מכריו ניבאו לו גדולות ונצורות. כל ימיו היה מתבודד, שקוע בתורה, חסידות וקבלה, ועם זאת מעולם לא הרשה לכנותו בתואר כלשהו, נזף במי שקם לפניו והתרחק מכתל המזרח.

לילות שלמים יושב היה בין שני נרות חֶלֶב גדולים, שקוע בעיון, אוחז בזקנו הארוך והלבן, ועיניו הטובות משוות לו מראה של איש אלקים, וגורמות לכל המביט בו לרצות להיות טוב יותר.

המסכת שאותה למד תדיר היתה מסכת יבמות, ולצדה תמיד היה פתוח ספר "המאירי" על יבמות, אשר מתוכו למד את המסכת הקשה.

באותם ימים היו הספרים נדירים ויקרי המציאות, וכאשר החל רבי אלחנן וסרמן ללמד את מסכת יבמות הוא פנה אל יצחק'ל, שלוה אותו לביתו באותה שעה, ובקש ממנו שילך לרבי משה מידנר ואמר לו שהוא מבקש לשאול את ספר ה'מאירי' שלו, כיון שהוא מתחיל ללמד יבמות.

כחץ מקשת רץ הנער לביתו של רבי משה, מרחק חמש דקות משם, כדי להביא לרבו את מבוקשו. ליד פתח ביתו של רבי משה נעצר ונקש על הדלת.

כשנכנס הבחין כי רבי משה יושב ולומד את מסכת יבמות עם ה'מאירי'! הוא בלע את לשונו במבוכה, ולבסוף התגמגם ואמר כי הוא לומד אצל רבי אלחנן והרבי בקש לשאל את ה'מאירי'.

תגובתו של רבי משה היתה בלתי צפויה לגמרי. הוא החויר מאד והחל לחשב ולחשב ולחשב, בעוד הנער שמולו עומד נבוך.

לאחר דקות ארכות של מחשבה, פנה אל יצחק'ל ואמר לו: "אתה, הלא רואה שאני לומד עכשו במסכת הזו וזקוק ל'מאירי', אולם אני מוכן להשאילו לרבי אלחנן בתנאי אחד – שלאחר שבועים בדיוק... לא, לא... לאחר שלשה עשר יום וחצי – יחזיר לי רבי אלחנן את הספר!".

יצחק'ל שנוכח כי הענין בנפשו, חשש שמא ישנה ממלותיו, ולכן בקש עט כדי לרשום את הדברים בדיוק, ביודעו, כי כאשר מדבר באנשים גדולים – כל מלה חשובה.

לאחר מכן נטל את ה'מאירי' היקר תחת בית שחיו, יצא מביתו של רבי משה ומהר לביתו של רבי אלחנן כדי להביא לו את מבקשו.

הוא הוציא את הפתק שכתב וקרא מן הכתב את בקשתו של רבי משה לפני רבי אלחנן, כשסיים הרים את עיניו, והנה מבחין הוא שפני רבו חורו כסיד.

האם נפגע רבי אלחנן מן התשובה? – תהה – אולי רוצה הוא את הספר לפרק זמן ארוך יותר?

הוא לא ההין להעלות את השאלות על דל שפתיו, ורק עמד והמתין למוצא פיו של רבו, אשר לבסוף אמר לו: "לך לרבי משה בחזרה עם ה'מאירי' ושאל אותו מדוע אינו יכול להשאיל אותו עד תאריך מאחר יותר...".

שוב מהר הנער לביתו של רבי משה, פנה אל הצדיק ומסר לו את שאלתו של רבי אלחנן. "יותר

אוצרותיהם של מגידים

מאוחר כבר לא אזדקק לו", השיב הצדיק מיד, והוא אין-רץ כדי להשיב את התשובה לרבו.

הפעם החויר רבי אלחנן שבעתים, בשתיקה נטל את המסכת מידי תלמידו ושוב לא הוסיף לומר דבר בענין.

יצחק'ל חזר ללמודיו, כובש בתוכו את כל השאלות הבלתי פתורות שצצו בלבו.

שלשה עשר וחצי ימים מאוחר יותר – נפתרו כלן מאליהן – רבי משה מידנר נפטר לבית עולמו!...

כל יהודי ברנוביץ' יצאו לחלק לו כבוד אחרון. במהלך ההלויה ההמונית לא נשאו הספדים, כפי שהורה רבי משה, אולם כשהוכנסה המיטה ליד ארון הקודש של בית החסידים, אמר רבי אלחנן: "רואה אתה את מסכת יבמות באה מולך, והיא תלוה אותך ותגן עליך בהמשך דרכך... ברצוני גם לבקש ממך מחילה בגלל הספר, אבל החזרתי אותו כבר הבוקר, לפני תם שלשה עשר וחצי הימים, ולכן עליך למחול לי...".

(הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א – מתוך האור)

ביום ראשון שלמחרת מצלצל הטלפון, ובתו זאת שלא דברה עמו י"ג שנים קראה לו ושאלתו: "טאטע וואס מאכסטו"? והוא נדהם לשמוע את קולה, ושמח מאוד בראותו שבתו מדברת עמו כימים ימימה, אשר דבר זה היה בבחינת נס ממש. ולא יכול להתאפק ושאלה לאמר: "אמרי נא לי, מה אירע שהחלטת לחדש הקשר בינינו, הלוא אני כבר כמעט נואשתי מלשמוע קולך, וכיצד קרה נס זה"?

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: הבת ששבה אל אביה אחר 13 שנה בזכות הזהירות מלדבר בעת התפלה...

בְּבָנֵינוּ וּבְבְנוֹתֵינוּ וכו' נֵלֵךְ כִּי חַג ה' לָנוּ (י, ט).

שמעתי מאדם נאמן מעשה נורא ששמעו מפי בעל המעשה שסיפר לו דברים כהווייתן, כי גבה טורא בינו לבין בתו מאיזו סיבה שהיא, והפסיקה כל קשר עמו, עד שאפילו לא דיברו ביניהם כלל, ונקל לשער את צערו של האב שבתו מתרחקת ממנו, וניסה האב במשך השנים לעשות כמה פעולות והשתדלות לתקן הדבר אך ללא הועיל, כך עברו שלוש עשרה שנה.

והנה בבית הכנסת שנהג להתפלל, היו אנשים שזלזלו לדבר בעת התפילה, והדבר חרה לו היטב בראותו בני אדם שאינם נזהרים בכבוד ביהמ"ד, אך כיון שהוא ביישן בטבעו לא העיז למחות באותם אנשים או לעשות דבר לתיקון המצב, אלא ישב על מקומו בשתיקה, ונצטער בלבו על כבוד שמים המחולל.

אולם באחת השבתות החליט לעשות מעשה, התגבר על טבעו, קם קודם קריאת התורה ודפק על הבימה, והכריז שרוצה לעשות אפיע"ל (=מגבית) לכבוד שמו ית', כל המתפללים שתקו והאזינו לדבריו בדרך ארץ, והמשיך ואמר: הרי כולנו בנים למקום, וכל אב רוצה לדבר עם בניו, אך אם אנו מדברים בשעת התפילה וקריאת התורה, הרי אנו עושים מסך המבדיל בינינו לבין אבינו שבשמים, ואנו מונעים ממנו לדבר עם בניו, וגורמים צער גדול ונורא לשכינה הקדושה, על כן אחי ורעי הבה נחוסה נא על כבוד אבינו אב הרחמן, ונשתדל להזהר מעתה שלא לדבר כלל בעת התפילה וקריאת התורה, ועל ידי זה יוכל

אבינו אוהבינו לדבר עמנו ולהאזין לתפילתינו. ודבריו אשר יצאו מלבו ברגש עז עשו רושם ונכנסו בלבות השומעים, ואכן במשך כל קריאת התורה ומוסף לא נשמע אחד מדבר, וכבוד שמים נתגדל ביותר.

והנה ביום ראשון שלמחרת מצלצל הטעלפאן, ובתו זאת שלא דברה עמו י"ג שנים קראה לו ושאלתו: "טאטע וואס מאכסטו"? (=אבא, מה נשמע) והוא נדהם לשמוע את קולה, ושמח מאוד בראותו שבתו מדברת עמו כימים ימימה, אשר דבר זה היה בבחינת נס ממש. ולא יכול להתאפק ושאלה לאמר: "אמרי נא לי, מה אירע שהחלטת לחדש הקשר בינינו, הלוא אני כבר כמעט נואשתי מלשמוע קולך, וכיצד קרה נס זה"? אמרה לו בתו: "איני יודעת, אך אתמול בצהרים תקף אותי געגועים גדולים אליך, ובקושי הצלחתי להמתין עד היום להתקשר אליך". בשמעו כן הבין האיש שקיבל שכרו בזכות שהתגבר על טבעו למען כבוד שמים, עד כאן המעשה.

ויש לציין לדברי הרמב"ן בפרשתן (שמות יג, טז) וזה לשונו: 'וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו'. והיינו ממש כפי שהכריז האיש בבית הכנסת שבניו אנחנו והוא רוצה לדבר עמנו, והוא קיבל שכרו מדה כנגד מדה, הוא קירב את בניו של הקב"ה לאביהם שבשמים, והקב"ה קירב אליו את בתו שהיתה מרוחקת ממנו.

ויש לרמז זה בפרשתן, 'בְּבָנֵינוּ וּבְבְנוֹתֵינוּ וכו' נֵלֵךְ כִּי חַג ה' לָנוּ', דהיינו שבשבתות ובחגים אנו מכריזין ואומרים 'ה' לנו', שאנו בני הקב"ה ורוצים להיות מקושרים אליו, ובזכות זה אנו זוכים ש'בבנינו ובבנותינו נלך' שיהיה לנו קשר טוב עם בנינו ובנותינו.

(הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א – נר למאיר)

אוכיח לך, שאין מצוה לקבור עבריין רשע. הנה אמרו חז"ל שלא היו לישראל מצוות להגאל בהן. נתן להם הקב"ה דם פסח ומילה. וקשה, שהרי כתב רש"י שהיו בישראל רשעים שלא רצו לצאת ממצרים והמיתם הקב"ה בשלשת ימי האפלה, וקברום בחסות החשכה, כדי שלא יראו המצרים ויאמרו שאף הם לוקים כמונו. וכתב (רש"י שם יג, יח) שארבע חמישיות מתו, וחמישית אחת נגאלה. הרי שכל יהודי קבר ארבעה רשעים. אם יש מצוה לקבור רשעים, הרי היו בידם מצוות למכביר"...

הגאון רבי אהרן טויסיג שליט"א: ידועים דברי ה"אמרי חיים" זצ"ל: "יש מצוות שאיני רוצה לקיים, ויש עבירות שאני משתוקק להן. הכיצד? כשאומרים לי - שעבירה לעזור לפלוני, ומצוה לרודפו"...

וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם. וְלָקְחוּ מִן הַדָּם (יב, ו-ז)

אמרו בגמרא (יומא ט, ב): "מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם".

ידועה השאלה, איך מתקיימות גמילות חסדים ושנאת חנם בכפיפה אחת? הלא לכאורה סותרות הן זו לזו!

אלא, המציאות מוכיחה, כי יכול אדם לומר: "מקיים מצוות אנכי, מקפיד על קלה כחמורה, ואפלו גומל חסד, אבל פלוני - מצוה לרדפו עד חרמה!"...

ידועים דברי ה"אמרי חיים" זצ"ל: "יש מצוות שאיני רוצה לקיים, ויש עבירות שאני משתוקק להן. הכיצד? כשאומרים לי - שעבירה לעזור לפלוני, ומצוה לרודפו"...

מספר על יהודי שחכר פנדק מפריץ והתפרנס ממנו. בכל שלש שנים היה הפריץ מוציא את הפנדק למכרז, ואיש לא התמודד מול היהודי ההוא, כי לא רצו לפגוע במטה לחמו. פעם הוצעה החכירה למכרז, והנה לראשונה בא מאן-דהו והגיש הצעה גבוהה יותר וזכה. בעקבות זאת הודיע הפריץ לחוכר שעליו לפנות את הפנדק בתאריך פלוני.

נחרד האיש, הוא ברר מי האיש שהעז להסיג את גבולו וגילה שמדבר ביהודי שומר מצוות, מחסידי ה"דברי חיים" מצאנז. החוכר הראשון לא נמנה על החסידים, וחזותו העידה עליו שאין בו ריח של תורה וירא שמים, וכלל אינו מקפיד על המצוות... כששמע האיש שהחוכר החדש הוא מחסידי הרבי מצאנז, קם ונסע ל"דברי חיים", כדי לקבול בפניו על חסידו שהעז להסיג את גבולו.

שמע הרבי את קובלנתו של האיש. לא היה צריך להיות בוחן כליות ולב כדי לראות שהאיש הנצב לפניו אינו ירא שמים גדול... אמר לו ה"דברי חיים": "הסר דאגה מלבך. עוד מעט יבואו הימים הנוראים, ודאי יבוא לכאן החסיד להתברך בברכת השנים, ואשוחח עמו בענין".

כשבא החסיד אל רבו, חקרו הרבי בענין פרנסתו, אמר החסיד: "היו לי שנים קשות, רעבתי ללחם. אבל בקרוב בעזרת ה' עומד מצבי להשתנות לטובה. לאחרונה חכרתי פונדק משגשג ומצליח, ואני מקוה לעשות חיל".

תמה הרבי: "אם הפונדק משגשג ומצליח, מדוע נטשוהו החוכרים הקודמים?"

אמר: "לא נטשוהו. הוספתי על דמי השכירות, וזכיתי בו".

התמיהה גברה: "הרי זו הסגת גבול!"

אמר החסיד בזחיחות: "כנראה שהרבי לא ראהו... עבריין הוא, קל דעת וחוטא. מצוה לקברו!"

הזדעזע הרבי ואמר: "אוכיח לך, שאין מצוה לקבור עבריין רשע. הנה אמרו חז"ל (רש"י שמות יב, ו) שלא היו לישראל מצוות להגאל בהן. נתן להם הקב"ה דם פסח ומילה. וקשה, שהרי כתב רש"י (שם י, כב) שהיו בישראל רשעים שלא רצו לצאת ממצרים והמיתם הקב"ה בשלשת ימי האפלה, וקברום בחסות החשכה, כדי שלא יראו המצרים ויאמרו שאף הם לוקים כמונו. וכתב (רש"י שם יג, יח) שארבע חמישיות מתו, וחמישית אחת נגאלה. הרי שכל יהודי קבר ארבעה רשעים. אם יש מצוה לקבור רשעים, הרי היו בידם מצוות למכביר"...

"אלא מכאן ראיה" – אמר הרבי – "שאין שום 'מצוה' 'לקבור' רשע. ועתה, אם תשיב לו את הזכיון - מוטב, ואם לאו - מרה תהיה אחריתך, חלילה וחס!"...

כמה נכונים הדברים כיום, בדור של עקבתא דמשיחא, שנאמר עליו: "וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת" (ישעיה נט, טו) – "מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה" (סנהדרין צז ע"א). כל 'עדר', כל עדה וחוג, בטוחים שהאמת אתם, ואין בלתה, הם ורק הם הולכים בדרך הישר והאחרים תועים ומטעים.

מסתמא גם במצרים היה כך. גם אם שקועים היו במ"ט שערי טמאה, הרי "כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יָשָׁר בְּעֵינָיו" (משלי כא, ב), ואפלו "דֶּרֶךְ אֱוִיל יָשָׁר בְּעֵינָיו" (שם יב, טו). אין אדם רואה חובה לעצמו (שבת קיט ע"א), ואינו רואה מומין לעצמו (בכורות לה ע"ב). כפתגם הידוע שאין גמל רואה את חטוטרתו, רק את דבשת חברו. כל אחד ראה שהשני שקוע במ"ט שערי טמאה.

עם זאת כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה, והיה הדבר חשוב לקב"ה יותר מכל, ונגאלו!

(הגאון רבי אהרן טויסיג שליט"א - נאה דורש שמות)

אוצרותיהם של מגידים

"ואם תרצה לדעת מהיכן אני יודע כל זאת, אמר לך - הם בחרו בך כשליח, וסביר להניח שאתה בסוד הענינים ושומע את הלך הרוחות בתוך חדרי החדרים, ויודע היטב מה מונח מאחורי ההצעה. נסיתי אותך. צעדתי לידך הלוך ושוב, ובכונה תחלה הפלתי את הכומתה שלי. בקשתי לבדוק מה תהיה תגובתך. אלו היחס האמיתי שלכם כלפי היה יחס של כבוד אל מלך צרפת, היית מרים את הכמתה ומגישה לי, אך העובדה שאתה לא זעת ממקומך מראה את הזלזול שבלבך, ומוכיחה כאלף עדים שבעיניך אינני מלך, אפלו לא על צרפת".

הגאון רבי מאיר צימרוט: תובנה נפלאה של נפליאון שהוכיח למתווך השלום של המעצמות מדוע אינני מאמין להם, ומשם בארה איך העיז משה רבינו לסטור לפרעה על לחיו ואיך מעשה כזה עבר בשתיקה. היכן היו כל אנשי השב"כ? איפה שומרי הראש?

וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ו, ה).

במכת ארבה הגיעו עבדי פרעה למצב שמאסו בעקשנות פרעה ואמרו (שמות י, ז): "הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי אָבְדָה מִצְרָיִם"?

עלינו להבין, איך העזו להתבטא לפני פרעה מלכם כך? הרי אפלו בימינו ידוע ששריהם של הרודנים הערביים פוחדים פחד מות להביע באזניהם דעות והערכות שלא עולות בקנה אחד עם רצונו של אדונם, ומהיכן נטלו עבדי פרעה את הבטחון לבוא לפניו עם הצעה תבוסתנית שכזו – לשחרר את ישראל?

רבי מאיר צימרוט מתרץ בשם **רבי צבי מושקוביץ** זצ"ל בספרו 'משמרת צבי':

כאשר פרעה גרש את משה מלפניו נאמר שמשה יצא מעם פרעה "בחרי אף", וחז"ל אמרו על כך (זבחים קב ע"א) שבשעה שיצא משה מעם פרעה הוא סטר על לחיו!

קשה להאמין שמעשה כזה עבר בשתיקה. היכן היו כל אנשי השב"כ? איפה שומרי הראש?

אין זאת אלא, שכל עבדי המלך הבינו את מה שפרעה עדיין לא הבין – בעיני משה אבד פרעה את המלוכה. מדוע? ככל הנראה משום שיש לו איזשהו מידע סודי לגבי הסוף הצפוי לפרעה, ומשום כך אין טעם להמשיך לכבדו.

ממעשה זה נטלו את העוז לטעון לפניו: "הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי אָבְדָה מִצְרָיִם".

לפני כמאתים שנה מלך בצרפת נפוליאון בונפרטה – מצביא מהולל שהצליח לכבוש את כל אירופה והטיל את חיתתו על העולם כלו. באחד הימים החליט נפוליאון כי הגיעה שעתה של רוסיה הגדולה ליפול לידיו, והכריז על יציאה למלחמה חדשה.

באותה תקופה הזדמן אחד משרי צבאותיו לעירה וולוז'ין שישכנה בפאתי רוסיה, ושמעו של **רבי חיים מוולוז'ין** זצ"ל הגיע לאזניו. הוא החליט להיכנס ולספר לרב על התוכניות החדשות, ולשמוע את דעתו על הענין.

באישון לילה חמק אל תוך בית הרב, סיפר לו כי נפוליאון מתכון לצאת למלחמה נגד רוסיה, ושאל אם לדעתו צפויים הם לנצח.

השיב לו רבי חיים: אענה לך באמצעות סיפור שהתרחש באחת העירות - לשר נכבד היתה מרכבה מפוארת הרתומה לארבעה סוסים גזעיים, שכל אחד מהם היה שוה הון עתק. באחת מנסיעותיו נקלע השר לצרה: עגלתו המפוארת שקעה בבוץ, וככל שהצליף על גבם של הסוסים, לא הצליחו הללו לחלצה משם.

מאחר ששום טלפון לא היה, עמד השר והמתין לעגלה נוספת שתעבור במקום, מתוך תקוה שהעגלון והנוסעים יחלצו לעזרתו. עמד והמתין, עד שלבסוף הופיעה לנגד עיניו מרכבה דלה שבה נהג יהודי. הבחין היהודי בשר התקוע על אם הדרך, ומיד עצר את מרכבתו, קפץ ממנה ופנה לשר: "אני אעזר לך! ארתום את שני סוסי למרכבה שלך!"

לגלג השר: "איזו הצעה נואלת! וכי באמת סבור אתה ששני הסוסים הכחושים שלך יצליחו לעשות את מה שלא הצליחו ארבעת הסוסים הגזעיים שלי? מרכבתי שוקלת פי עשרה מן המרכבה שלך, ואיך תחשב ששני סוסים, שבקשי עור ועצמות לגופם, יצליחו לחלץ אותה?!"

"מה אכפת לך שאנסה?" – השיב היהודי בשאלה.

ומאחר שכל ברדה אחרת לא עמדה לפני השר – הוא זז הצדה ופנה את הזירה ליהודי. רתם היהודי את שני הסוסים הדלים למרכבה, והחל להכות על גבם. הסוסים התאמצו והתאמצו, עד שלבסוף הצליחו במשימה, ולתדהמת השר הוציאו את העגלה והעלו אותה על דרך המלך.

"אלמלא ראיתי זאת בעיני - לעולם לא הייתי מאמין!" – קרא השר – "אמר לי, יהודון, מה ההגיון במהלך הזה?"

"יש לכך הסבר פשוט ביותר" – השיב לו – "ארבעת הסוסים שלך הם ארבעה סוסים גזעיים שאין קשר ביניהם: אחד גרמני, שני איטלקי, שלישי בלגי, ורביעי ערבי. כשאתה מכה סוס אחד, שלשת האחרים די שמחים ואומרים בלבם: 'יפי, שיתן לו...' לעמת זאת אצלי הסוסות הן אם ובתה – כשאני מכה את הבת – כואבות המכות לאמא, והיא מתאמצת בכחות אדירים, ולהפך – כשאני מכה את האם, לבת אכפת מאד, והיא עושה ככל שביכלתה למלא את פקדתי ולהקל מעליה".

רבי חיים מוולוז'ין שתק לרגע, ומיד המשיך: שמע היטב מה שאמר לך כעת –

אמנם צבאו של נפוליאון הוא צבא אדיר, אך הוא מורכב מכל מיני אמות: איטלקים, ספרדים, אנגלים, וצרפתים. לרוסיה, לעומת זאת, יש אמנם צבא דל וכחוש – אך כלם שם אחים! שמעו בקולי, ואל תצאו לקרב מולם!

נפוליאון לא שעה לעצה זו. מעולם לא למד פרק באמונת חכמים, ותאות השליטה לא הרפתה ממנו לרגע. המלחמה פרצה בקול רעש גדול. בתחלה נסוג הצבא הרוסי ללא הרף, נוקט בטקטיקה של אדמה חרוכה, וגורר אחריו את נפוליאון עד סיביר, ואז נכנס לתמונה גנרל חורף. צבא נפוליאון התנסה בלחימה בלתי מתפשרת, אך לא ידע לעשות זאת כשאצבעות הידים והרגלים קופאות. חילים מתו מקר וממחלות, ובשארית כחותיו בצע נפוליאון את הדבר הנורא

שלעולם לא העלה בדעתו לעשות – הפך פניו והחל בנסיגה.

דרכן של מפלות שהן מכריזות על עצמן בקולי קולות, וכששמעו המנהיגים האירופאים את החדשות משדה הקרב, נשבר בעיניהן המיתוס של 'בלתי מנצח' שהקיף את נפוליאון, והן מהרו להתאחד לגוש גדול שכלל את צבא רוסיה, פרוסיה ואוסטריה והמשיכו להכות בו. מיליוני בני אדם הקריבו את חייהם במאבק הדמים הלזה.

באחת מן ההפוגות שנועדו לקבורת המתים משני צדי החזית, הגיע אל נפוליאון שליח שהביא לפניו הצעת פשרה, לפיה נפוליאון יותר על אחוזים נכרים מן האזורים שכבש, ובתמורה לכך תפסק המלחמה. "אם לא תסכים לסגת" – סיים השליח – "נלחם בך עד חרמה, עד שבסופו של דבר תאבד את כתרה של צרפת".

"הצעה רצינית הצעת לי" – השיב לו נפוליאון – "אני זקוק לחשב אודותיה מעט. המתן כאן למשך דקות ספורות".

הוא קם ממקומו והחל להלך בחדר הלוך ושוב כשהוא שקוע במחשבות. תוך כדי הסבובים שעשה נפלה מעל ראשו הכמתה הצבאית, אך הוא אפלו לא הבחין בכך והמשיך להלך שקוע במחשבותיו.

חלפו עשרה רגעים והוא התישב בחזרה על כסאו: "אני מוכן לשלום" – אמר לשליח – "אך לא אותר על אף שעל מן האדמות שכבשתי!"

השליח שמע והבטיח להעביר את הדברים הלאה. רגע לפני שפנה ויצא בקש רשות לשאל דבר מה, משנתנה לו הרשות אמר: "אדוני המלך, ברצוני להבין – מה ההגיון שעומד מאחורי ההחלטה שלך? הלא יודע אתה טוב ממני, שנלחמות בך שלש מעצמות חזקות. מדוע לא כדאי להפסיק את הלחימה ולהישאר מלך בארצך? האם מחיר האחיזה הבלתי מתפשרת באזורי הכבוש שווה את הסכון ואת המאמץ?!"

"אינך מבין" – השיב לו המלך על אתר – "ההצעה שהבאת לפני אינה אלא מלכודת. המעצמות אינן מתכוונות להפסיק להלחם בי גם לאחר שאותר על כל האזורים שכבשתי. הן תמשכנה במלחמה עוד ועוד, עד שאוותר להן על השליטה בצרפת כולה, ולא תשארנה לי אפלו מטר אחד!"

"ואם תרצה לדעת מהיכן אני יודע כל זאת, אמר לך – הם בחרו בך כשליח, וסביר להניח שאתה בסוד הענינים ושומע את הלך הרוחות בתוך חדרי החדרים, ויודע היטב מה מונח מאחורי ההצעה. נסיתי אותך. צעדתי לידך הלוך ושוב, ובכונה תחלה הפלתי את הכמתה שלי. בקשתי לבדק מה תהיה תגובתך. אלו היחס האמתי שלכם כלפי היה יחס של כבוד אל מלך צרפת, היית מרים את הכמתה ומגישה לי, אך העובדה שאתה לא זעת ממקומך מראה את הזלזול שבלבך, ומוכיחה כאלף עדים שבעיניך אינני מלך, אפלו לא על צרפת".

במכה זו הפנימו עבדי פרעה בלבם את העבדה שפרעה כבר אינו מלך על מצרים. הוא, אמנם, עדין יושב על כסאו ויש כתר לראשו, אך המלכות כבר נטלה ממנו. ממילא לא הזדעקו להגן על כבודו המחלל על ידי משה.

(הגדת מגיד מראשית)

אור החיים המבואר
10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר ה"אור החיים" הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחז"ל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

אור החיים המשולב
תמצית עשירה ממדורי הביאור **'מאורי אור'**
ו'ילקוט מאורי החיים'
ביאור משולב שזור באומנות ביעות המילים
'אור תורה' | **'תורת חיים'**
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

עוז והדר
חיים של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66
ארה"ב: (718) 437-0054 | אירופה 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

השבוע במדור:

כרטיס אלקטרוני בבית מלון לענין שימוש בשבת | טבילת רשתות למתקני מנגל | להחזיר שטריימל לקופסא בשבת | הוצאת כלי ממקוה לטבילת כלים בשבת | ברכת הגומל ושעשה לי נס לקטן | הגומל כשטס לימים אחדים | הגומל טיסה מעל יבשה או מעל ים המלח | נסיעה במנהרה תת ימית | עד מתי ניתן להמתין עם הברכה | מנע קנס מחבירו ולבסוף הוא עצמו נקנס

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

כרטיס אלקטרוני בבית מלון לענין שימוש בשבת

שאלה: הנמצא במלון רחוק מיישוב יהודי, ופתיחת הדלת של החדר נעשית ע"י כרטיס אלקטרוני, איך לנהוג בשבת

תשובה: קבלתי שאלת כבודו שנמצא במלון רחוק מיישוב יהודי, ושם פתיחת הדלת של החדר נעשית ע"י כרטיס אלקטרוני, ושואל איך לנהוג בשבת. ולדבריו השאלה מצויה מאד היום ברוב בתי מלון ובתי הארחה בחו"ל.

והנה בעיקר האיסור להדליק אלקטרי (חשמל) בשבת הסכימו כל גדולי הפוסקים שעובר באיסור מבעיר מה"ת, וכמו דאש של מתכת עובר עליו מה"ת משום מבעיר, אף שאין שם להבת אש, כיון דבכוחו של המתכת לשרוף. אמנם זהו דוקא כשהחוטי חשמל מתאדמים ומתלהטים עד שבכוחם לשרוף, וכגון בתנור אפיה או בהסקה או בחלק מנורות החשמל, אבל במקום שאין החוט חשמל מתחמם כלל, אלא רק מעביר זרם וע"ז פועל וכגון מאוורר ועוד, אין בזה איסור מבעיר.

אמנם רבינו החזו"א זצ"ל אוסר כל הפעלת זרם חשמלי מה"ת, והביא ב' טעמים, הטעם הראשון דעצם הפיכת חוט המתכת לחוט שיזרום בו חשמל אסור מה"ת משום בונה, כיון שעי"ז מכניס רוח חיים בחוטים ומעורר את הכח החשמלי האצור בתוך המתכת שיוכל לזרום, הטעם הב' כיון שע"י שמקרב ב' חוטים זה אצל זה נעשה זרם חשמלי וע"ז מתאחדים החוטים, וכיון שמאחד החוטים יחד זה בזה חשיב כתקיעת ב' פרקי כלי

שאסור מה"ת משום בונה, והגרש"ז אויערבך זצ"ל (מנחת שלמה ח"א ס' י') כתב שגם לדעת החזו"א הנ"ל היינו דוקא במקום שצריך לעשות פעולה בכדי להפסיק זרם החשמל, אבל כשנפסק מאיליו לא הוי מתקן מנא ובונה, דהוי מצד עצמו תיקון לשעה, ורבים חולקים עליו וס"ל דלדעת החזו"א בכל גוונא הוי מתקן מנא ויש בזה איסור תורה דבונה.

והנה מפתח אלקטרוני כיון שאינו גורם שחוטי החשמל יתאדמו ויתלהטו, אלא הוא רק מפעיל זרם חשמלי ואח"כ נפסק הזרם מאיליו, א"כ נראה דתליא בהנ"ל, דלדעת הגרש"ז זצ"ל בדעת החזו"א מותר, ולדעת שאר הפוסקים אסור מה"ת, מיהו עדיין יש לאסור מדין מוליד (וכמש"כ בשו"ת בית יצחק ועוד אחרונים לגבי המפעיל זרם חשמל, דכיון שמוליד כח חשמלי בחוטים, עובר נמי משום איסור דרבנן דמוליד, וכדרך שאסרו להניח בושם על בגדים מפני שמוליד בהם ריחא), מיהו י"א דבכה"ג שאינו מוליד הזרם הזה אלא לזמן מועט ואח"כ נפסק מאיליו אין בו איסור מוליד (עיין בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו ס' ו' אות ט"ו שהביא מחלוקת אחרונים אם במוליד לשעה יש איסור).

ולענ"ד נראה שיהודי אסור לו להשתמש בו בשום אופן, משום שיש חשש איסור תורה דבונה ואיסור דרבנן דמוליד וכמ"ש, אבל על ידי אמירה לגוי שאיסורו רק מדרבנן שפיר בשעת הדחק גדול, וכבנידון דידן שיצטרך להיות סגור בחדרו כבית האסורים כל השבת, יכול להקל לסמוך על דעת הגרש"ז שאין בזה איסור כלל (ואפילו להחולקים וס"ל שאסור משום בונה אינו ברור שהוא דאורייתא, ואפשר שאיסורו רק מדרבנן, וכיון שכן מותר ע"י אמירה לנכרי, דהוי שבות דשבות לצורך עונג שבת עיין להלן), ומצד איסור מוליד שנוצר זרם, ליכא איסור ע"י גוי לכו"ע, דכיון דאיסורו מדרבנן מותר ע"י גוי דהוי שבות דשבות ולצורך עונג שבת, וכמ"ש במ"ב ס' שכ"ה סק"ס וכמו שנהגו בחו"ל לומר לנכרי לטלטל לביתם החמין מהתנור המרכזי שהיה צריך להוליכו דרך רחובות העיר, שאיסורו דרבנן (דרחובות העיר דינם ככרמלית).

ולכתחילה יאמר לנכרי שיאמר לנכרי אחר שיעשה המלאכה ויפתח לו הדלת דקיל טפי, דבזה יש לנו לצרף גם שיטת החות יאיר שמצדד להקל שאין בזה איסור אמירה לנכרי אף בשבת (ובמ"ב (ש"ז ס"ק כ"ד) הביא היתר זה במקום שיש הפסד מרובה). וכ"ש אם בערב שבת אומר לנכרי שיאמר לנכרי אחר שבזה גם החת"ס מתיר,

(עיין בביה"ל סי' ש"ז ד"ה ואפילו, שהביא דבריו ופליג עליה).

ואף שהיתר אמירה דאמירה לא שייך אלא במקום שאינו נהנה ממלאכת הנכרי בשבת, אבל במקום שנהנה ממלאכת הנכרי ל"ש היתר אמירה דאמירה, דלא גרע מהיכא שעשה הנכרי מעצמו לצורך ישראל דאסור לישראל להנות ממלאכתו וכמ"ש במ"ב ובביה"ל שם, וא"כ הכא שנהנה מפתיחת הדלת לא יועיל היתר דאמירה דאמירה כיון שנהנה ממלאכת הגוי. אמנם יש לצדד דכאן אינו נהנה מפתיחת הדלת, אלא הנאתו משהותו בחדר, ופתיחת הדלת הוי סילוק המניעה שיוכל ליכנס לחדר, וביותר י"ל דכיון שהדלת עשויה ליפתח ולהנעל, נמצא שגם בהיותה נעולה יש כאן פתח, ופתיחת הדלת ע"י הנכרי אינה מחדשת פתח אלא מסלק המניעה, וע"כ לא חשיב שנהנה ממלאכת הנכרי, ונחלקו בזה גדולי ההוראה, ועיין בדברינו ח"ב סי' קפ"ט מש"כ בזה. (ועוד יש לצרף מ"ש בספר ישועות יעקב סי' ש"ז סק"ג דבמקום מצוה אין איסור להנות ממלאכת הנכרי שעשה עבור ישראל, וכל האיסור רק ה"אמירה" לנכרי, ואם אומר לנכרי מע"ש שיעשה עבורו מלאכה בשבת אין בזה איסור אמירה, וע"כ במקום מצוה מותר לומר לנכרי מע"ש שיעשה עבורו מלאכה בשבת ויהנה ממלאכתו ע"ש, וא"כ ה"ה בנידון דידן שיש בו מצות עונג שבת מותר לומר לנכרי מע"ש לפתוח לו הדלת בשבת, ואין בזה איסור ליהנות ממלאכת הנכרי כלל).

אמנם עדיף למצוא מלון או מקום שלא יצטרך קולא זה, אבל בשעת הדחק וצורך גדול נראה להתיר ע"י אמירה לגוי וכמ"ש, ואם יכול לומר לנכרי מע"ש שיאמר לנכרי אחר יעשה כן.

[ומצאתי בספרי מחברי זמנינו עצה פשוטה, והוא שיאמר לנכרי שיש לו מאכל ערב או דבר ערך עבורו בחדר ואם יפתח את החדר יוכל לקחתו, ובדרך זה יפתח הנכרי את החדר לצורך עצמו ואז מותר לישראל ליכנס ללא חשש איסור כלל].

הגאון רבי משה בראנדסדארפער שליט"א

אב"ד היכל הוראה ירושלים

טבילת רשתות למתקני מנגל

שאלה:

רשתות למתקני מנגל כשהרשתות הן חלק ממתקן המנגל האם טעונות טבילה?

תשובה:

אודות מה שנשאלתי על רשתות לצליה שמורכבות על מתקן המופעל על ידי גחלים שהעולם קורין לו מנגל שמשתמשים בו לצליית בשר ובדרך כלל הרשתות מיוצרות בחו"ל בידי גויים אם הן חייבות בטבילה.

ואמרתי שלענ"ד לא כל הרשתות טעונות טבילה, וזה תלוי אם הרשת נחשבת לכלי צלי שתשמישה הוא לצורך תיקון המאכל, דהיינו שמשתמשין בה לתיקון המאכל הן אותם שמשתמשים בהם קודם הצליה, הן אותם שמשתמשים בהם בשעת הצליה, והן אותם שמשתמשים בהם לאחר הצליה, כגון הרשתות שצולין עליהן כבד שדרך העולם להוציא הרשת ממקומה בארון המטבח קודם הצליה, בשביל להניח עליה את הכבד לקראת הצליה, וכן בשעת הצליה משתמשים ברשת בכל מהלך הצליה להפוך את הצלי מצד לצד, וכן לאחר הצליה שוב מטלטלין אותה בשביל ההדחה או להגשה בשעת הסעודה, רשתות אלו ודאי טעונות טבילה – אולם כאשר הרשת נתונה במקומה במתקן הצליה מעל גבי הגחלים ואין לה שום תפקיד במהלך הצליה הרי הרשת הזו היא חלק ממתקן הגחלים – המנגל – ודינה כגוף התנור ולא בגדר כלי צליה ועל כן אין היא טעונה טבילה.

וטעמי ונימוקי שהן אמנם שבספרי הפוסקים האחרונים מובא באופן כללי שרשתות הצליה חייבות בטבילה כמו שלכאורה נראה מפשטות לשון המחבר (יו"ד סי' קכ ס"ד) שהן טעונות טבילה וז"ל: טריפיד"ש [תחתית לסירים או רגלים ממתכת שמיועדות להניח עליהן את הסירים לאחר הסרתם מהאש] ששופתים עליהם קדירות, אינם טעונות טבילה. אבל פדיליא"ש [כלי מחורר שמשתמשים בו לבישול על האש בלא רוטב דהיינו צלי ולתיקון והוא האסכלא (ש"ך יו"ד סי' קכ סק"ט וט"ז שם סק"ו דהפדיליאש הוא הנקרא רוס"ט ובתפארת ישראל ע"ז פ"ה מי"ב כתב דהאסכלא הוא הרוס"ט) עיין משנ"ב סי' תנא סקכ"ז], טעונות טבילה מפני שנותנים עליהם המאכל עצמו ע"כ. ועל זה כתב הש"ך (שם סק"ט) מפני שצולין עליו ממש האוכל. ומעתה פשיטות הדברים משמע דבנ"ד כיון שהבשר מונח על הרשת הוא חייב בטבילה, ונראה דמטעם זה כתבו בספרי זמנינו דכל הרשתות חייבות טבילה מאחר שהבשר מונח על הרשת הוא נחשב ככלי סעודה או לכל הפחות כלי שהוא לתיקון המאכל ומדמים זה לשפוד שנועצים בבשר והוא משמש גם להניחו על האש וגם להגישו לשולחן ולא חילקו בין הרשתות.

אולם כאשר נתבונן בדין החיוב של טבילת כלים נמצא שהמחייב בטבילת כלים שציותה לנו התורה בגיעולי מדין הוא בשני אופנים, חדא, כלי שמבשלים בו, ועוד כלי שמתקנים בו המאכל או שהוא שמשמש לצורך הסעודה, ועל כן כל כלי שהגדרתו באחד משני האופנים הנ"ל חייבים להטבילו קודם השימוש, ועל זה הוסיף הש"ך דדבר שצולין עליו את הבשר דהיינו האסכלא כיון שיש לו שם כלי והבשר נוגע בו הוא טעון טבילה, [ואין כוונת הש"ך לומר דמגע האוכל בלבד הוא המחייב טבילה אלא רק דבר שיש לו שם כלי סעודה ויש לו מגע עם המאכל ומשתמשים בו לתיקון הבשר גם זה נקרא כלי סעודה לכן הוא טעון טבילה].

יש חילוק גדול בין סוגי הרשתות

אולם נראה דחילוק גדול יש בין סוגי הרשתות ולא כולן טעונות טבילה שהרי החיוב בטבילה הוא לא לכל שיש לו שם כלי אלא רק לכלי שהוא כלי סעודה דהיינו שהשימוש בכלי הוא לצורך הסעודה עצמה כגון סירים צלחות סכו"ם וכו' או שמתקנים בו המאכלים או שמגישים עליו את האוכל וכלי זה צריך להיות מיטלטל מלא וריקן והוא הנקרא כלי סעודה וכמ"ש בערוך השולחן (יורה דעה סימן קכ סעיף לט) דכלי סעודה הוי מה שמשמשין בהם אצל התנור ובבית המבשלות ובשלחן האכילה, ע"כ.

אולם אם השימוש בו אינו לצורך תיקון

המאכל ולא להגשתו אלא עשוי לנחת מעל גבי הגחלים והאש ולא לשום שימוש אחר ככל כלי הצליה כמו בנ"ד שהרשת הזו אין תפקידה אלא לחצוץ בין הבשר להאש אף שהוא נמצא בבית המבשלות אך כיון שאין משתמשין בו להגשת המאכל או לטלטלו לצורך המאכל או לצורך תיקונו, בשביל זה לבד אין עליו שם כלי סעודה שהרי אין לו שימוש בסעודה כלל. [וכמו שמתקן הגחלים אינו טעון טבילה].

לדוגמא רשת כפולה שהופכים אותה צד לצד וצולין עליה כבד שמטלטלין את הרשת כשהיא ריקנית בשביל להניח עליה את הכבדים ושוב מטלטלין את הרשת כשהיא מלאה לאחר הצליה בשביל שטיפת הכבדים במים היא ודאי חייבת טבילה כי זה הוא כלי שמיועד לתיקון המאכל ולא רק להחזקת הכבד שלא יפול באש, אולם כשהרשת מיועדת אך ורק בשביל שתהיה מונחת מעל האש ואין מזיזים אותה ממקומה נע ונד לצורך המאכל [ואין הכי נמי אם יהיו לרשת ידיות שאתם אפשר לטלטל את כל הרשת בשביל לשטוף את הצלי באופן זה גם היא תהיה חייבת בטבילה] וכל תפקידה אינו אלא בשביל לחצוץ בין הצלי להאש שהרי אינה פועלת ככל כלי הצלי ואדרבה אם רוצה לתקן הצליה בשעה שהוא מונח על גבי המנגל הוא נוטל כלי צליה ממש כגון שפוד ואסכלא (ראסט), רשתות כפולות (לצליית כבד) וכו' ועמם הוא מהפך את בשר הצלי ולכן באופן זה אינו נדון ככלי צליה בפני עצמו שטעון טבילה אלא כגוף התנור שאינו טעון טבילה.

ואל תשיבני ממ"ש המחבר [הובא לעיל] "אבל פדיליא"ש [רשת שעליה צולים בשר], טעונות טבילה מפני שנותנים עליהם המאכל עצמו" דמשמע לכאורה דכל כלי שיש לו מגע עם האוכל חייב בטבילה, ושלא כדברינו, ובאמת אינו כן דלא המגע הוא המחייב טבילה אלא רק כלי שהוא לצורך התבשיל (תיקונו או הגשתו) והמאכל נוגע בו אז הוא חייב טבילה אולם כלי שאין לו תפקיד בעסק תיקון המאכלים או הגשתם לסעודה אף שהמאכל מונח עליהם אינו מחייבם טבילה [כגון סלים של מתכת שבהם מכניסים את מוצרי המזון בשעת הקניה בחנות שאף שמכניסים לתוכה מוצרי מזון שנוגעים בסל ודאי אינם טעונים טבילה] וזה מה שכתב המחבר (שם ס"ד) דהטריפידאש (דרייפוס – תחתית לסיר) פטור מטבילה הטעם דאף שמשתמשים בהם בסעודה עצמה כגון שרוצים להביא את הסיר לשולחן ואעפ"כ אינו טעון טבילה כיון שהטריפידאש עצמו אינו נוגע במאכל ולכן אינו טעון טבילה ועל זה הוסיף המחבר דאילו הפדילאש שהוא כלי סעודה [דהיינו הראסט – אסכלא כמ"ש הש"ך שם בסק"ט] כן טעון טבילה היות והוא כלי סעודה שנוגע במאכל.

שוב ראיתי דעת **התו"ט בספרו ברית מלח** (אות לג) דאחרי שהבשר נצלה כראוי אסור להשהותו על השפוד או על הראסט [הראסט הוא האסכלה דהיינו הפאדילאש שכתב המחבר] כדי שלא יבליע הדם דכל זמן הצליה איידי דטריד למפלט לא בלע ועל כן מיד שגמר הצליה צריך להסירו, וחזינן דזהו דרכה של אסכלא שהיא מיועדת להניחה ולהסירה מן האש וכיון שהבשר נוגע בה היא נחשבת לכלי סעודה.

ויסוד הדין שכתבתי שלא כל כלי שמשתמשין בו לצורך הסעודה או לתיקוני המאכל ואף אם המאכל נוגע בו טעון טבילה, דיש אופנים שכלי זה לא נדון יותר ככלי סעודה וכן עולה מדברי הערוך השולחן (יורה דעה סימן קכ סעיף לט) וז"ל: דכל כלי שהיא גדולה יותר מדאי והיא עשויה שממנה ישפכו לכלים קטנים ג"כ אינה נקראת כלי סעודה והיא כלי אוצר ולא כלי סעודה ולכן לא ראינו מעולם שיטבילו חביות גדולות של מתכות האצורים בהם מים או שארי משקין דכיון שהיא גדולה יותר מדאי אינה נקראת כלי סעודה דכלי סעודה הוי מה שמשמשין בהם אצל התנור ובבית המבשלות ובשלחן האכילה ולא הכלים הגדולים שלהם מיוחד מקום בפ"ע, ע"כ. והעולה מדבריו דשם כלי סעודה חל על דבר שעמו מתקנים את המאכל או משתמשים בו לצורך הסעודה עצמה כגון להגיש או לקרב את המאכלים לסעודה ואין להם מקום קבוע בפני עצמן והן מיטלטלין ממקום למקום לצורך השימוש בהן דהיינו כמו חלקים של מיקסר וכדומה. [והגם שלאו כולי עלמא מודים לדברי הערוך השולחן היינו דוקא מפני שהכלים הנ"ל שעליהם דיבר הם עצמם ודאי יש עליהם שם כלי סעודה רק שיש להם קביעות מקום ועל זה חלקו דקביעות מקום אינה מפקיעה שם כלי סעודה אולם בנ"ד דמעיקרא אין להם שם כלי סעודה כלל שהרי לא נחשבים לכלי צליה כמו"ש לעיל ודאי גם הם יודו שרשת המנגל מתבטלת למתקן המנגל ואינה טעונה טבילה.

ודברים אלו מדוקדקים בסדר הדברים כפי שסידרן המחבר בשו"ע שבתחילת הסימן בס"א כתב בסתם דכל כלי סעודה טעונים טבילה ואח"כ בס"ד הזכיר הטריפאידאש והפידלאש שאחד מהם טעון טבילה והשני אינו טעון ללמדנו דתרווייהו כלי סעודה נינהו ואעפ"כ אחד טעון טבילה והשני לא, והטעם ברור דהטריפידאש אע"פ שהוא כלי אבל אין בו שימוש לא לסעודה ולא לתיקון הסעודה והגשתה ולכן הוא פטור מטבילה ואילו הפידלאש כיון שמניחים עליו הבשר לצורך הבישול הרי הוא בכלל כלי סעודה שטעונים טבילה.

[ועיין עוד מש"כ בספר שערים מצויינים בהלכה ס' לז בקונטרס אחרון ד"ה סק"ז ע"פ בענין התנורים הקטנים לצליית בשר שלא נהגו להטבילם, ואף שהוא כתב הטעם שהמנהג לקובעם למקום אחד ואינו מטלטלם ובאמת לפ"מ שכתבתי אין צריך לזה והעיקר הוא שהטלטול של הכלי אינו לצורך תיקון המאכל או הגשתו כלל ובכהאי גוונא אף שהבשר נוגע ברשת אין הרשת טעונה טבילה].

בהא נחתינן ובהא סלקינן, דכל כלי שהוא מיועד לצורך הסעודה עצמה או שהמבשלות והמתקינים את המאכלים משתמשים בו לצורך תיקון המאכלים אף שאין מגישים עמו לשולחן, הרי הם בכלל כלי סעודה שטעונים טבילה ובתנאי שהמאכל נוגע בהם, ולפיכך כלי צליה הוא דוקא כלי כזה שעליו מניחים ומכינים המאכל קודם הנחתו על האש, וגם באמצע הצליה מסבבים הבשר מצד לצד אנה ואנה עם הכלי עצמו כדי שהבשר יהיה צלוי כדבעי, ואחר הצליה מסירים אותו מן האש יחד עם המאכל כגון רשת לצליית כבד שיש לו ידיות, שפוד או אסכלא [ראסט – פאדיליאש], [וכן רשתות גדולות עם ידיות שיש במטבחים גדולים שעליהן מניחים את הכבדים ולאחר הצליה מסירים את כל הרשת יחד עם הכבדים כדי לשטוף אותן] והם אלו הכלים שמטלטלין אותם ממקום למקום לצורך הצליה משא"כ רשת קבועה שאין משתמשין בה לא קודם הצליה ולא לאחריה ואפילו בשעת הצליה כשרוצה להפוך הבשר צריך לכלי אחר כי הרשת עצמה לוהטת ואי אפשר לנגוע בה נמצא שכל תכליתה היא רק בשעת הצליה גופא כאשר המאכל מונח על האש, ועיקר מטרתה לשמש כמחיצה בין הבשר לגחלים כדי שלא תכבה הגחלת ואינה לצורך המאכל כלל לא לפני הצליה ולא לאחריה ובאמת שבשעת הצליה היא עצמה הופכת לגחלת ועל כן אין לה שם כלי סעודה.

ולכן רשתות שעומדות לשימוש נוסף בתהליכי הכנת המאכל באמת טעונות טבילה ואילו רשתות שאין להם שימוש נוסף אינן טעונות טבילה. ודין הרשתות הנ"ל הן כדין התנורים שמקובל בזמנינו שאינם טעונים טבילה שאינם נחשבים לכלי סעודה שאינם אלא מעשה גחלת בלבד, ואין מקום לחייבו בטבילה.

תשובות אקטואליות
מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
אב"ד ק"ק באר ישראל

להחזיר שטריימל לקופסא בשבת

שאלה: האם מותר להכניס השטריימל לקופסא בשבת?

תשובה: מותר.

מקורות להרחבה: השו"ע (סימן שב ס"ג) כותב דמותר לקפל בשבת בגדים לבנים ללבשם בו ביום, אם אין לו להחליף, ודווקא באדם אחד ובבגדים חדשים. וכתב המשנ"ב שם (ס"ק טז) דבצבועים הקיפול מתקן יותר.

ומסתבר שאין איסור קיפול וגיהוץ כאשר מכניסים שטריימל לתוך הקופסא, והדבר נחשב להלק מהשימוש ולא ל'מתקן מנא'. ומה שאסרו בבגד רגיל, משום שהקיפול מותח את הבגד ומסדר את הקמטים וזה נחשב תיקון גמור, אבל בהכנסה לקופסא אין הפעולה מסדרת ומגהצת לגמרי כמו בבגד, רק שומרת את השטריימל באופן שיהיה מגוהץ וישמר ישר. וכך פסק בשו"ת שלמת חיים (או"ח סימן רסח הערה 411) להגרי"ח זוננפלד שאין רגילות להקפיד בזה, וממילא אינו דומה לקיפול. וכן פסק הגרש"ז אויערבך שאין איסור להחזיר את השטריימל לקופסא, (והובא בשמו בשמירת שבת כהלכתה פרק ט"ו הערה קס"ו). וכן פסק בשו"ת באר משה (ח"ד סימן צ"ב אות ג). וכן פסק בשו"ת פאת שדך (ח"ב סימן פז אות ד') וכתב שאין לנו להמציא גזירות חדשות ולדמות מילתא למילתא אלא בדברים דומים ממש, והוסיף שמהרמב"ם משמע שאיסור קיפול הוא משום גזירת כיבוס, וא"כ אין הדבר דומה כלל.

אמנם בספר ארח דוד (עמוד פא הערה 200) כתב דהגרש"ז אויערבך הורה לשואלים שמותר להניח השטריימל בקופסא בשבת ואילו הוא עצמו לא הניח השטריימל בקופסא מפח בשבת, אך כשהיה לו קופסא חדשה לא מפח, התחיל להניח שם השטריימל.

ונראה כי בקופסאות של היום אין בדבר שמירה וגיהוץ, ולא דמי לקיפול, והקופסא נועדה בעיקר לשמור שלא יתלכלך ולא יתפזר כמו כאשר עומד זמן ממושך מחוץ לקופסא.

הוצאת כלי ממקוה לטבילת כלים בשבת

שאלה: בעלי שיחי' קנה לנו סכו"ם חדש לכבוד שבת, לאחר שבמשך זמן רב לא היה לנו סט סכו"ם שלם. הזמנו אורחים ובסך הכל היו אמורים לסעוד אצלנו בשבת בבוקר 12 סועדים. לקראת הארוחה גיליתי שישנם רק 10 מזלגות, אבל משאר הסכו"ם היו 12 והבנתי שחלק אבדו במקום כלשהו. קראתי לשרוליק הבכור ושאלתי אותו אם יכול להיות שכשטבל את הכלים במקוה לטבילת כלים הסמוכה לביתנו, נפלו שני מזלגות לתוך המים.

שרוליק הלך לבדוק זאת, הוא הכניס את ידו עד קרקעית הבור ומישש את שני המזלגות. אך בטרם הזיז אותם, חשב: האם מותר להזיז את המזלגות בשבת? האם מותר להוציאן מהמקוה? הוא למד מאביו שכל דבר חדש שלא רגילים לעשותו בבית, אין לעשותו בשבת בלי לשאול קודם לכן. הרגל נאה. האם אכן היתה בעיה כלשהי? חשוב לציין שבשכונתנו עירוב מהודר.

תשובה: מותר להוציא את המזלגות מן המקוה בשבת.

אף שלכתחילה אסור להטביל כלים בשבת, מכל מקום באופן זה לא אסרו. נציין שלמרות שחקרו האחרונים אם כלי נחשב כטבול עם כניסתו למי המקוה או רק בהוצאתו, ולפי הצד השני היה מקום להבין שבמקרה שלפנינו פעולת ההכשרה מתבצעת רק בהוצאת המזלגות ולכן תהיה אסורה כטבילה לכתחילה. בכל זאת – הסכמת הפוסקים שאין לחוש לכך, ואדרבה, נתנו עצה כיצד להכשיר כלי הטעון טבילה באופן שלא ייראה כ'מתקן מנא'.

מקורות לעיון והרחבה: אורח חיים סימן שכג סעיף ז', וברמ"א שם. משנה ברורה ס"ק ל. וראו בהרחבה בשמירת שבת כהלכתה פרק יב הערה אות פט.

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

ברכת הגומל ושעשה לי נס לקטן

שאלה: קטן שניצול מתאונה קשה, האם צריך לברך 'הגומל' וכשעובר במקום "ברוך שעשה לי נס במקום הזה".

תשובה: קטן אינו מברך 'הגומל' כיון שנוסח הברכה הגומל 'לחייבים' טובות, וקטן אינו בר עונשין (מג"א ריט, א). ויש אומרים שאף לאחר שהתחייב במצוות, כיון שעד גיל עשרים אינו מחויב בדיני שמים (שבת פט, ב) לכן אינו מברך פחות מגיל כ' (שדי חמד מערכת האלף, כללים

נד). אמנם פסק המשנה ברורה (שם) לברך, אך כשיש עוד צדדים לפטור, עדיף שלא יברך. אכן זהו רק בברכת 'הגומל' שמזכיר 'חייבים', אך לברכת 'שעשה לי נס' צריך לחנך את הקטן לברך (שיעורי מרן הגרי"ש אלישיב ברכות תרמ).

הגומל כשטס לימים אחדים

שאלה: טס לחוץ לארץ לימים ספורים ושב למקום מגוריו, מתי יברך הגומל.

תשובה: **אם אין דעתו להשתהות במקום אלא פחות משלושים יום, יברך רק בשובו למקום מגוריו. ונידון בזה כמי שעצר במדינה מסוימת**

תשובות אקטואליות
מבית הוראה אביר יעקב

לטיסת המשך שאינו מברך שם כיון שהוא באמצע דרכו.

כמבואר במשנה ברורה (ריט, א) "דווקא כשעלו ממנה לגמרי, ואין בכלל זה מה שעומדים עם הספינה כשבאה לנמל ויורדים ליבשה ליום או יומיים עד שיגיע הזמן לילך הלאה, דאכתי לא ניצול מן הסכנה לגמרי". ומקורו באליה רבה "שאין לברך עד שיצא מהצרה לגמרי, דלכך לא נאמר כי טוב ביום השני, מפני שלא נגמרה מלאכת המים. הרי שהלשון טוב מורה על הטובה במלואה". וכאשר טרם סיים נסיעתו, אין זה טובה מושלמת שיש לברך עליה הגומל לחייבים טובות (שיעורי מרן הגרי"ש אלישיב – ברכות תרלה). אומנם אם מתעכב במדינה אחרת למעלה משלושים יום, יברך שם וגם בשובו לארצו.

טיסה מעל יבשה

שאלה: טיסתו עברה רק מעל יבשה בלא ים, האם יברך הגומל.

תשובה: כשטיסתו עברה רק מעל יבשה לא יברך, כיון שכל מה שמברכים אחרי טיסה זהו מחמת שנידון כיורדי הים (ריט, א), אך אין הבדל אם עובר בים בספינה רעועה או באונייה חזקה ומשוכללת, או בכלל פורח מעליה במטוס. ואין מברכים על הסכנה בעצם הטיסה, שהרי הוא כלי בטוח לנסיעה שרבים משתמשים בו.

טיסה מעל ים המלח

שאלה: חלק מהמטוסים בדרכם לאילת, עוברים רק מעל ים המלח. האם יברך הגומל.

תשובה: שמעתי מרבינו [הגרי"ש אלישיב] שגם ים המלח מוגדר כיורדי הים ויברך הגומל, כיון שנחשב מקום סכנה ורבים טובעים בו למוות ר"ל.

נסיעה במנהרה תת ימית

שאלה: נוסע ברכבו מתחת לים, כפי שיש במנהרות ברחבי העולם כגון בין אנגליה לצרפת, האם מברך הגומל.

תשובה: פטור מברכת הגומל, כיון שבצורה זו לא נידון כעוברי ימים (שבט הלוי ט עב, ב) אלא כשאר הולכי דרכים.

עד מתי ניתן להמתין עם הברכה

שאלה: עד מתי ניתן להמתין עם הברכה.

תשובה: יש להזדרז כמה שיותר ולברכה בהקדם, ואמנם לא יאחרה יותר משלושים יום (משנ"ב ריט, ח).

הגומל לאחר קדיש

שאלה: מתי יש לברך ברכת הגומל לאחר קריאת התורה, קודם או אחר הקדיש.

תשובה: ראוי לישראל העולה לברך הגומל לאחר הקדיש למנוע הפסק בין הקריאה לקדיש.

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א
דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט

מנע קנס מחבירו ולבסוף הוא עצמו נקנס

שאלה: יצחק ויעקב עובדים במפעל גדול, יש חניון תחת המפעל וצריך כל יום לשלם על החניה, לכל פועל יש קוד שלו, יצחק ויעקב באו יחד למפעל, בטעות יצחק הכניס את הקוד של יעקב, ויצחק לא ידע שהוא לא שילם, כי חשב שהכניס את הקוד שלו, לתדהמתו קנסו אותו בשש מאות שקלים, כיון שלא שילם על החניה, יצחק תובע את יעקב שישלם לו על הקנס ששילם בגללו, שאם לא היה משלם ליעקב, היה יעקב חייב את הקנס. האם יצחק צודק בטענתו".

תשובה: יעקב פטור מלשלם ליצחק ששילם עבורו את הקנס.

ביאור התשובה:

אין לחייב אחר על זה שאחר גרם נזק לעצמו

בנידון זה יכול להיות שלוש אפשרויות, ובכולם לא נראה כלל אפשרות לחייב לשלם על הקנס:

א. אם יעקב רצה לשלם, אבל קיבל תשובה במערכת שכבר שולם, הרי שבודאי חשב שזה טעות במערכת, וקיבל זיכוי בטעות, אם כן בודאי אינו צריך לשלם, שהרי זה היה טעות של יצחק ששילם על שם יעקב, וגרם לעצמו קנס.

ב. באופן שיעקב רצה לשלם, והבין שיצחק טעה והכניס עבורו כסף, היה סברא לומר שהיה צריך יעקב לעלות בדעתו ליידע את יצחק שטעה, כדי למנוע ליצחק קנס, מכל מקום גם באופן זה, אי אפשר לחייב תשלום למי שלא מנע מחבירו הפסד ממון.

ג. אפילו באופן שיעקב באמת לא רצה לשלם, ואפילו נאמר שידע שיש קנס ולא היה איכפת לו לקבל קנס [מה שלא מסתבר כלל], מכל מקום, כיון שיצחק גרם לעצמו את הנזק, לעולם אי אפשר לתבוע תשלום ממי שגרם נזק לעצמו.

מסכת נזיר דף ו-יב

פדיון הבן שנעשה שלא בזמנו

בגמ': עד מלאת הימים, אי אלו הן ימים שצריכין למלאות הוי אומר שלשים (נזיר ו, ב).

בשו"ת יהודה יעלה (ח"ב סי' רנד אות ג) נשאל על דבר פדיון הבן שנעשה בטעות ביום אחד קודם לתאריך הנכון בו היו צריכים לעשות את הפדיון.

והביא דעת הב"ח והש"ך (יו"ד סי' שה) שאם מלאו כט ימים, יב שעות, ותשצג חלקים, דהיינו חדש שלם יוצא ידי חובת פדיון, ועל כן אם הפדיון היה לאחר חודש שלם אף שזה לא היה יום הל' יצא ידי פדיון, [ודבר זה שייך בנידון השאלה (שם) שהוולד נולד בבין השמשות]

אולם, דעת המג"א (סי' שלט סק"ח) והחכם צבי בתשובה (סי' קיד) שאף אם עברו כט ימים יב שעות ותשצ"ג חלקים, עדיין אי אפשר לעשות פדיון כל שלא עברו שלשים יום שלמים דווקא.

ראיה לשיטתם הביא המהר"י אסאד ממה שאמרו בסוגיין לדעת ר' יונתן, ימים שצריכים למלאות הוי אומר שלשים כלומר חדש, וכן גם לגבי פדיון הבן שנאמר (במדבר יח, טז) וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה - שלשים יום משמע חודש.

וסיים שם, שראה בברכי יוסף (יו"ד סי' שה ס"ק יד) שהסיק בשם הפנים מאירות (ח"א סי' ג) ושו"ת פרח מטה אהרן שאם עשה בדיעבד את הפדיון קודם שלשים יום, [אף שכבר עברו כט ימים יב שעות ותשצג חלקים] יש לחזור ולפדותו ולא יברך, שבלא"ה אין בנו פדוי.

זמן אמירת תפלת הדרך, בעיר או מחוץ לעיר

בגמ': הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני אומדים כמה ימים מכאן ועד מקום פלוני פחות משלשים יום נזיר שלשים יום ואם לאו נזיר כמנין הימים (נדרים ז, א).

בסוגיין מבואר שהאומר הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני אומדים כמה ימים מכאן ועד מקום פלוני אם פחות משלושים יום הרי הוא נזיר שלושים יום, ואם הדרך היא יותר משלושים יום, הרי הוא נזיר כמנין הימים, ומקשה הגמרא שבמשנה שאמרנו שהאומר הריני נזיר מכאן ועד סוף העולם אינו נזיר אלא שלושים יום כי כוונתו היתה לומר ששלושים יום אלו ארוכים לו כמכאן עד סוף העולם וא"כ נאמר כך גם כאן שאומר מכאן ועד מקום פלוני כוונתו שהשלושים יום ארוכים לו כאותו מרחק, ותירצו שמדובר 'כשהחזיק בדרך'.

בראשונים ישנם כמה מהלכים לבאר את תירוץ הגמ' שמדובר 'כשהחזיק בדרך', יש שפירשו שכיון שהוא כבר עומד באמצע הדרך, מוכח שאין כונתו לומר שהדרך ארוכה עליו, וממילא כשאומר הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני, אין כונתו לומר שהימים ארוכים לו כמו מרחק זה, אלא שעד שיגיע למקום פלוני יהיה נזיר.

אמנם יש שפירשו את תירוץ הגמרא, שהיות והוא עומד לצאת לדרך הרי הוא נזר כדי להינצל מסכנת הדרך.

נמצינו למדים שישנם בראשונים שני מהלכים לבאר את מה שאמרו 'שהחזיק בדרך', יש מבארים שהיינו שכבר יצא לדרך, ויש שכתבו שהיינו קודם צאתו לדרך.

החיד"א בספרו שער יוסף על מסכת הוריות (ד.) הביא ראיה ממחלוקת זו לנידון הפוסקים בהלכות תפילת הדרך, מתי יש לומר תפילה זו, קודם היציאה לדרך כשעדיין האדם בעירו, או שמא לאחר יציאתו מן העיר.

בטור (אורח חיים סי' קי) כתב, שהרב רבי מאיר מרוטנבורג כשהיה יוצא לדרך, היה אומר תפילת הדרך בתפילת שחרית, לאחר ברכת הגומל חסדים טובים לעמו ישראל.

בהמשך דבריו כתב הטור, שיש לומר תפילה זו 'אחר שהחזיק בדרך'.

כך פסק גם בשולחן ערוך (שם ס"ז) בזה הלשון 'אומר אותה אחר שהחזיק בדרך', וביאר המגן אברהם (ס"ק יד) שלא יאמרנה כשעדיין הוא בתוך העיר שדר בה, אף שמכין את עצמו לצאת לדרך, אלא יאמרנה לאחר שיצא מתחום העיר, דהיינו שבעים אמה ומעט אחרי שכלו כל בתי העיר.

לפירוש זה, 'שהחזיק בדרך' היינו שהוא כבר מוחזק להיות בדרך, כלומר שהוא באמצע דרכו.

אולם הט"ז (סק"ז) כתב שמשעה שגמר בלבו והכין את עצמו לצאת לדרך יוכל לומר תפילה זו, וכך פירש את דברי השולחן ערוך 'שהחזיק בדרך', כלומר שיהיה מוחזק בודאי לילך, וסיים הט"ז (שם) 'ראיתי לקצת מקפידים שלא יאמר אותה עד שהוא דוקא חוץ לעיר על השדה, ואין לזה שורש ועיקר מכל הפרושים, והרי מהר"ם מרוטנבורג היה מתפלל אותה בבקר ביום שרצה ללכת בדרך, ומ"מ נראה טעם למה שמתפללין אותה חוץ לעיר הוא משום שאז יאמר אותה עם אחרים, וזכות דרבים עדיף.

ומכל מקום כתבו האחרונים (הו"ד במשנ"ב ס"ק כט) שכל מחלוקת ונידון הפוסקים אינו אלא ביום הראשון ליציאת האדם לדרך, אך לאחר שיצא מעירו, ולן בדרך, יוכל לומר תפילת הדרך בבוקר כשמכין עצמו לצאת אפילו כשהוא עדיין בעיר, כיון שהוא כבר החזיק בדרך, ואף שכעת הוא בעיר, מכל מקום הוא כבר מוחזק באמצע הליכה בדרכים. ועיין בדעת תורה למהרש"ם (או"ח שם).

עד ועד בכלל, או עד ולא עד בכלל

במשנה: הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני אומדין כמה ימים מכאן עד מקום פלוני (נזיר ח, א).

בבאר היטב (אבהע"ז סי' קמד סק"א) כתב בשם המהרי"ט להסתפק, על האומר מהיום עד יום פלוני, או עד שלשים יום, אם יום האחרון בכלל או לא, והספק הוא אם עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל.

ובערוך השולחן (שם סל"ב) כתב, שעד ועד בכלל. ואע"ג שנחלקו בזה תנאים ואמוראים בסוגיין, ומפורש אמרו חז"ל שיש מהם עד ועד בכלל ויש דלא הוי בכלל, ובלשון בני אדם עד ולא עד בכלל (ר"ן נדרים סא.) מ"מ ברור שזהו בדבר שמסויים וחלוק ממה שלפניו כמו עד הפסח עד החג וכיוצא בזה שימים אלו יש להם שם אחר משלפניהם אבל במה שאינו חלוק משלפניו עד ועד בכלל ולכן פסקו חז"ל לעניין זמן תפלות שאמרו עד ד' שעות עד ו' שעות דעד ועד בכלל כדאיתא בברכות (כז.) מפני שהשעות שוות הן בשמן, וגם בלשון תורה כן הוא שבחמץ כתיב מיום הראשון עד יום השביעי והוי עד ועד בכלל ובמצורע כתיב מראשו ועד רגליו ולא הוי עד ועד בכלל (ערכין יח:).

ועיין ביפה ללב (ח"א או"ח סי' ע סק"ד) שהאריך בענין זה בנוגע לכמה וכמה דינים, אם אמרינן עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל.

אמר 'הנני נותן מטבע זו לצדקה' וחזר בו

בגמ': ובית שמאי אומרים לטעמייהו דאמרי אין שאלה בהקדש וכיון דאין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות ובית הלל סברי כר"ש וכו'. (נזיר ט, א).

בסוגיין הובאה מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם יש שאלה בהקדש. ומבואר בתוס' שלדעת בית שמאי אף תוך כדי דיבור אין המקדיש יכול לחזור בו ולהתחרט מההקדש, ולדעת בית הלל יכול לחזור בו מההקדש בתוך כדי דיבור.

בפוסקים האריכו לדון לגבי צדקה אם אדם שנדר דבר מה לצדקה יכול לחזור בו תוך כדי דבור, או שמא כשם שבהקדש אינו יכול כך גם בצדקה.

דעת ה'ושב הכהן' (סי' יח, הו"ד בפתחי תשובה יו"ד סי' רנח סק"ז) שגם גבי צדקה אינו יכול לחזור בו, כיון שאמירתו לגבוה כמסירה להדיוט ממש, נמצא שכשאמר שיתן הרי כאילו מסר כבר לידי העני.

כך גם פסק גם הלבוש ((חו"מ סי' רנח) והמחנה אפרים (צדקה סי' ח), והוכיח זאת מכמה סוגיות, [עיי"ש מה שהעיר מסוגיין].

אולם הסמ"ע (שם ס"ק יד) והש"ך (שם סק"ה) והקצוה"ח (סק"ב) כתבו שיכול לחזור בו. ובערוך השולחן (יו"ד שם סי"ט) כתב לתמוה על החולקים, מדברי הרשב"א שכתב שאין אומרים אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט בהקדש ועניים, והלכה פסוקה היא בחו"מ (סי' צה) שכל הקדש לעניים ולבהכ"נ ולס"ת דינם כהדיוט, ועוד כתב שאפילו בהקדש למזבח מי יימר שתוך כדי דיבור אינו יכול לחזור בו, והא איפסקא הלכתא בב"ב (קכט:) ובנדרים (פז.) שבכל התורה תוך כדי דיבור כדיבור דמי לבד מעבודה זרה וקדושין וכו' אבל בכל שארי דברים יכול לחזור בו. וזה שאמירה כמסירה היינו אם לא חזר בו תוך כדי דיבור, והרי כל ההקדשות והצדקות הם חלק מחלקי נדרים, ובנדרים קי"ל דיכול לחזור בו תוך כדי דיבור, ועוד שהרמב"ם (שבועות פ"ב) הסביר הדבר דחזרה תוך כדי דיבור דומה לטועה ע"ש א"כ מה שייך על זה לומר כמסירתו להדיוט. וע"ע בדעת תורה (יו"ד סי' רנח שם) שהאריך בנידון זה.

הנחת תפילין בחול המועד בתנאי

בתוס' (ד"ה דהוי): ותיפוק ליה דנזירות אי אפשר לקיים ע"י שליח וכו', וי"ל אחרי שאחרים יכולים להביא קרבנות תחתיו, נחשב כאילו כל המעשה יכול לעשות ע"י שליח (נזיר ט, א).

בשולחן ערוך (או"ח סי' לא ס"ב) פסק המחבר שאסור להניח תפילין בחול המועד, מפני שימי חול המועד הם עצמם אות ואם מניחים בהם אות אחר הרי זה זלזול לאות שלהם.

אמנם ברמ"א (שם) כתב שיש אומרים שחייב בתפילין, והוסיף הרמ"א שכך נוהגים בכל גלילות אלו להניחם במועד ולברך עליהם, אלא שאין מברכים עליהם בקול רם בבית הכנסת כמו שאר ימות השנה.

במשנה ברורה (סק"ח) כתב שהאחרונים הסכימו כדעת הט"ז (סק"ב) שיותר טוב להניחם בלי ברכה, כי הברכות אינם מעכבות וספק ברכות להקל, ובפרט שהגר"א כתב שאין עיקר בש"ס לדעה הסוברת שיש להניחם, ועכ"פ לענין ברכה בודאי יש להחמיר.

עוד כתב המשנה ברורה שקודם ההנחה יחשוב בדעתו שאם הוא מחוייב בתפילין, הרי הוא מניחם לשם מצוה, ואם לאו אין מניחן לשם מצוה, ובזה יצא ידי כל הדעות, שאף להסוברים שחול המועד אינו זמן תפילין אינו עובר על בל תוסיף כיון שאינו מכוין בהנחתם לשם מצוה.

והנה בהסכמת המהרי"ל דיסקין לספר משבי"ח העיר שלכאורה הלא תפילין אינם בשליחות, שהרי אי אפשר לקיים מצוות תפילין על ידי שליח, וכל שאינו בשליחות אינו בתנאי.

וכתב ליישב על פי דברי תוס' בסוגין (ד"ה דהוי) שדבר שישנו קצת בשליחות ישנו בתנאי, ובנזירות יש תנאי כיון שאפשר להקריב את הקרבות ע"י שליח, וחידש שבתפילין ישנם ב' מצוות, מצוה לקשור את התפילין ומצוה שיהיו מונחים עליו, ומצוות הקשירה אפשר לעשותה על ידי שליח, שאחר יקשור עליו את התפילין, ועל כן גם מצוות ההנחה ישנה בתנאי.

אמנם בשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סי' כב) דחה חידוש זה וכתב, שמצות וקשרתם אינה על פעולת הקשירה דהיינו שיקשור את התפילין על ידו, ובאם אחר קושר עליו את התפילין נחשב הדבר שהקשירה נעשתה על ידי שליח, אלא המצוה היא שהתפילין יהיו קשורים על ידו ולכן אף כשאחר קשר את התפילין הרי זה נחשב שהוא בעצמו קיים את מצוות הקשירה בכך שהתפילין נקשרו על ידו, והקשירה אינה מצוה בפני עצמה.

ראיה לזה הביא, מדברי התרומת הדשן (סי' קמ) שכתב שמי שקושר תפילין לחבירו, אינו מברך על כך, אלא האדם שעליו קשרו את התפילין מברך, ואם הקושר עושה מצוה מדוע אינו מברך ככל מצווה שנעשית ע"י שליח שהשליח מברך. אם כן נמצא שלא שייך כלל קיום מצות תפילין על ידי שליח.

ולייישב הקושיא כיצד מועיל תנאי בתפילין, כתב, שני תירוצים. א. שבתפילין התנאי אינו אלא הכונה, וכיון שהכונה היא דבר שאין בה מעשה, אין צריך בזה דיני התנאים, ולכן מועיל תנאי אף אם אינו בשליחות. והוסיף, שגם בנזיר כתבו המפרשים שלגבי החלק שאין בו מעשה, מועיל התנאי בכל אופן, ורק על המקצת שיש בו מעשה, צריך את החידוש שאפשר לעשותו ע"י שליח.

ב. ע"פ חדושי הרמב"ן (ב"ב קכו: ד"ה הרי) שכתב שבנזיר מועיל תנאי, משום שבתנאי שנוגע לבין אדם לחבירו צריכים משפטי התנאים, מפני שתנאי זה נלמד מתנאי בני גד ובני ראובן, אבל בתנאי שהאדם עושה בינו לבין עצמו, אין צריך משפטי התנאים, משום שתנאי זה לא נלמד מבני גד ובני ראובן, וכמו"כ בתפילין התנאי הוא בינו לבין עצמו, ועל כן אין צריך משפטי תנאים, ולכן מועיל תנאי אף שלא מועיל שליחות.

אדם שקנה הגבהת ספר תורה, ואינו יכול להגביהו

בגמ': כי משוי שליח במילתא דקיימא קמיה במילתא דלא קיימא קמיה לא משוי שליח (נזיר יב, א).

בשיירי הכנה"ג (או"ח סי' קמז הגה"ט אות ב) כתב: ראובן שקנה הולכת הספר תורה, ושלח לאוהבו שיקח הוא המצוה להוליך הספר תורה, הגם שהוא אינו יכול להוליכו מפני כובד הס"ת, והיינו שהמפה והרמונים היו כבדים יותר מדאי ממה שהוא ההרגל ומחמת כובדו אינו יכול להוליכו ורוצה שיוליכהו אהובו או קרובו, הוי כמו שאין לו סיבה מונעת ויכול ליתנו לאהובו.

אמנם הבן איש חי בספרו רב ברכות (מערכת כ אות א) תמה, כיצד הוא יכול לעשות שליח בדבר שהוא עצמו לא יכול לעשותו, ובאיזה כח יבא אהובו וקרובו להוליך הס"ת.

וכשם שפסק מהר"י ברונא שאם הוא חולה כ"כ שאפילו אם היו מביאים לו ס"ת לא היה יכול לקיים את המצוה בשום אופן, אז אינו יכול לעשות שליח, ואם כן מאי שנא נידון הולכת הספר תורה מנידון המהר"י ברונא.

וכתב ליישב שבנידון הכנה"ג מדובר באדם שאינו חולה ממש ובידו להוליך ספ"ת קל, ועל כן כיון שבידו לקיים מין מצווה כזו אף שאת הספר תורה הזה אינו יכול להוליך מ"מ הרי הוא שייך במין מצוה זו ויכול למנות על כך שליח, משא"כ בנידון המהר"י ברונא שהאדם חולה ממש ואין באפשרותו ליטול כלל ספר תורה לידיו להוליכו, אינו שייך בשליחות על עניין זה כלל וכלל.

הרה"ק רבי יהודה אריה לייב אלתר זי"ע
בעל השפת אמת
ה' שבט תרס"ה

רבי יהודה אריה לייב הידוע כבעל השפת אמת מגור, נולד בשנת תר"ז כ"ט ניסן, בעיר וואַרשה שבפולין, לאביו הרה"ק רבי אברהם מרדכי בן הרה"ק רבי יצחק מרדכי בעל החידושי הר"ם.

בהיותו בן שנתיים התייתם רבנו מאמו, שש שנים מאוחר יותר בשנת תרט"ו נתייתם אף מאביו , סבו בעל החידושי הר"ם החליט לקחת אותו תחת חסותו ומאז היה רבנו צמוד לזקינו, לכל מקום לקחו עמו ועד פטירתו לא משה ידו מתוך ידיו.

זקינו שהיה חסיד של הרבי מקוצק ואף היה נוסע אליו לעיתים קרובות היה לוקח אתו את נכדו, "על מנת שיראה פנים של יהודי אמיתי". אע"פ שרבנו היה רק בן שתיים עשרה בזמן הסתלקותו של רבי מנחם מענדל מקוצק, בכל זאת ראה עצמו כל ימיו כחסידו ותלמידו.

הר"ם שכר מלמד לרבנו שילמדו תורה, והתנה עמו שלש תנאים: שיעיר את רבנו כל בוקר לפני עלות השחר, שילמד עמו שמונה עשר שעות ברציפות, שבכל יום יחדשו משהו בלימודם.

בהגיעו לגיל ארבע עשרה השיאו סבו עם בת רבי יהודה קמינר, החתונה נערכה בעיר גור שבפולין באדר ב' תרכ"ב, לאחר החתונה נשארו בני הזוג לגור בעיר גור.

בשנת תרכ"ו שוב הכה הגורל, רבנו היה אז בן תשע עשרה כאשר סבו בעל החידושי הר"ם נפטר ועלה לשמי רום, רבנו התייתם שוב פעם ואבד אבא נוסף, מורה, מחנך ורבי.

רבנו מלא את מקום סבו כאב"ד גור, והרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר מלא את מקומו בחסידות.

רבנו נעשה אף לחסידו של רבי חנוך העניך והיה נוסע אליו פעמיים בשנה.

באותם שנים היה רבנו עדיין סמוך על שולחן סבתו ואף גר עמה באותו הבית, לאחר הסתלקותה נשבר מטה לחמו, רבנו שהחליט שלא להנות ממתנות חינם, פתח בגור חנות בניהולה של אשתו מרת יוכבד רבקה.

בהיותו בן עשרים ושתיים שנה, שנת תר"ל, נפטר האדמו"ר מאלכסנדר והמוני החסידים קבלו את רבנותו ומרותו, אז החל רבנו לנהוג באדמו"ת והוכיח כי אכן ראוי הוא לכך, טווה לעצמו דרך בחסידות המשלבת קוצק גור ואלכסנדר, רבנו דרש סכום מינמאלי כשכר ולא

הסכים לקבל פרוטה מעבר לכך, סכומי כסף עצומים היו עוברים תחת ידו, אך רבנו לא הסכים לקחת לבני ביתו ואפילו לקרוביו לא נתן כי אם משל עצמו.

באותם ימים היה רבנו ישן שעתיים ביממה, כל דקה וכל רגע היו מחושבים אצלו, רבנו היה אף אב במשרה מלאה, ולעולם לא וויתר על לימוד עם ילדיו והיה בוחן אותם כל שבוע על ידיעותיהם.

רבנו היה קרוב מאד לחסידיו, בימי אדמו"תו גדלה חסידות גור, ורבנו הפך לגדול אדמו"רי פולין, רבבות יהודים חסידים ולא חסידים היו באים לגור שהפכה להיות מרכז עולמי של עבודת ה', תורה וחסידות.

בשנת תרס"ד פרצה מלחמה בין רוסיה ליפן, הצבא הרוסי גייס רבים מיהודי פולין וביניהם חסידי גור, רבנו שחרד לשלום חסידיו דאג לכל אחד מאותם יהודים, בני משפחתו העידו כי בכל ימי המלחמה היה ישן על הרצפה ומתכסה עם מעילו, כשהיה קם היה מעילו רטוב כולו מדמעות, לאחר זמן מה לא עמדו לו כוחותיו ורבנו חלה, מצבו הדרדר בעוד הוא דואג לשלום חסידיו.

בשנת תרס"ה ה' לחודש שבט, כשל כח הסבל, נשמתו עלתה בסערה השמיימה.

סגולת השפת אמת

הגאון הנודע **רבי מאיר דן פלאצקי** ז"ל אב"ד דוואהרט שבפולין, בעל ה"**כלי חמדה**", כותב בספרו (פרשת פינחס): "שמעתי מכבוד אבי הרבני החסיד המנוח מו"ה חיים יצחק ז"ל בשם אדמו"ר הגאון הקדוש בעל שפת אמת זצוקלה"ה, שהשיב לאחד שהפציר בו שיתן לו סגולה לצורך חולה שהיה לו בתוך ביתו, והשיב לו מרן הקדוש זצ"ל בזה הלשון: יאמין לי כי אינני יודע סגולות, אמנם כבר אמר השי"ת (שמות יט, ה): והייתם לי סגולה [שזה הסגולה היותר בדוקה – שיעזור השי"ת]. עד כאן לשונו הזהב. ודפח"ח".

[בקובץ "הבאר" שיצא לאור בפולין (שנה ט"ו כרך ג-ד עמ' קיג) מובא סיפור זה, ושם נוסף ביאור בתשובתו של מרן השפת אמת זי"ע: "והיינו דלשמור את התורה היא הסגולה האמיתית לכל צרה שלא תבוא, וזהו רפואתה"].

כלי חמדה (פר' פינחס); **קובץ הבאר** (שנה טו כרך ג-ד עמ' קיג)

הטעם שאומרים יישר כח לכהנים

אומרים בשם ה'**שפת אמת**' זצ"ל לבאר הטעם שאומרים לכהנים אחר ירידתם מהדוכן "**יישר כח כהנים**" שהוא כדי שיחזרו הכהנים ויברכו את האומרים: "**ברוכים תהיו**".

בישישים חכמה

כאשר אומר איש ישראל: אנא ה', יכול הוא להתקרב להשי"ת ולפעול ישועה

בליל הסדר של שנת תרע"ה, בעיצומה של ימי מלחמת העולם הראשונה, שהה מרן האמרי אמת מגור זי"ע בווארשה, ועל שולחנו הטהור סיפר כי אביו הקדוש מרן השפת אמת זי"ע היה אומר שכאשר אומר איש ישראל: אנא ה', יכול הוא להתקרב להשי"ת ולפעול ישועה. והוסיף ואמר: החסידים סברו שכוונתו היתה ל"אנא ה' הושיעה נא", אבל לי נראה שכוונתו היא ל"אנה ה' כי אני עבדך"...

כשחזר פעם על הדברים, בנו מרן הלב שמחה זי"ע, הוסיף ואמר: ולי נראה שגם ב"אנה ה' מלטה נפשי" ניתן לפעול ישועה...

הגדש"פ - לוית חן (עמ' רכה)

הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע

ז' שבט תקע"ד

רבינו נולד בשנת תק"ו לאביו רבי שלמה ז"ל ולאמו הצדקנית מרת רבקה שהיו אנשים יראים ושלמים מגזע היחס ומשורש מלכות בית דוד. כבר משחר טל ילדותו פקיע שמיה כקדוש מרחם, בצדקתו ובטהרתו הגדולים.

רבינו חי חיי צער מתוך עוני ודוחק וכל ימיו הסתפק במועט. מסופר שפעם נזדמנו לביתו הרבה אורחים על שבת קודש, וזוגתו הרבנית הצדיקת מרת חנה שחה לפניו צערה שאין לה אפילו מספיק 'כפות' לתת לכל אחד מהאורחים, וכמה תגדל בזיונם מכך. השיב לה רבינו "אלמלי רציתי היה לנו קערות וכפות של זהב, אלא שאינני חפץ בכל אלו"...

רבינו טרם נסעו אל הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, היה נוהג בתעניות וסיגופים, והיה מקיים 'תשובת הקנה' שלשה פעמים עם גלגול שלג, ועינה את גופו בסיגופים נוראים. אך כאשר בא להרר"א זי"ע, לא רצה לקבלו אצלו רק באופן ובתנאי זה שיחדל מעינוים וסיגופים מהיום והלאה.

ידוע ומפורסם היה רבינו כאוהב ישראל נפלא אשר אהבתו לכל איש יהודי בערה בקרבו כאש להבה, והיה כאב רחמן לכל יהודי באשר הוא שם, והאיר פנים לכל אחד ואחד בסבר פנים יפות ובנעימות.

ביום ז' שבט תקע"ד כבו המאורות. ציונו הקדוש אשר בלעלוב, מפורסם היה כמקום מסוגל להיפקד בישועה ורחמים, מידי שנה בהתקרב יום ההילולא, מלאו הדרכים המובילות לעלובה עגלות עמוסות אנשים, שהגיעו ממרחקים להעתיר בציון הקדוש, על אף החורף הפולני המושלג. האבני נזר והשפת אמת זיע"א, היו שולחים לציונו את הנצרכים להתגייס לצבא, אמרו כי משם ישועתם קרובה לבוא.

זכה לקנות טלית מצויצת מא"י להרה"ק מלעלוב זי"ע

הרה"צ רבי אליעזר ליפמן משטקשין זצ"ל, היה מתלמידיו המובהקים של הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, ובכל פעם שהיה מהלך ללובלין, להיות אצל מורו ורבו, היה דרכו להלך דרך העיר לעלוב, מקום משכן קדשו של הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, שכן היה ביניהם אהבה גדולה ועצומה, והיו משתעשעים בדברי תורה וחסידות.

באחת הפעמים שהרה"צ רבי אליעזר ליפמן הלך ללובלין ועבר דרך לעלוב, לא מצא את

הרה"ק רבי דוד בחדרו, וכשהלך לחפשו מצא אותו כמתחבא, מתפלל בתוך עליית הגג שעל ביתו. אדהכי והכי נודעה לו הסיבה, כי הרה"ק מלעלוב היה עני ואביון מרוד ולא היה לו טלית מצויצת להתפלל בה, שכן טליתו בלתה ונקרעה ומעות לקנות טלית חדשה לא היה לו, ולגודל עניותו הוזקק להתעטף בסדין, ולכן ביקש שעין אדם לא תראנו בבושתו.

עם סיום תפילתו פנה רבי אליעזר ליפמן והוציא מאמתחת מסעו מיני מאכלים ובקבוק יין שרף שלקח עימו לצידה לדרך והזמין את רבי דוד שיצטרף עימו לסעודת מרעים. רבי דוד נענה להזמנתו ובמשך זמן רב ישבו והיה ביניהם דברי תורה ועניני עבודת ה'. במשך כל זמן הסעודה לא היה יכול רבי אליעזר ליפמן להסיח את דעתו מהצער והעגמת נפש שיש לרבי דוד בעניו הגדול עד שאפילו טלית כהלכות גברין יהודאין אין לו והוא נזקק להתעטף בסדין.

נמנה וגמר רבי אליעזר ליפמן שאם יזדמן לו עתה לרכוש טלית מצויצת כדת וכדין, הרי שיקח את כל הממון הצרור באמתחתו עבור הוצאות הדרך ללובלין ויקנה בזה את הטלית, והוא עצמו ישוב לביתו. נפרד רבי אליעזר ליפמן מרבי דוד ויצא לרחובה של עיר בלעלוב, והנה לאחר כמה רגעים הוא רואה מאן דהוא המציע למכירה טליתות טובות מארץ ישראל עם ציציות כשרות וטובות, והוא רוצה עבורם סך עשרה רובלים כסף.

השתומם רבי אליעזר ליפמן מאוד כי אכן הכסף שהיה מוכן לו להוצאות הדרך ללובלין היה בדיוק סכום זה של עשר רובלים כסף, ואכן קנה את הטלית והציצית וחזר אל רבי דוד ונתן לו אותם בשמחה ובתשואות חן. אין לתאר ואין לשער את השמחה העצומה שהייתה מנת חלקו של הרה"ק מלעלוב בשעה שקיבל מריעו את טלית המצויצת המהודרת, אלא שרבי אליעזר ליפמן לא התמהמה אצלו ותיכף עשה את דרכו חזרה לביתו בעיר שטקשין, כי הרי לא נותר לו כסף עבור נסיעתו ללובלין.

באותה שבת לא היה רבי אליעזר ליפמן בלובלין אלא לשבת האחרת חזר רבי אליעזר ליפמן ונסע שוב ללובלין. גם בזו הפעם הוא עבר בלעלוב לדרוש בשלומו של הרה"ק מלעלוב, אך לא השתהה שם והמשיך בהשתוקקות רבה אל לובלין.

בבואו ללובלין הקדימו אותו החסידים בברכת שלום ובשמחה רבה, ולא זו בלבד אלא שכולם שאלו אותו אולי יוכל לפתור להם את התעלומה שהייתה בשבת שעברה בעריכת השולחן הטהור של החוזה מלובלין, כי הנה דרכו של החוזה הייתה שבכל סעודה וסעודה משלוש הסעודות של שבת היה מוזג ומחלק יין לכל החסידים הנוכחים שם. כמובן שלא היה החוזה מוזג יין אלא רק לאותם החסידים שאכן היו שם, והם קבלו מידו את הגביע ושתו. אולם בשבת הקודמת היה דבר פלא, שבכל אחת מהסעודות היה החוזה מוזג גביע יין מיוחד ואומר כי זה הוא עבור החסיד רבי אליעזר ליפמן משטקשין, וכל הנוכחים המה ראו כן תמהו, שהרי הוא כלל לא היה שם, ועכשיו שהגיע לשבת שלאחר מכן ביקשו ממנו אולי יש בידו לפתור עניין זה.

נענה רבי אליעזר ליפמן וסיפר להם את כל המעשה שהיה עימו, שכבר היה מוכן ומזומן להגיע ללובלין, וכבר היה על אם הדרך, אלא שבהיותו בלעלוב ראה כי לרבי דוד אין טלית מצוייצת, ובשל כך לקח את כל הממון שהיה בידו להוצאות הדרך ונתן עבור זה, ולכן נאלץ לשוב בביתו. נענו כולם ואמרו כי הרבי מלובלין חזה כל זאת ברוח קדשו ומהיות וכל החושב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, לכן אף הרבי מלובלין היה מחשב זאת כאילו החסיד אכן הגיע לשם, ולכן מזג לו יין כאילו הוא מצוי ונוכח יחד עם כל החסידים.

(ספיר ויהלום וזאת הברכה פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי שמואל שינאוור זי"ע
בעל 'רמתיים צופים'
ח' שבט תרל"ג

אורו של רבינו זרח בשנת תקנ"ו, מעט מאוד ידוע על קורות חייו, רק זאת שבכל ימי חייו הרבה להסתופף בצל הקדושים אשר בארץ המה, בשחר ימיו הסתופף בצל רבי מנחם מנדל מקאסוב בעל ה'אהבת שלום', החוזה מלובלין, ורבי יעקב יצחק מפרשיסחא, היהודי הקדוש.

מגיל תשע עשרה, היה דבוק בדביקות נפלאה בהרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא, ושוב לא משה ידו מתחת ידו, רבינו נחשב כמשמשו המובהק, עד שהיה לו חדר מיוחד בבית הרבי, בו היה מתגורר בעת שהותו בפרשיסחא.

באחרית ימיו כאשר סבל רבי בונם בעיניו, התפנה רבינו מכל עיסוקיו, והיה יושב ומקריא לפניו את שיעוריו הרבים, בהזדמנויות אלו, זכה לשמוע רבות מפי קודשו ולטעום מנועם דבריותיו, בין היתר זכה אז להקריא באזני הרבי מדי יום מתוך הספר 'תנא דבי אליהו', ועל בסיס שיעורים אלו ופירושי הרבי תוך כדי הלימוד, נתחבר ספרו המיוחד.

לאחר הסתלקות רבי בונם בשנת תקפ"ז, נסע רבינו לרבי מנחם מנדל מקוצק, וחיבה יתירה היתה נודעת לו הימנו, עד שגילה לו מצפונות לבו, כאשר רבינו הזכיר לא אחת את גודל האהבת ישראל שראה מקרוב בהיותו אצל הרבי בקוצק.

לאחר הסתלקות הרבי מקוצק, נקשר בקשר איתן אל ממלא מקומו החידושי הר"ם, וכמו אצל רבותיו הקודמים שהיו רגילים לגלות באוזניו רזין מסוד אורחותיהם, גם רבו זה היה משוחח עמו ביחידות, ופותח לפניו מאוצרותיו המלאים.

אחר הסתלקות החידושי הר"ם, המשיך בלהט קודש על אף גילו המבוגר בדרך ההתבטלות שלו, והחל לנסוע אל רבי יצחק מנעשכיז.

זכה רבינו, וספרו רמתיים צופים אשר נתקבל בהערצה רבה מיד כשיצא ממכבש הדפוס, מהווה מקור חשוב ומהימן להרבה מדברי תורתם של כל הצדיקים שרבינו הסתופף בצילם, והעלה על הכתב את אשר שמע מפיהם בדיוק רב.

מנעוריו יגע בתורה תדיר, וישנם תשובות

מפר
רמתים צופים
תנא דבי אליהו

בהלכה אליו מגדולי רבני דורו. שימש כרב בערים, וואלדובא, ברוק, שעדליץ, ולויבישט, ותקופה קצרה בפרשיסחא. בזיווג שני היה לחתנו של רבי אברהם מטשכנוב, אחר נתקבל לאב"ד בעיר נאשלסק.

מאז נסתלק רבי יצחק מנעשכיז, שוב לא נסע רבינו לאדמו"ר הדור, מזמן לזמן ביקר בבית חותנו רבי אברהם מטשכנוב, בנאשעלסק עיר מגוריו ישב על התורה ועל העבודה, והתפנה רק מעט מאד לעניני הרבנות בעיר.

כשנשאל מה טעם חדל לנסוע לצדיקי הדור, ענה, "מורי הקדוש מלענטשנא אמר שאחרי הסתלקות רבותיו הקדושים החוזה מלובלין והיהודי הקדוש, משמש אליהו הנביא כמורו. אני לקחתי לי מתורתו של אליהו הנביא, 'תנא דבי אליהו' כמדריכי".

עד לשנות זקנה ושיבה הגיע איש קדוש זה, והמשיך בעבודת הקודש שלו בקדושה ובטהרה, במסירות נפש ותוך הקרבה ממש. יש והוא סובל יסורים הרבה, רגליו נחלשו מאד, עד כי אין בכוחו כמעט לעמוד או ללכת, מחלות רבות פוקדות אותו, אבל הוא חי בעולמות העליונים.

נסתלק ביום ח' בשבט תרל"ג בהיותו כבן שבעים ושבע שנים, בעיר נאשלסק, ושם מנוחתו כבוד. בשנת תרמ"א, נדפס לראשונה ספרו רמתיים צופים עד פרק ז' בתנא דבי אליהו רבא, שאר הכתב יד אבד, וחבל על דאבדין ולא משתכחין.

מדוע לשונם של חז"ל 'קריעת' ים סוף ולא 'בקיעת' ים סוף

למה בדברי חז"ל נקרא "קריעת" ים סוף, ובתורה לא מצינו כי אם לשון "בקיעה" כדכתיב (שמות יד, כא) "וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם"?

הרה"ק **רבי שמואל משינאווא** זצ"ל בספרו **רמתיים צופים** (מערכת החידושי הרי"ם אות י') הביא בזה הלשון: בפרשת בשלח, אחר השולחן (עריכת הטיש) בבתי גוואי (בביתו) שאלתי אותו (את החידושי הרי"ם) למה בדברי חכמינו ז"ל נקראת קריעת ים סוף, ובתורה לא מצאנו כי אם לשון בקיעה, והשיב שיש דברים הרבה בזה ואינו יכול לומר כי אם רמז מועט".

ואמר, שעל פי הלכה ענין הקריעה הוא דווקא בשני דברים שנתאחו ואחר כך מפריד אותם – נקרא "קריעה", אבל בדבר שהיה אחד בתחילתו אינו נקרא קריעה. ובהלכות שבת מבואר זה לגמרי [ראה **שולחן ערוך הרב** (ס' שם סעיף יז): "משום קורע אין איסור אלא כשקורע **ומפריד גופים רבים** שנתחברו, כגון קורע בגד הארוג מחוטים הרבה. אבל הנייר שהוא גוף אחד אין בפסיקתו וחיתוכו משום קורע. ומטעם זה מותר לקרוע עור שעל פי חבית של יין כמו שכתבתי בס' שי"ד (סעיף יב), מפני שהעור הוא גוף אחד ולא שייך בו איסור קריעה"]. ובים היה תנאי (=משנת ימי בראשית) שיקרע ויתקדש ה' על ידי זה, כמבואר (שמו"ר כא, ו)... ונמצא המים הם מתחילתו קרעים ולאחר כך נתאחו, לכן נקרא "קריעה".

רמתיים צופים

רבנו ניסים ב"ר ראובן גירונדי
בעל 'דרשות הר"ן'
ט' שבט קל"ו

רבנו ניסים בן ראובן גירונדי (הר"ן), נולד בברצלונה בשנת ה"א פ' ונפטר בט' בשבט בשנת ה"א קל"ו (י"א שנת ק"נ). הר"ן נחשב לפוסק הדור, ומכל תפוצות ישראל היו פונים אליו בשאלות. תלמידו המובהק היה הריב"ש. חיבורו החשוב הוא פירושו על הרי"ף, בו מבאר הר"ן בהרחבה את הלכותיו של הרי"ף. הר"ן כתב גם פירוש על רוב מסכתות התלמוד הבבלי.

ספר דרשות הר"ן, הכולל תריסר מאמרים, אינו ספר דרשות רגיל; בנוסף לדעיונות ובירורים בענייני הפרשה מברר בו הר"ן יסודות בעיקרי האמונה היהודית. נדפס לראשונה בקושטא רצ"ג.

בעת ששימש כרב בברצלונה, העלילו עליו ועל כמה מנכבדי ורבני הקהילה עלילת שווא, שבעקבותיה נאסרו לחמישה חדשים, אשר בסופם נתבררו כחפים מפשע ושוחררו. תקופת פעילותו של הר"ן נמשכת לערך משנת ה'ק'. שנה הנזכרת באחת מתשובותיו, עד ט' בשבט שנת ה'קל"ו בה נפטר.

באחת מדרשותיו, מזכיר הר"ן את המגפה השחורה כאירוע שהתרחש שלוש עשרה שנה קודם לכן.

שנים עשר דרשות
שחיבר הרב רבינו נסים עלה"ה
ב ר ש ם
פראנ

ע"י לימוד חידושי הר"ן זוכה האדם לקיים מצות מחיית עמלק

כה התבטא הגה"ק **בעל ה'אבני נזר'** זצ"ל: על ידי לימוד **חידושי הר"ן** זוכה האדם לקיים מצות מחיית עמלק, ונימוקו עמו: כי המקור ושורש של עמלק הוא עקמימות, ובלשונו הק': "זיי זענען קרימער" [הם עקומים], וכאשר כל העולם כולו רעדו ופחדו מבני ישראל ככתוב (שמות טו, יד) 'שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת' באו הם להילחם בישראל, הגם שהיה הדבר משולל הגיון, אך מחמת עקמימותם עשו כדבר הזה כדי להחליש מעמדם של ישראל בעיני העולם, ולכן הלומד פירוש הר"ן הגורם לישרות השכל הרי הוא עוקר מידתו של עמלק ימש"ו.

(מפי ספרים וספרים – אבות עמ' רנט בהע')

הטעם שהיה משה רבינו כבד פה

איתא **בר"ן בדרשותיו**. דהא דהיה משה רבינו ע"ה כבד פה, להורות מתיקות עריבות נעימות ידידות התורה, כי לפעמים כשאומר איש איזה דבר ואותו הדבר בעצמו אינו חכמה כל כך, רק שהאיש המדבר הוא בעל מליצה ויודע להמליץ הדבר בנועם אמריו ובחידות, אזי יומתק הדבר לחיך השומע, משא"כ אם איש אחר היה מדבר אותו הדבר לא היה הדבר מתוק לחיך השומע, כיון שהדבר בעצמותו אינו נחמד כל כך ואינו חכמה כ"כ, אבל אם הדבר בעצמו הוא דבר חכמה וחמדה יהיה המספר איזה שיהיה, נמתק הדבר לחיך השומע, כיון שהענין בעצמו הוא חמודיי ונעים ומתוק לחיך.

על כן היה משרע"ה כבד פה, בכדי שלא יאמרו הבריות בראותם מתיקות עריבות נעימות ידידות ד"ת היוצאים מפיו, יאמרו המתיקות הזה הוא שהוא מליץ גדול ובעל לשון צח, וכהיום שהיה כבד פה, יוודע לעין כל שהתורה בעצמה מתוקה מדבש ונופת צופים.

(אגרא דפרקא - אות קסו)

הרה"ק רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זי"ע
י' שבט תש"י

אורו של רבינו זרח בליובאוויטש ביום י"ב בתמוז תר"מ, כבן יחיד לאביו הרה"ק רבי שלום דובער [הרש"ב] זיע"א.

התחנך אצל מלמדים שונים, אך עיקר חינוכו קיבל מפי אביו. בהיותו בן אחת עשרה, נעצר בפעם הראשונה בימי חייו, אחר שיצא להגן על יהודי שהותקף בידי השוטר המקומי על לא עוול בכפו.

בגיל חמש עשרה נתמנה על ידי אביו לשמש כמזכירו הפרטי, כשהוא מטיל עליו משימות רבות למען הכלל. בהגיעו לפרקו, היה לחתן רבי אברהם שניאורסון, נכדו של הרה"ק הצמח צדק זיע"א. אחר נישואיו התמסר ביתר שאת בפעולותיו הרבות עבור הכלל, ברוחניות ובגשמיות.

בשנת תר"פ נסתלק אביו לבית עולמו ורבינו נקרא למלא את מקומו, היו אלו ימים קשים

ליהדות, ימיו הראשונים של המשטר הקומוניסטי ברוסיה, אשר רדף באותה עת ביתר שאת כל מושג הקשור ליהדות ולתורה.

רבינו שקע עצמו בעבודת הכלל במסירות נפש, ולא הביט על התנאים הקשים ששררו אז ברוסיה ועל הרדיפות שרדפוהו הרשעים, דאג שמוסדות התורה שיסד אביו יוסיפו להתקיים, כשנאסר ללמד תורה לילדי ישראל, פעל לאסוף ילדים במרתפים ובעליות גג שילמדו תורה במחתרת.

שבעה פעמים נאסר בימי חייו, הפעם השביעית היתה הארוכה והמפורסמת ביותר, גם בבית הכלא הראה אז אומץ לב, דרש שיביאו לו את טליתו ותפליו, וכאשר לא נתמלאה בקשתו, הכריז שלא יטעם מאומה עד שיתנו לו להניח תפילין. גם כשנקרא לחקירה השיב שלא יענה לשאלות אלא אם תינתן לו האפשרות להתפלל בטלית ותפלין, והוא אכן ניצח, הרשעים הביאו לו תפיליו בעל כרחם.

הקומוניסטים זממו להורגו רח"ל, אך בזכות תפילות חסידיו בכל רחבי העולם, והתערבות בין

לאומית למענו שיצרה פרסום רב וגל מחאות בכל רחבי העולם, שוחרר מידיהם בחיים.

אחר ששוחרר עבר בשנת תרפ"ח לריגה שבליטא, ומשם בשנת תרצ"ד לוורשה, ממנה פרש רשת ישיבות ברחבי פולין, לאחר שהנאצים נכנסו לפולין, נמלט בשנת ת"ש בניסים לארצות הברית וקבע בה מושבו, בכל מקום בו שהה, הקים חדרים ישיבות ומקוואות, נפטר בניו יורק בהיותו בן שבעים. (המאירים לארץ, גדולי הדורות).

כל יהודי הוא אות בספר תורה

אמר הרה"ק רבי יוסף יצחק מליובאוויטש (הרי"צ) זיע"א: "כל יהודי הוא אות בספר תורה, אך לא כאותיות הכתובות על גבי הקלף העלולות להיקלף, אלא כאותיות החקוקות באבן אשר אין אפשרות שהאות תימחק, אלא לפעמים מצטבר עליהן אבק ואינם נראים, כל מה שצריכים לעשות הוא לנגבן ושוב תתגלנה האותיות כבתחילה".

(ליקוטי שמואל)

'ראבאטו ניע ווידיאט' - העבודה אינה נראית

בשנת תרפ"ב, התקיימה ברוסטוב חתונתו של הרה"ח הרב אליעזר קרסיק ז"ל עם בתו של הרה"ח ר' נתן גוראר ז"ל. בחתונה היה נוכח רב העיר. בעת ה'קבלת פנים' התחיל הרב לספר בשבח עצמו. הוא אמר שיש לו בכתובים חיבור על נושאים שונים, ועכשיו הוא באמצע הכתיבה על הנושא של 'בית הרב'. מתוך דבריו היה ניכר שהוא מגזים בדבר.

אמר לו הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זיע"א: ישנו משל ששייך לדבריך: מעשה בפריץ שפגש בדרכו לביתו איכר שמלאכתו לקצור שחת. והכיר בו שהוא פועל מצויין. קרא הפריץ לאיכר ושאל אותו: כמה אתה מקבל עבור עבודת יום אחד? ענה האיכר: רובל אחד! אמר לו הפריץ: אתן לך שני רובלים ליום וגם כוס י"ש משובח, התסכים לעבוד אצלי? ענה האיכר: בוודאי ובוודאי!

בבואם הביתה הוציא הפריץ מגל מתוצרת העיר וינה, שהוא הטוב והמעולה ביותר ועשוי מברזל מעולה. האיכר התרגש למראה עיניו שכן מימיו לא זכה לעבוד במגל משובח כזה. הוסיף הפריץ ואמר לו: את הי"ש אני נותן לך בתור מקדמה לפני העבודה.

האיכר שש ושמח על שנפל לידו לזכות במשכורת נאה, בכלי מעולה, והעולה על כולנה, כוס י"ש עוד לפני התחלת העבודה. שאל האיכר את הפריץ: היכן מקום עבודתי? הכניס אותו הפריץ לאולם גדול ואמר לו: פה תעבוד! אמר האיכר: הרי אין כאן שחת. אמר לו הפריץ: מה איכפת לך? הנף את ידך והעבר את המגל הלוך ושוב כאילו אתה קוצר שחת. עבד האיכר כחצי שעה. לאחר מכן הציץ הפריץ לתוך האולם וראה שהאיכר יושב בטל.

נכנס הפריץ לאולם ושאל את האיכר: מדוע אינך עובד? אתן לך כוס י"ש נוספת, אבל מעתה תעבוד בחריצות! ומיד הגיש לו הפריץ כוס י"ש נוספת. עבד האיכר עוד כמחצית השעה. ושוב הציץ הפריץ לאולם וראה שהוא אינו עובד. שוב נכנס הפריץ ואמר לו: אתן לך עוד כוס י"ש, אם תסכים להמשיך לעבוד כאן!

ענה לו האיכר: אף אם תכפיל את משכורתי ותיתן לי עוד כמה כוסות י"ש, לא אסכים לעבוד כאן! תמה הפריץ: מדוע? ענה האיכר: איך אוכל לעבוד כאשר 'ראבאטו ניע ווידאט' [-העבודה אינה ניכרת]. והנמשל מובן, סיים הרה"ק הרי"צ את דבריו.

(ספיר ויהלום בראשית תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי יהודה נבון זצ"ל
בעל קרית מלך רב
י"א שבט (י"א בכ"א בו) תקכ"א

רבי יהודה נבון נולד בקושטא בשנת תס"ז כבן בכור לאביו הגדול רבינו אפרים נבון בעל ספר "מחנה אפרים", לאחר פטירת אביו בשנת תצ"ה עלה לירושלים, ולאחר זמן התמנה לראש ישיבת "דמשק אליעזר" ולאב בית הדין בירושלים.

בבית דינו בירושלים שימש כדיין החיד"א (ראה שו"ת חיים שאל סי' ל"ח, ל"ט שכתב "וכן עשינו מעשה בנידון דידן בהסכמת הרב המובהק חסידא קדישא כמוהר"ר יהודה נבון זלל"ה אב בית דיננו").

תלמידו המובהק של בעל "קרית מלך רב" היה מרנא ורבנא רבי יום טוב אלגאזי וכשפנה אל רבו בשאלה הוא מתארו "בוצינא דנהורא פטיש החזק עמוד הימיני תנא דאורייתא מורי ורבי המובהק" (ראה קרית מלך רב ח"ב סי' כ"ב).

מיד עם הופעתו לא מש ה"קרית מלך רב" משולחנם של תופסי התורה וחכמי הדורות אשר פלפלו ונשאו ונתנו בדבריו. ב"מפרשי היד החזקה" יוכלו המעיינים לראות שה"קרית מלך רב" מוזכר מאות פעמים על ידי הבאים אחריו שדנים בפירושיו ובהערותיו.

רבי יהודה נפטר בירושלים ביום י"א שבט (ו"א בכ"א) שנת תקכ"א ומנוחתו כבוד בהר הזיתים.

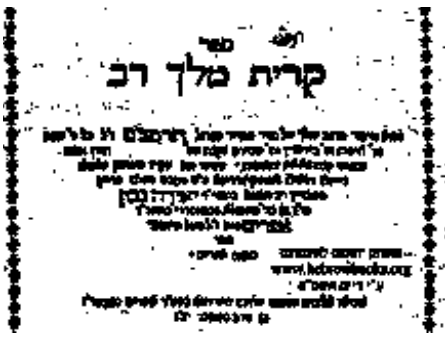

הניח אחריו שני בנים גדולי תורה רבי אפרים נבון בעל "בית מושב" ורבי יצחק נבון בעל "דין אמת".

קרא לספרו 'קרית מלך רב' על שם ירושלים

החסיד רבי יהודה נבון אחד מחשובי הרבנים בקושטנדינא בנו של הגאון מחנה אפרים כשעלה לירושלים קנא קנאת ירושלים וקרא ספרו שו"ת בשם "קרית מלך רב" לומר לך שהוא גר בירושלים שרק היא "קרית מלך רב" ולא קוסטנדינא ראה בהקדמתו.

(עלי תמר - מסכת כתובות, פרק ב הלכה ה)

'פחות שבערכים כמוני' - גדלות בענווה

מכח אבא קא אתינא גדול אדונינו זרוק חוטרא אאוירא-אוירא דארץ ישראל, מחכים לתת לפתאים ערמה, אדעתא דארעא נחית מעיקרא, זה לי כעשר שנים אשר יגעתי בעשר אצבעותי לעשות חיזוק לדבריהם כשל תורה, קמא קמא בורר אוכל מתוך אוכל, ובורר את היפה שבהן, דבר תורה יש ברירה, ואף גם זאת כי איני אומר קבלו דעתי ואדרבא בפה מלא אמינא, לא תסמכו עלי וגדולים ממני וממך טעו ברואה, ובפרט פחות שבערכים כמוני. והאל הוא היודע כי כמה פעמים דחקתי עצמי אפילו בדברי רבותינו האחרונים אשר מחדש יצא טבעם, ולעולם דנתי כי דעתי חסורי מחסרא. זאת תפלתי לאל עליון, יקבל נא את מנחתי אף כי אינה ראויה יד עניים אנן והא-ל יעזרני על דבר כבוד שמו להביא מנחה עשירה.

(בהקדמה לספרו - קרית מלך רב)

ויגבה לבו בדרכי ה'

מענין אמירת תהלים דיבר [הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א] עם אחד. ואמר לו: שעיקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו, למצוא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו ז"ל: איך. ופירש לו רבינו ז"ל קצת: כי כל המלחמות שביקש דוד המלך ע"ה שיצילהו השי"ת מהם. הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת היצר הרע וחיילותיו. וכיוצא בזה בשאר המזמורים. ושאל אותו: איך יפרש לעצמו מהפסוקים שדוד המלך ע"ה משבח את עצמו כגון 'שמרה נפשי כי חסיד אני' (תהלים פו ב) וכיוצא בזה. השיב לו: גם זה צריכין לפרש על עצמו. כי צריכין לדון את עצמו לכף זכות ולמצוא בעצמו איזה זכות ונקודה טובה אשר בבחינת הנקודה טובה הזאת הוא בחינת חסיד וכיוצא.

ואמר לו רבינו ז"ל: הלא אצל יהושפט כתיב (דה"ב יז ו) 'ויגבה לבו בדרכי ה'', שבדרכי ה' ועבודתו ית' הגביה לבו קצת.

עוד אמר לו רבינו ז"ל: הלא בבוקר אנו אומרים בתחילה 'מה אנו מה חיינו' וכו', ואנו מקטינים עצמינו מאד. ואחר כך אנו אומרים 'אבל אנחנו עמך בני בריתך' וכו', שאחר כך אנו מחזקים עצמינו ומרימים את עצמינו ואנו מספרים את גדולתינו ומתפארים שאנחנו עמו בני בריתו זרע אברהם יצחק ויעקב וכו'. כי כך צריכין להתנהג בעבודת ה' כנ"ל (ליקוטי מוהר"ן תניינא תורה קכה).

* * *

הרה"ק רבי יצחק יואל מקנטיקוזבה זיע"א סיפר שזקינו הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זיע"א קיבל מכתב מהגאון רבי עקיבא איגר זיע"א, ובמכתבו הרבה הגאון זצ"ל לתארו בשבחים רבים, וכנהו רבן של כל בני הגולה. ולקח הרב מאפטא את המכתב ונכנס לבית מדרשו והתפאר לפני קהל חסידיו לאמר: ראו שהגאון רבי עקיבא איגר מכנה אותי רשכבה"ג. ויתמהו השומעים לראות התפעלות רבם מהתפארותו. וכאשר הבין הוא זצ"ל השתוממותם פתח פיו בחכמה ואמר: אל תשתאו כי עתה בבוא היצר הרע לפתותני לעשות איזה דבר עבירה, במכתב הזה אנקר את עיניו: האיש כמוני, רשכבה"ג, שאפילו גאון עצום כרעק"א מעיד עלי, יעבור עבירה כזאת, הלא בושה וכלימה תכסה פני ודפח"ח. ולכן לפעמים חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם כנ"ל ודו"ק (ילקוט יהושע סנהדרין י.).

* * *

על הפסוק (שמות ט יג): 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי פַּרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שַׁלַּח אֶת עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי', פירש רבינו האור החיים הקדוש זיע"א שבכלל ציווי זה היה שאם כי דרכו תמיד להתנהג בענווה ובשפלות, הרי שבשליחותו לפני פרעה עליו להגביה ליבו בדרכי ה' ולעמוד לפניו כגדול העומד לפני מי שקטן ממנו: שיתייצב לפניו, פירוש, שלא ירכין ראשו ולא ירכין קומתו כדרך העומדים לפני גדולים, אלא כגדול העומד לפני קטן כי כבר עשאו רבון ושליט עליו, והוצרך לצוותו לצד שמטבעו של משה להרכין ראשו מעט כדרך השפלים, לזה אמר כי לפני פרעה לא יתנהג כן.

* * *

כתב הרה"ק 'תולדות אהרן' זיע"א (פרשת בשלח): וכמו ששמעתי מאדמו"ר הרב הגאון הקדוש הטהור מ"ו לוי יצחק ז"ל אב"ד דק"ק בארדיטשוב שאמר, שזה הוא תימה למה בשליחות מצרים סירב משה בשליחות המקום, כדי שלא לקבל גדולה קודם אחיו אהרן שהיה גדול ממנו, ובקבלת התורה שנעשה רבן של כל ישראל ומחזי יותר כיוהרא לא סירב. ותירץ, שמשה ראה שבאו כל ההרים הגבוהים בשעת קבלת התורה ומאס בהם הבורא, כמו שדרשו (מגילה כט.) על פסוק הרים גבנונים, ובחר בהר סיני יותר מכל הרים הגבוהים לפי שהוא יותר קטן מכולם וגם התורה אינה מתקיימת אלא במי שמקטין ומשפיל א"ע, לכך בחר בסיני, וזה ידע משה באמת בעצמו שהוא יותר שפל מכל האדם... נמצא משה היה בשפלות גדולה באמת. וכשאדם הוא בשפלות אינו יכול לעשות פעולה של גבהות. ופעמים שצריך אדם להרים את עצמו בגבהות כדי שיעשה על ידו פעולת הבורא איזה מצוה או איזה קידוש השם, שזה הוא לא יוהרא ולא גאות ח"ו, שמתרומם רק בשביל כבוד הבורא, ממילא גם זה ההתרוממות היא עבודת הבורא ולכך כתיב ביהושפט 'ויגבה לבו בדרכי ה'', היינו שבדבר הנוגע לכבוד השם היה לו גבהות, היינו כדי שיתעבד על ידו פעולת ה'.

הלא בבוקר אנו אומרים בתחילה 'מה אנו מה חיינו' וכו', ואנו מקטינים עצמינו מאד. ואחר כך אנו אומרים 'אבל אנחנו עמך בני בריתך' וכו', שאחר כך אנו מחזקים עצמינו ומרימים את עצמינו ואנו מספרים את גדולתינו ומתפארים שאנחנו עמו בני בריתו זרע אברהם יצחק ויעקב וכו'. כי כך צריכין להתנהג בעבודת ה' כנ"ל

* * *

מסופר על הרה"ק רבי יצחק מוארקא זיע"א שנזף פעם בבעל עבירה על מעשיו הרעים. ואמר לו הרה"ק מוארקא: יודע אתה מי אני? אני אחד מצדיקי הדור, ויכולני לעקור אותך מהשורש! התפלאו מקורביו על סגנון הדברים של רבם שלא היה רגיל בכך ולא הלמו את ענוותנותו. ביאר להם הרבי מוארקא את דבריו: הרי משה רבינו היה עניו גדול מאוד, ובכל זאת עם אדום נאמר 'וישלח מלאך', ומפרש רש"י, זה משה, בדברו עם אדום חגר משה העניו עוז וגאון וקרא לעצמו מלאך ('במשנת רש"י' פרשת חוקת).

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

נייצב ונימוד: שוקי קנר

חדש בממלכת התורה

חדש
זרע שמשון המבואר במדבר
מהדורת ברכת טוב
מכון 'אור לישרים' - נהריה,
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

עם ביאורים יקרים משולבים בדבריו המאירים, בתוספת מקורות וציונים, והרחבת הענינים הנושאים ונותנים בדבריו. הכל במהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים, מוגהת בהגהה מדויקת ומתוקנת, נוספו אלפי מראי מקומות וציונים, נפתחו ראשי תיבות וקיצורים, הקטעים חולקו לפסקאות קצרות, נוספו סימני פיסוק וניקוד, בתוספת כותרות משנה ובמעלות רבות.

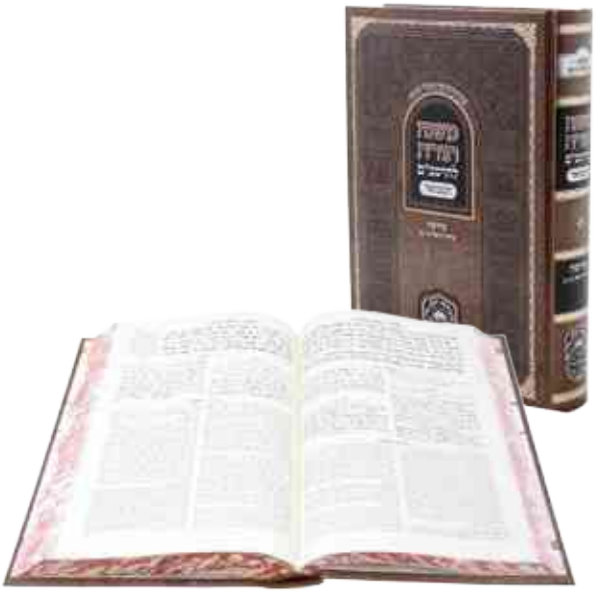

חדש
רמב"ם המבואר - קדושה ביאה ג'
מהדורת 'קרן טללי ברכה'
מכון 'אור לישרים' - נהריה,
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

כרך נוסף וחדש בסדרת הרמב"ם המבואר. נושאי כליו ערוכים בדקדוק רב, מקוטע ומנוקד, בעיצוב נאה ומשובח. ביאור משולב ומקיף לכל דברי הרמב"ם, ערוך בשפה ברורה ושווה לכל נפש. הביאור מיוסד על מפרשי הרמב"ם לדורותיהם, ובתוספת הקדמות, מבוא בתחילת כל ענין, וכן מקורות וציונים להרחבת הדברים והשיטות. בספר גם פסקי שולחן ערוך, וילקוט ביאורים ועיונים נרחב על דברי הרמב"ם, בסגנון 'מתיבתא' על הש"ס

חדש
סידור השל"ה - מנחה מעריב
בכריכת דמוי עור
מהדורת זיכערמאן
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

סידור השל"ה כפי שנדפס בסידור שער השמים לתפילות מנחה ומעריב, בגודל כיס עם כריכת דמוי עור מהודרת. פירוש השל"ה נדפס במהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים, מוגהת בהגהה מדויקת ומתוקנת, נוספו מראי מקומות וציונים, ונפתחו ראשי תיבות וקיצורים, ובתוספת מעלות רבות

חדש בממלכת התורה

חדש
נ"ך לתלמידים - דברי הימים
מכון 'אור לישרים' - נהריה,
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

המפרשים מוגהים ע"פ כת"י ודפו"י, ומנוקדים בניקוד מלא, עם הוספות רבות והמחשות. מהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים, ומוגהת בהגהה מדויקת ומתוקנת, בתוספת מראי מקומות וציונים, ובפתיחת ראשי תיבות וקיצורים, נוספו סימני פיסוק וניקוד, ובתוספת מעלות רבות.

חדש
תלמוד ירושלמי - פאה
מהדורת פריעדמאן
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

המהדורה הטובה ביותר של התלמוד הירושלמי 'עוז והדר', עם כל פרשני הירושלמי ובתוספת פירושו של **מרן הגאון רבי חיים קניבסקי** זצוק"ל. המהדורה מצטיינת בהגהה מדוייקת, בעימוד נאה ומרהיב עין, לתועלת הלומדים. ועתה יוצאת לאור במהדורה מפוארת ובגודל מתאים ללומדי בית המדרש כגודל גמרות עוז והדר לנוחות הלימוד.

חזר למדפים
סט חוברות אור החיים המבואר
48 חוברות - מהדורת אחי"ם
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

חמשה חומשי תורה, עם פירוש **רש"י** [המבואר]. וסביבם נסדרו דברי רבינו **האור החיים** זי"ע מוגהים עפ"י דפוסים ישנים, ומבוארים בביאור נפלא, עשיר ומורחב, עם הארות והוספות רבות לתועלת הלומדים.

מהדורת 'אור החיים המבואר' מבית **'עוז והדר'**, התחבבה על קהל לומדי התורה, מכל הקהילות ובכל הרמות, ובפרט לרבבות לומדי תורתו של רבינו האור החיים הק' זי"ע. הפירוש הנפלא עם ההערות הנחוצות נערכו בידי **הגאון החסיד רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א**, ריש מתיבתא 'עוז והדר', והם מאירים את עיניהם של הלומדים, פותחים בפניהם צוהר חדש במשנתו של רבינו האור החיים, ומסייעים בידיהם להיטיב את הבנתם בעומק דבריו ובסוד כוונתו.

הביאורים ערוכים בטוב טעם וסדורים בשני מדורי הביאור **'מאורי אור' וילקוט 'מאורי החיים'**, עם הרחבת העניינים, להאיר את עיניהם של הלומדים בהבנת דבריו הק'.

במהדורה ייחודית של 48 **כרכים**, מחולקת לפרשיות ונוחה לנשיאה וללימוד בדרכים.

מורשת הרמב"ם

לקראת הילולת הרמב"ם, רבינו משה בן מימון, נוספו לספריה סמוך לקברו שבטבריה, מבחר ספרי מכון 'אור לישרים' וממלכת התורה 'עוז והדר', עבור הפוקדים את קברו ונאותים לאורו הגדול.

בבחי' 'תורתו מגן לנו' הוסיפו לספריה את ספרי 'משנה תורה להרמב"ם" המבואר בהוצאה המפוארת והחדשה מאירת העיניים, וכן סידורי תפילה, תהלים, ועוד.

תגן זכותו הגדולה, עלינו ועל כל עמו ישראל, להיוושע בדבר ישועה ורחמים בכל המצטרך.

מילין יקרין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִלְּתָא חַדְתָּא

חַדְתָּא דְאוֹרַיְיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

רבוה"ק הזהירו וזירזו מאוד לקדש את תחילת היום בתורה ועבודה

קַדֵּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא (יג ב). רבותינו הקדושים תלמידי הבעל שם טוב זי"ע, החשיבו מאוד ועוררו לקדש תחילתו של יום בתורה ותפילה. וכך דרש **הרה"ק בעל בני יששכר ע"ה** בספרו **אגרא דפרקא** (אות רה): כתבו תלמידי הבעש"ט ליזהר בעומדו ממטתו שתהיה המחשבה הראשונה והדיבור הראשון והמעשה הראשון לה' יתברך בתורה ובמצות, ועל ידי זה יהיו נגררין כל המחשבה והדיבור והמעשה של כל היום, כי הוא בחינת ברא בוכרא ואח הגדול, שכל האחין נגררין אחריו וחייבין בכבודו.

ביאור הפסוק קדש לי כל בכור

ובזה פירש הפסוק **קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא**, שכל דבר מחשבה ומעשה של האדם, כלולים הם מרמ"ח איברים שלו, ונולדים בכח מעשיו ומחשבותיו, כמו תינוק הנולד מפתיחת הרחם. ועל כך אומר הכתוב שיקדש האדם הדבר הנולד ממנו מיד עם תחילתו, ובאיזה מדבר, בבני ישראל היינו המחשבה, שכח המחשבה היא המתייחסת לבני ישראל, שעלו תחילה במחשבה (ב"ר א ד). **באדם** היינו בחינת הדיבור המתייחסת לבחינת אדם, כדכתיב (בראשית ב ז) 'ויהי האדם לנפש חיה' שתירגם אונקלוס 'לרוח ממללא', ועל כן נקרא מדבר. **ובבהמה** היינו בחינת המעשה הבאה מכח הגוף שהוא כבהמה. שצריך האדם לקדש מעשה דיבור ומחשבה הראשונים שלו, ואז יעלה כלל מעשיו דיבוריו ומחשבותיו לרצונו יתברך, כדכתיב 'קדש לי' וגו' וע"י זה יתקיים בכל אלה **לי הוא** [ובדרך פקודיך (מצוה יח אות ה) הוסיף בזה: מחוייבין אנחנו לשעבד בכל יום כל ראשיתנו לד' היינו ראשית מחשבותינו בעמדנו ממטתינו תיכף להתבונן בממשלתו עלינו וכי הוא המחזיר לנו נשמותינו, וכן ראשית דבורינו וראשית מעשינו, והראשית הוא היסוד לכל כי לו משפט הבכורה ואחריו ימשכו הענפים בכל עניינים במחשבה ודיבור ומעשה של כל היום, וישים השגחתו יתברך לנגד עיניו כי הוא השופע בו חיות המחשבה ודבור ומעשה ברצונו הטוב, מה שאין כן כשאינו משעבד הראשית לד' הנה ח"ו הוא להיפך, והוא הנרצה בפסוק (תהלים לו ה) 'יתייצב על דרך לא טוב' בראשית עמידתו, אזי ח"ו 'רע לא ימאס', הבן הדברים].

עיקר הקדושה שייכת בתחילתו של דבר

ראיה לדבר שעיקר הקדושה היא בתחילת כל דבר, נראה ללמוד מכך שדרשו חז"ל (מו"ק כח:) 'וקידשתו' (ויקרא כא ח) שיש להקדים הכהן לכל דבר. ולכאורה, הקדמת הכהן היא עניין של כבוד, שמכבד אותו לברך ראשון וכו', וכיצד למדו זאת חז"ל מכך שאמרה התורה 'וקידשתו'. אלא שחז"ל הבינו שבאם ציוותה התורה לקדש את הכהן, הדרך היא באמצעות הקדמתו לכל דבר. ומכאן נלמד לכל דבר שבקדושה, שהדרך לבוא לקדושה נמצאת בזמנים שהם התחלה, שאם מקדים את המצווה הזאת, וכן אם מקדים בראשית היום ובראשית החיים, הרי שהוא מקדש את כל ההמשך הן

המשך בעמוד הבא

של כל היום והן של כל החיים.

מיד בקומו ממיטתו ירים תרומה לה'

ועל קימת הבוקר דרשו צדיקים 'מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה' (במדבר טו כ), 'עריסותיכם' מדבר על האדם כשהוא בעריסתו, ורומז שתיכף בתחילת חייו ירים תרומה לה'. כמו כן משמעותו על כל אדם בקומו בבוקר ממיטתו שאף היא נקראת עריסתו כדכתיב 'הנה ערשו ערש ברזל' (דברים ג יא), 'תרימו חלה לה" שיקדיש תחילתו של יום לעבודתו יתברך. שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ויש לו לאדם להידבק בהתחדשות הזו שבכל יום.

המתחיל במצוה מקבל כח לגמור אותה

כאשר מקדש תחילתו של יום ניתן לו כח שיוכל לעמוד כל היום בעבודתו יתברך. דכתיב (דברים ח א) 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות' ופירש רש"י: ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד לב) 'ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם', והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמרוה ישראל, נקראת על שמם. אם כן כשרוצה האדם לקדש יומו ואף לגמור אותו בקדושה, יש לו לקדש תחילת היום וממילא יקבל כח וסיוע לגמור את היום בקדושה.

כי יש כח מיוחד הניתן למתחיל במצוה שיוכל לגמרה, כפי שפירש **המהרש"א** (ח"א מכות י:) בדברי הגמרא 'בדרך שאדם רוצה לילך בה, מוליכין אותו' - שלא אמרו 'מוליך אותו' והיה נשמע שהקב"ה מוליך אותו, אלא אמרו 'מוליכין'. שבכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם נברא מלאך לפי ענינו אם לטוב אם לרע [כן איתא בספרים הקדושים בפירוש דברי חז"ל (אבות פ"ד מי"א): רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד. וכמו שפירש האריז"ל בשער היחודים (פ"ב): נמצא כי בהיות האדם צדיק וחסיד ועוסק בתורה ומתפלל בכוונה, מאותן הקולות שיוצאין מפיו נבראים מלאכין ורוחין קדישין, קיימין ועומדין, ואלו המלאכין הנבראים ממה שיוצאים מפי האדם הם סוד המגידים הנזכר בספר חסידים, ומודיעין אותו ומספרין לו רזי תורה. וכו'. והנה כמו שיש מלאכין הנבראין מעסק התורה שהאדם מוציא מפיו, כך יש בחינת מלאכין נבראים ונעשים על ידי עשיית המצוות כנזכר בפרשת פינחס (זוהר רכב:) 'ותרי"ג מלאכין סלקין לה לנשמתא', הרי כל מצוה של תרי"ג מצוות נעשה מלאך אחד, והעושה תרי"ג מצוות נעשה תרי"ג מלאכין לנשמתא דיליה, וזה סוד 'כל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד'], ועל כן אמרו בדרך שאדם רוצה לילך, שהרשות בידי האדם ממנו יתברך ברוך הוא, שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג:), אבל כפי רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו, אותן המלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו. ע"כ דבריו. ועל פי זה פירשו בספרים 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', שהמלאכים הנבראים ממחשבתו דיבורו ומעשיו במצוה, עוזרים ומסייעים לו לגמור את הדבר.

מילתא דפליאה

צדיקים שהרגישו בקדושת הזמן היו אומרים הלל בשבת זו

לא לחינם הפליגו גדולי עולם ועוררו אותנו לנצל ימים אלו לתשובה ולמעשים טובים, שכן הצדיקים בקדושתם מרגישים את הקדושה ומסייעים בעדנו להתקרב לקדושה עליונה זו, כפי שמובא בדברי ימי הצדיקים ע"ה, כמו **בעל הדברי חיים מצאנז ע"ה, רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה, רבי משה לייב מסאסוב ע"ה** ועוד, שבליל פרשת בא - פרשת יציאת מצרים, קראו את ההלל כמו בליל הסדר, ויש מהם שקראו את ההלל בברכה, כי בקדושת נפשם הרגישו את האור העצום שמתעורר בקריאת הפרשה, עד כדי כך הגיעו להשגות ומדרגות גבוהות. והם שאמרו לנו ועוררונו: 'לחיות עם הזמן', 'לחיות את הזמן', כי הקריאה מעוררת הזמן עוד יותר מהזמן עצמו, ובוודאי כוחם מסייענו להתקרב לקדושת הימים.

וכפי שאכן מסופר על הרה"ק מסאסוב ע"ה כי פעם בשבת פרשת בא שהפרשה מלאה ביציאת מצרים, בא לבהירות גדולה כל כך, עד שאחר תפילת י"ח אמר הלל והציבור אף הם אמרו עמו, ולא ידעו כלום בשעת מעשה שעושים דבר משונה. כי באו כולם למדרגה והשגה גבוהה שהרגישו את קדושת הפסח.

ברזא דאתו"ד
רמזים נפלאים על סדר הפרשה

יציאת מצרים המתעוררת בימי השובבי"ם

וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה יָצְאוּ כָּל צִבְאוֹת ה' מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם (יב, מא).

אמרו המקובלים ע"ה, שבזמנים אלה יורד כח עליון משמיים, והשפעות גדולות נשפעים ונמשכים בתקופה זו, כדי להוציא את האדם מכל המֵצרים שלו. וידוע **מתלמידי הבעל שם טוב ע"ה** שהיו רגילים לומר כי 'התורה נצחית היא', כלומר, כל הנכתב בתורה אינו בכדי לספר סיפורי מעשיות שכך וכך היה, אלא כל הנכתב בתורה נאמר לעולם ועד, ונוהג ומורה דרך לכל אדם לדורי דורות.

[כך הם דברי התולדות יעקב יוסף בהקדמתו (אות ב) לגבי המצוות שאינן נוהגות בזמן הזה: מלאני לבי לבאר בעזרת ה' תרי"ג מצות איך שהם בכל עת וזמן, והם בכל אדם, ואיך יש בו מקום לדבק בו יתברך בכל מצוה מתרי"ג מצות. והשם יתברך יעזור לנו ויגמור בעדינו לטובה ויורינו נפלאות מתורתו, ונזכה לדבק בו.

ובאותו ענין כתב בריש פרשת בראשית (ד"ה ומלבד): מאחר שהתורה נצחי צריך שיהיה בכל אדם ובכל זמן, וכו' חס ושלום בטל מצוה זו עתה בזמן הזה, וכן תקשי על כמה מצות שאינן בכל אדם ובכל זמן. לכן עתה באתי בעזרת הבורא יתברך לבאר איך לא נעדר שום מצוה אחת מכל תרי"ג מצות, כי אם שיהיה בכל אדם ובכל זמן, הן בדרך פשט או רמז או מוסר וכיוצא בזה. ומעין זה בפרשת לך לך (ד"ה עוד יש): יש לידע איך שייך פרשה זו בכל אדם ובכל זמן, דלא צריך פרשה זו לכתבה לדורות, דמה דהוי הוי, כי אם ללמדנו לדורות].

ולכן גם יציאת מצרים - היציאה מהמֵצרים של כל אדם, אף היא קיימת בכל דור ודור, ובכל אדם ואדם במֵצריו הרוחניים והגשמיים. ואלו ההשפעות היורדות בזמן זה, שכדי שיוכל האדם לצאת ממֵצרים אלו, הקב"ה משפיע עליו כח עליון משמים ונותן לו כוחות כדי לצאת מהם.

הקריאה מעוררת את הזמן

ובזמן קריאת פרשות אלו מתעורר כוחם ביתר שאת, שכן ידוע הדבר שגדולי החסידות היו אומרים, ויסוד הדברים כבר הובא **בשל"ה הקדוש** (מסכת פסחים נר מצווה אות ו): 'הקריאה מעוררת את הזמן'. דהיינו, כשקוראים בפרשה את הקריאה, קריאה זו מעוררת את הזמן עליו מדבר המקרא. ועל כן היו האדמורי"ם אומרים 'לחיות עם הזמן', 'לחיות את הזמן'. דהיינו, לחיות עם הפרשה של השבוע והזמן שנאמר בה. אם מדברת על המועדים, הרי שבקריאת הפרשה מתעורר כח המועדים שנאמרו בה, וכל ההשפעות שנזכרו במועדים מתעוררים בקריאת הפרשה.

הקריאה מעוררת את הזמן בהשפעה יתירה מהזמן עצמו

חשיבותה של קריאת הפרשה שמעוררת את הזמן של יציאת מצרים נשנתה הרבה בספרי הצדיקים, והגדיל **האמרי יוסף מספינקא ע"ה** ואמר בשם רבו **הרה"ק מזידיטשוב ע"ה** (יתרו ד"ה והר סיני) כי הקריאה בפרשה גדולה בחשיבותה ועולה בהשפעתה על פני הזמן עצמו.

מביא הרה"ק מספינקא ראיה לדברי רבו, דהנה, פעמיים בשנה קוראים בהפטרה במעשה מרכבה, פעם אחת בפרשת יתרו במעשה מרכבה המובא בספר ישעיה, ופעם אחת בשבועות במעשה מרכבה שביחזקאל. והלא אמרו חז"ל (חגיגה יג:) שישעיה הנביא הוא הגדול יותר מכל הנביאים שאחרי משה רבינו, ודימו חכמים את ההבדל בין מעשה מרכבה של יחזקאל למעשה מרכבה של ישעיה, כדמיון בן כפר ובן כרך. אם כן מן הראוי שאת ההפטרה החשובה ביותר שהיא מעשה מרכבה שבנבואת ישעיה, יאמרו במתן תורה, ואת ההפטרה של יחזקאל יקראו בפרשת יתרו.

בפועל רואים להיפך, שאת הנבואה החשובה אומרים דווקא בפרשת יתרו. מוכח אפוא, כי חשיבות הקריאה המעוררת את הזמן - בזמן שקוראים את הפרשה בתורה, גדולה יותר מהיום שבו קיבלנו את התורה, עד כדי כך שבעת קריאת פרשת מתן תורה אומרים את ההפטרה החשובה יותר, ואילו בזמן מתן תורה עצמו בחג השבועות, קוראים את ההפטרה שנאמרה ביחזקאל שהיא פחותה במעלתה מנבואת ישעיה.

המשך בעמוד הבא

הקריאה בתורה היא בבחינת נפש המתקשרת בתורה ומשכך גדלה מעלתה על בחינת הזמן

כשנשכיל בדבר, עלינו להתבונן, מדוע אכן כך הם פני הדברים, בעוד שעל פי סברא נראה כי הזמן בשנה שבו ניתנה תורה גדול יותר, שכן באותו התאריך ניתנה תורה. נבין זאת עפ"י המבואר בספר יצירה (פ"ד מ"ד, פ"ו מ"א), כי כלל הבריאה נחלקת לשלושה חלקים - עולם שנה ונפש. והביאור בזה, שכל דבר שבבריאה מורכב משלושה חלקים אלו: נפש - הוא שם כולל לנפש האדם עם כל מה שיש בו ובתוכו. שנה - הוא שם כולל לעיתים ולזמנים שבהם מונהג העולם. עולם - שם כולל לעולם שאנחנו נמצאים בתוכו.

ולמשל, בעניין קריעת ים סוף ישנם שלוש אפשרויות שבהם מתעורר הנס. א. כאשר אדם בא אל הים שנקרע לבני ישראל יוכל להרגיש הארה מקריעת ים סוף, והארה זו הינה בבחינת 'עולם'. ב. כאשר בא יום שביעי של פסח מרגיש גם כן הארה נפלאה מקריעת הים, וזו בבחינת 'שנה'. ג. כאשר קוראים בתורה פרשת בשלח, יכול להרגיש הארה זו בבחינת 'נפש' הקורא בתורה את עניין קריעת הים.

ולכן קריאת הפרשה עולה במעלתה ובהארה שבה, על ההארה שבזמן המועד, כי הקריאה בתורה היא בבחינת 'נפש', ובחינת נפש כיון שמחוברת בתורה ללא אמצעי - גדולה במעלתה, כי התורה מקשרת הנפש בעולמות העליונים.

◆◆◆

וזה עניינם של פרשיות אלו הנקראים שובבי"ם שהובא בכתבי האריז"ל, ראה בשער רוח הקודש (יז.): ונתנו סימן בהם 'שובו בנים שובבים' (ירמיה ג כב) ראשי תיבות ש'מות ו'ארא ב'א ב'שלח י'תרו מ'שפטים. וכו' ולכן בזמן הפרשיות אלו יש בהם סגולה לקבל תשובת האדם המתענה בהם על עון הקרי. ולכן הם מתחילים מן פרשת שמות. מפני שאז בפרשה ההיא היה התחלת השעבוד. ומסתיימים בפרשת משפטים וכו' כי אז נגמרו אותם הניצוצות להתקן.

ובמאמר תקוני תשובה שכתבי הרמ"ע מפאנו ע"ה (פט"ז) כתב: ונתיחדו ימי קריאת הפרשיות הללו לתקון זה שבהן גלות מצרים ומרירות השעבוד והגאולה ומתן תורה והדינין שהוא סדר המרוק הזכוך מראש ועד סוף.

בכח התפילין מקדשים את כל החושים

וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ (כח י).

התפילין יש בהם ד' בתים, והם כנגד ארבעת החושים שבאדם, ראיה שמיעה ריח ודיבור, והבית הנוסף בתפילין של יד הוא כנגד חוש המישוש, ובכוח התפילין יש ביכולת האדם לקדש את כל חושיו לעבודת הבורא. ומצינו שהתפילין נקראים 'תפארת', לשון פאר, כמו שנאמר בהם (יחזקאל כד יז) 'פארך חבוש עליך', כי על ידי שהאדם מקדש את כל חושיו זוכה לבוא למדת תפארת המורה על השלימות, והיא מידתו של יעקב אבינו ע"ה הכלול מיראה ואהבה.

כיון שהתפילין מקדשות את כל כוחות האדם לפיכך סגולת התפילין שהם מגלים את צלם הקדושה על היהודי המניח אותם, ובזכותם שורה השכינה על היהודי בלי מחיצה, שזה דבר הכתוב (פר' כי תבוא) **וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך**, ועל שם כן נקראו התפילין אות, כי הם אות וסימן לדביקות ישראל בה', ומכוח התגלות הקדושה נופל פחד ואימה על האומות.

אות השבת כמו התפילין

גם השבת נקראת תפארת, כמו שאנו מזכירים בתפילת השבת 'תפארת עטה ליום המנוחה מזמור שיר ליום השבת', כי בשבת אין מניחים תפילין, כי השבת עצמה היא אות, והיא משלימה את חושי האדם במקום התפילין, וכל מה שהתפילין מתקן בימות החול, מתקנת השבת, שאף היא קרויה אות כמו התפילין וברית המילה, ותמיד יש באדם ב' אותות, כי הברית קבועה לעולם באדם, ובשבת יש את אות השבת, ובימות החול את אות התפילין, ועל פי שנים עדים יקום דבר. וכן השבת נקראת אות כי היא מעוררת דביקות ישראל בהקב"ה, ומתגלה צלם הקדושה באדם כמו שאמרו חז"ל (ב"ר יא ב), אינו דומה מאור פניו של אדם בימות החול כמו בשבת, וממילא נופל פחד ואימה על הסטרא אחרא ביום השבת.

כוח שרה אמנו ע"ה בליל יציאת מצרים

לקיחתה של שרה לבית פרעה - סימן לבניה

וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ (יב ח). רבותינו ז"ל אמרו במדרש (שמו"ר טו יב): 'ומצות' - בשביל שרה שעשתה למלאכי השרת עוגות ולא טעמו לחם וכו'. יש לומר בטעם שנזכרה שרה אמנו ע"ה בלילה זה, שכן אמרו חז"ל **בפרקי דרבי אליעזר** (פכ"ו): אותו הלילה שנלקחה שרה אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה, והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים, להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו [וכך אמרו בזוהר (לך לך פב.): תא חזי, אלמלא דאנסיבת שרי לגבי פרעה לא אלהי הוא, ואלקאותא דא גרים אלקאותא לבתר כן דילקון מצרים בנגעים גדולים. כתיב הכא 'נגעים גדולים', וכתיב התם (דברים ו כב) 'ויתן ה' אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים', מה להלן עשר מכות אף כאן עשר מכות, כמה דעביד קודשא בריך הוא נסין וגבורן לישראל ליליא, אוף הכא עבד לה קודשא בריך הוא לשרה נסין וגבוראן ליליא. תא חזי, כל ההוא ליליא דשרה הות לגביה דפרעה אתו מלאכי עלאי לזמרא ליה לקודשא בריך הוא בשירין ותושבחן, אמר להו קודשא בריך הוא, כולכו זילו ועבידו מכתשין רברבין במצרים, רשימו למאן דאנא זמין למעבד לבתר דא, מה כתיב (בראשית יב ז) 'וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים' וגו']. ומשום כך פירש **מו"ר זקני ע"ה** (פתוחי חותם וארא ענין עשר המכות) כי 'שרה' בגימטריא עולה כמו ראשי התיבות של עשר המכות 'דצ"ך עד"ש באח"ב' [עם הכולל של ג' התיבות והכולל של שלשתם כאחד].

ו'מעשה אבות סימן הוא לבנים' [כך כתב הרמב"ן (לעיל יב ו): 'ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם'. אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (עיין תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יאריכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו. ושם פסוק י' כתב: 'ויהי רעב בארץ'. הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים, והוציאו משם במקנה בכסף ובזהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם. ורמז אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים כאשר אמר (שמות א כב) 'וכל הבת תחיון', והקב"ה ינקום נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב וצאן ובקר מקנה כבד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ. לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים. והענין הזה פרשוהו בבראשית רבה (מ ו) רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב 'ויהי רעב בארץ', בישראל כתיב (להלן מה ו) 'כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ'], וכל דבר שעבר עליה היה בו נתינת כח גם לזרעה שבכל הדורות, לכך גם המכות שקיבל פרעה בגללה היו סימן לבניה שגם בגללם יקבל פרעה את עשר המכות

המשך בעמוד הבא

[בצרור המור האריך לבאר את כל עניין יציאת מצרים כיצד היה תלוי במעשה לקיחת שרה לבית פרעה, וז"ל: 'ולאברם הטיב בעבורה' (לעיל יב טז) לפי שאמרה היא שהיתה אחותו, כמו שהיה במצרים שכתוב שם (שמות יב לו) 'וישאילום וינצלו את מצרים'. 'וינגע ה' את פרעה ואת ביתו' (לעיל יב יז), לאות על מכות פרעה בשביל ישראל. 'ויקרא פרעה לאברם' (שם פסוק יח), כמו שאמר שם (שמות יב לא) 'ויקרא למשה ולאהרן לילה'. 'ועתה הנה אשתך קח ולך' (לעיל יב יט), כמו שאמר שם (שמות יב לב) 'גם צאנכם גם בקרכם קחו' וגומר. 'ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותם' (לעיל יב כ), כמו שאמר שם (שמות יג יז) 'ויהי בשלח פרעה את העם'. 'ויעל אברם ממצרים ולוט עמו' (לעיל יג א), כמו שאמר שם (שמות יב לח) 'וגם ערב רב עלה אתם'. 'ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב' (לעיל יג ב), כמו שכתוב שם (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים']. ועל כן בלילה זה נזכר כוחה של שרה לבני ישראל.

כוח האמונה של שרה מתעורר עתה ביותר

מכלל הכח שהורישה לנו שרה ע"ה הוא להכיר ולדעת כי כל העובר עלינו בגשמיות ורוחניות הן צרות הגלות והן הקשיים והמיצרים העומדים בדרכו של כל אדם בפרטות, לטובה הם. כי הרי בכל מהלך חייה עברו עליה צרות וקשיים, בשנות עקרותה הארוכים ובגלות ממקום למקום, ועוד כיוצא בהם [ראה מה שכתב על כך האור החיים (בראשית כג א): עוד יתבאר הכתוב על זה הדרך 'ויהיו חיי שרה' פירוש בצער היו חיי שרה מאה שנה, כי בכולן היתה בצער, עד תשעים שנה והיא בחבלי לידה שלא ילדה לאברהם, וצא ולמד מה שאמרה רחל (שם ל א) 'הבה לי בנים ואם אין מתה' וגו', ומצ' עד מאה בקרוב שהיה ישמעאל רודף את יצחק להורגו כמאמרם ז"ל והיתה מצטערת על הדבר הרי מאה שנה, ועשרים שנה ושבע שנים לאלה יחשבו שני חיי שרה כי אז בטחה בבנה כי כבר גרש אברהם את ישמעאל], עם כל זה נאמר בהם (רש"י בראשית כג א) 'כולן שוין לטובה'. וכפי שביארנו (חיי שרה) עפ"י דברי **מרן החיד"א ע"ה** (פני דוד שם) בפסוק (בראשית שם) 'ויהיו חיי שרה', דתיבת 'ויהיו' נקראת ישר והפוך, לרמוז שחייה היו הויה אחת שווה לטובה הן כשתביט בהם מתחילתן לסופן והן מסופן לתחילתן.

ובדרך רמז בא ללמדנו, כי אף שהיו ימי חייה של שרה למפרע, כלומר, אף כאשר התנהלו חייה למפרע ובהיפך מרצונה, עם זאת היו בעיניה כולם שוים לטובה, שלא ראתה שום רע בהנהגת הבורא, וידעה מה שאמרו חז"ל (ב"ר נא ג) 'אין רע יורד מלמעלה', ואם כך, גם כשאירע דבר מן השמים הנראה כלא טוב על כרחך טוב הוא שהרי אין רע יורד מן השמים. ובהסתכלות זו קיבלה כל מאורעות חייה באהבה ובשמחה, והאמינה שכל הנעשה עמה הוא אך לטובה ו'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:), ואף שבשעת מעשה נראה הדבר כצרה אבל לבסוף יתגלה שהכל היה לטובה.

ובליל יציאת מצרים שנצטווינו בו 'למען תספר וגו' וידעתם כי אני ה'', שבו מתגלה ביתר שאת אור האמונה 'כי אני ה'', שבכל דבר ודבר יכולים להכיר כי מה' הוא ולטובה, מתעורר כוחה וירושתה של שרה אמנו ע"ה ביותר לסייענו בחיזוק האמונה.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לצטט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

אוצרות המגיד ממעזריטש

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא וְגוֹ' (שמות יב כז). **כִּי הִנֵּה יֵשׁ שְׁנֵי תַּעֲנוּגִים, אֶחָד לְנַצֵּחַ אוֹיְבִים, וְזֶהוּ הַתַּעֲנוּג מַה שֶּׁהוּא מְנַצֵּחַ** את שונאיו, והוא מידת הגבורה או הנצח שבעולם התענוג, **וְהַשֵּׁנִי לְהַצִּיל אֶת בְּנוֹ מִדָּבָר שֶׁאֵינוֹ טוֹב לוֹ, וְזֶה בָּא מֵאַהֲבָתוֹ אֶת בְּנוֹ** והיא מידת החסד והאהבה. **וְהִנֵּה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָיוּ כְּבָיְכוֹל שְׁנֵי תַּעֲנוּגִים בְּיַחַד, דְּהַיְינוּ לִנְגֹּף אֶת הַמִּצְרִים וּלְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל,** ויש להבין כיצד יתכן, שיהיו שני מידות מנוגדות פועלות יחדיו, כנגד הסדר הרגיל שהמשכת השפע בעולם היא על ידי מידה אחת בדווקא, המתגברת על חברותיה ועל ידה עיקר הנהגת העולם. ומבאר:

וְהִנֵּה יֵשׁ עוֹד תַּעֲנוּג שְׁלִישִׁי שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ מִשְּׁנֵיהֶם הַנִּזְכָּר, והוא עצם התענוג שממנו נמשכים שני תענוגים הנזכרים שהוא מייחדם כאחד, **וְהוּא מַה שֶּׁכָּתוּב** (ישעיה כט יב) **'וְנָגַף ה' אֶת מִצְרַיִם נָגֹף וְרָפוֹא', וְדָרְשׁוּ רַז"ל** (זוהר בא לו.) **נָגֹף אֶת מִצְרַיִם וְרָפוֹא לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁרִפְאָם מִכְּאֵב הַמִּילָה.** ומשמע ששני פעולות אלו, לצער ולייסר את מצרים ולרפא את ישראל נמשכות ממידה אחת, **וְתַעֲנוּג הַזֶּה בָּא מֵרַחֲמָנוּת הָאָב עַל בְּנוֹ,** דכיון שיש בה שני עניינים מנוגדים, מן ההכרח שתענוג זה אינו בא מחמת המידות, אלא מעצם הקשר בין אב לבנו, כלומר שמאיר בה הקשר הפנימי בין הקב"ה לעם ישראל שהם חלק אלוק ממעל.

וְהוּא גָּבוֹהַּ יוֹתֵר מִבּ' תַּעֲנוּגִים הַנִּזְכָּר, כִּי הֵם בְּאִתְגַּלְיָא וְזֶה בְּאִתְכַּסְיָא שמידת התפארת היא מידה ששורה עליו מכח עלמא דאתכסיא שממנה יוצאים כל המידות, ולכן היא כוללת שני בחינות כאחד. (**וְעוֹד**, שֶׁהוּא מידת התפארת שהיא מקור הרפואה (פאר אותיות רפא), **לְרַפְאוֹת אֶת בְּנוֹ מִן הַמַּכּוֹת שֶׁכּוֹאֲבִים לוֹ כְּבָר**), וזהו כח גדול יותר מאשר להגן ולהציל, שהרי הוא ממתיק את ה'דין' אחר שכבר יצא מהכח אל הפועל, וזה מוכיח שכח זה בא ממקום גבוה יותר ולכן הוא יכול לרפאות ולתקן גם את מה שכבר נתקלקל.

ועתה עתיד רבינו לבאר, **מהיכן נמשך גילוי נפלא זה** שהוא מ'עלמא דאתכסיא' לעולם, ומקדים לבאר מהות זכותו של אברהם אבינו שהמשיך גילוי זה לעולם:

וְהִנֵּה כְּתִיב (בראשית א כז) **'וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ'. דְּהַיְינוּ שֶׁיֵּשׁ צֶלֶם אֶחָד שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַטֶּבַע,** בחינת מחשבה שהיא למעלה מהמידות שבהם הנהגת הטבע, שהרי עולם המחשבה היא אם ושורש להולדתם של כל המידות בכללות ובפרטות, הן בעולמות העליונים והן בנפש האדם - בכוחות הנפש, **וְצֶלֶם שֵׁנִי שֶׁהוּא מִן הַטֶּבַע, הַטֶּבַע בְּגִימַטְרִיָּא אֱלֹקִים, וְזֶהוּ צֶלֶם אֱלֹקִים שֶׁבַּכָּתוּב,** וצלם אלוקים זה הוא חלק מהבריאה שנתלבש בגוף האדם ממש, ולכן הוא בְּחִינַת הַגּוּף שֶׁתַּחַת הַטֶּבַע וְיִקָּרֵהּ מִקְּרֵה הַטֶּבַע כאשר השפע יורד על ידי צלם אלוקים לתוך הגוף, הוא מוגבל בכלים של הנפש אשר בגוף האנושי, ולכן הוא מוגבל בדרכי הטבע, והוא נפסק כאשר האדם מנתק עצמו ממידותיו של הקב"ה, **אֲבָל הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהִיא הַחַיּוּת** והיא בחינת "בצלמו" שהקב"ה מצמצם מחשבתו להשתעשע במעשי הצדיקים, כדי לברוא את האדם, ומאציל את הצלם שהוא התענוג שממנו נבראו נשמות הצדיקים, **הִיא קַיֶּמֶת לָעַד**, כי היא למעלה מהגבלות הבריאה ולמעלה מההסתרה של העולם שהוא המסתיר על המשכת החיות.

עַל כֵּן כַּמָּה צַדִּיקִים שֶׁלֹּא שָׁלְטָה בָּהֶם הַטֶּבַע, כְּגוֹן אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם שהגביהו הקב"ה מהנהגת הטבע, כדאיתא בגמרא (שבת קנו.) שהוציא אותו החוצה ואמר לו צא מאצטגנינות שלך וכו', **שֶׁהָיוּ דְּבוּקִים בְּמַה שֶּׁלְּמַעְלָה מִן הַטֶּבַע,** שהגביהו את מחשבותיהם וכל מעשיהם לשורש הנשמה שהיא 'צלמו', מחשבת הקב"ה ורצונו, וממילא קיבלו חיות למעלה מהגבלות

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

במצרים נמשכה מידת התענוג שמכח הקשר העצמי בין הקב"ה לישראל והרחמים כוללים חסד וגבורה כאחד

במאמר זה מבאר המגיד את עניינה של מידת הרחמנות האלוקית, המתעוררת מחמת תענוג עליון, שהיא מגודל אהבת השם יתברך לבניו בהיות שהקב"ה וישראל חד הם, כי נשמות ישראל נמשכות ממחשבה עליונה בדרך מחשבת הבן הנמשכת ממחשבת האב.

והנה השפע שהקב"ה ממשיך לעולם, נמשך על ידי הספירות הנכללים **בשם הוי"ה**. אבל יש דרגה גבוהה מזאת של גילוי אלקות, הנקראת **'על הוי"ה'**, שאינה מידה פרטית, אלא הנהגה של רחמים גמורים שכוללת את כל המידות, והיא נמשכת אל העולם רק מכוח אברהם אבינו שעבד את הקב"ה באהבה רבה ותענוג גדול, והעלה שעשועים לפניו יתברך, וחיות זאת של אברהם אבינו העומדת וקיימת לעד, שהיא למעלה מהעולם, היא אשר המשיכה לעולם את התענוג הזה שהוא למעלה מהעולם.

ומכיון שתענוג זה הוא למעלה מהעולם, הוא כולל בקרבו שני מידות המנוגדות, חסד לאוהבי ה', וגבורה לשונאיהם. ששניהם נכללים באור אין סוף שהוא למעלה מכל המידות, ולכן אין בו גבול. ובחינה זאת המכונה גם כן אהבה, אינה אהבה שבמידת החסד שעניינה כח ההשפעה, אלא אהבה השורשית שהיא אהבת האב על בנו מגודל השעשועים והתענוגים שהוא מתענג ממעשיו, והיא בבחינת שורש המידות שבו נכללים כל המידות כאחד, ולכן במידה אחת זאת נמשכים בפעם אחת שני פעולות מנוגדות, והוא להטיב לבני ישראל ולייסר את אויביהם.

וזה הכוונה במאמרם ז"ל שיציאת מצרים היה בכח אברהם, והיינו שזהו על ידי **התעוררות האהבה העליונה** שהמשיך אברהם אבינו עליו השלום לעולם, ובזכותו כלומר בכוח שהמשיך לעולם, יצאו ישראל ממצרים.

וכח זה של התעוררות האהבה עליונה שהיה בעת יציאת מצרים חוזר ונשנה בכל שנה ושנה על ידי מצוות הפסח, שבו נצטוו ישראל לעשות פעולה במעשיהם להוסיף ולהביא התעוררות רחמים זאת שתשרה עליהם, ודבר זה נרמז בלשון **"פסח"**, מלשון פסיחה ודילוג, שעל ידו מדלג אור אין סוף שלמעלה מסדר ההשתלשלות ושורה על ישראל.

הטבע, וממילא גם זכותיהם וכוחם נותרים לעד ולנצח נצחים.

וְנוֹדַע, כִּי יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה בִּזְכוּת אַבְרָהָם, דְּהַיְינוּ **מֻחֲמֶת אַהֲבָה** ראשונה שממנה נברא העולם, שהיא צלם אברהם שהיא התענוג האלוקי שהשתעשע הקב"ה במעשיו של אברהם וממנו האציל את נשמתו, וצלם זה שהוא החיות שלו קיים תמיד, **הֲגַם שֶׁהָיוּ גִּבּוֹרוֹת בְּמִצְרַיִם**, ואם כן יפלא האיך יפעלו שני מידות כאחד ומי הוא הכוללם יחד, ומתרץ, **זֶהוּ גְּבוּרָה שֶׁבַּחֶסֶד** שהרי עצם הפעולה היא גבורה, אמנם היא מחמת השפעת החסד שלמעלה מגבולות הטבע ונכלל בו גם גבורה, **מֻחֲמֶת אַהֲבָתוֹ אֶת בָּנָיו מַכֶּה שׁוֹנְאֵיהֶם** ובחינת אהבת הקב"ה את בניו נמשך מבחינת 'מחשבה', שעל ידיהם האב והבן מקושרים במחשבת הוייתו של הבן שאליו צמצם האב את מחשבתו, ולכן נכללים בה חסד וגבורה יחדיו.

וְענין זה שהכאת השונאים היה גם כן מחמת אהבת האב את בנו, והוא בחינת שורש המידות שכולל את החסד והגבורה יחד, זֶהוּ שנתבאר בפסוק (שמות יב כג) **'וְעָבַר ה' לִנְגֹּף', דְּהַיְינוּ הַוָי"ה, מִדַּת הָרַחֲמָנוּת וְאַהֲבָה**, האהבה שבמידת הרחמנות שהיא בחינת מחשבה, **הָעֲבִיר עַל מִדָּתוֹ לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם** היפך תכונתו וטבעו, וזה מורה על התפשטות ההשפעה מכח עליון למעלה מכל הגבלה והשגה, שהוא כולל את כל המידות, **וְהַכֹּל מִבְּחִינַת אַהֲבָתוֹ לְבָנָיו** שהתעוררה מכח אברהם, שמידת אהבתו לה' היתה בבחינת קשר עצמי - במסירות נפש - שהיא למעלה מהגבלות העולם, ועל כן גם אהבתו יתברך לבניו שנמשכה לעולם היתה בדרגה זאת, שלמעלה מהעולם.

ועתה מבאר כיצד מתייחדות שני מידות אלו כאחד על ידי התענוג של רחמי האב את בנו: **וְנוֹדַע כִּי עוֹלַם הַתַּעֲנוּג, הוּא עוֹלָם דְּאִתְכַּסְיָא** שאינו נגלה בעולם באופן של 'מוחין' (דעת) או כוחות הנפש, אלא היא מכוסית ונעלית מהם, **נִקְרָא הוּא**, לשון נסתר, והרמז לכך שעולם התענוג הוא למעלה מהעולם - מהשגת השכל, הוא **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (ישעיה נח יד) **'אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'**, **לְמַעְלָה מֵהַוָי"ה בָּרוּךְ הוּא (שֶׁהוּא תִּפְאֶרֶת וְזֵעִיר אַנְפִּין שֶׁהוּא מוֹחִין).** שמידת התענוג היא המאירה ונותנת 'מוחין' - כלומר חיות, אל מידת ה'תפארת' שהיא גם כינוי לכללות המידות שעל ידיהם הנהגת העולם, והנקראים גם כן "זעיר אנפין" (**זעיר** מלשון צמצום, **אנפין** - פנים, כלומר - גילוי מצומצם לפי הנהגת העולם).

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יב כו - כז) **'וְהָיָה כִּי וְגוֹ' יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם. וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַה", שֶׁבַּעֲבוֹדָה זוֹ אָנוּ מַמְשִׁיכִין תַּעֲנוּג הַנִּקְרָא** הוא לשון נסתר, שהוא נמשך מ'עלמא דאתכסיא' כנ"ל, **לַהַוָי"ה** לשם הוי"ה שעל ידו מתנהג העולם, כלומר שעל ידו יורדים 'מוחין' וחיות לבני ישראל.

וְהַיְינוּ המשך הפסוקים - **אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם, פֶּסַח, לְשׁוֹן דִּלּוּג** וקפיצה של תענוג, **שֶׁמְּדַלֵּג עוֹלָם הַתַּעֲנוּג** על סדר ההשתלשלות שמגביל את העולם מלהשיג בחינה זאת שנעלית ממנו, וּבָא לְשָׁם **הַוָי"ה** ב"ה שעל ידו הויית - כלומר בריאת והנהגת - העולם, **כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם.**

וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (שמות יב כג) **'וּפָסַח ה' עַל הַפֶּתַח', וּפָרְשׂוּ בַּזָּהַר** (בא לו.) **פִּתְחָא דְּגוּפָא** שהוא כינוי למידת היסוד שהיא פתח לכל המידות, כי על ידה היא ההשפעה לתחתונים שמקבלים את השפע מכל המידות, וזאת על ידי דביקותם במצוות ברית מילה שהיא במידה זאת שהיא התענוג המקשר את כל המידות, **שֶׁרִפְאָם מִכְּאֵב הַמִּילָה** על ידי עניינה של מצווה זאת עצמה שהיא התענוג ואשר הוא בא כאמור בדרך דילוג, **וְהַיְינוּ תַּעֲנוּג הַשְּׁלִישִׁי הַנִּזְכָּר** שנמשך ממקום גבוה יותר מהמידות, ולכן בכוחו לתקן ולרפא למפרע, **וְדו"ק.**

בס"ד

חדש! כרך שלישי בסדרה

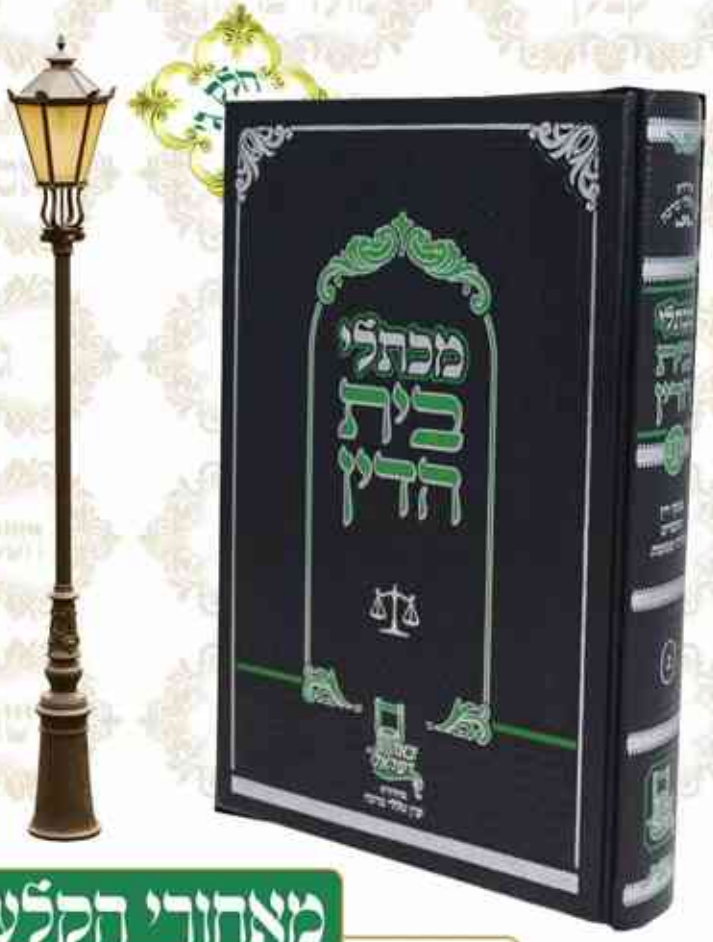

מאחורי הקלעים של בית הדין

הצצה מרתקת לדיוני חומל בית הדין בכל התחומי ההלכה הנוגעים לחיון של כל יהודי

מבתלי בית הדין - ג' משולחתו של הגאון רבי מנחם מנדל פוטרנין שליט"א

ראש בית הוראה לדיני ממונות "באר ישראל" ויש מתיבתא "עוז והדר"

מבוא פלאי | מקבץ פסקי דיני ממונות אקטואליים | קונטרס דיני ממונות בתקופת הקורונה

הכנא לדפוס

אור דיני התורה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

ארה"ב: (718) 437-0054 | אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

בס"ד

ונזכה לראות בנין
בית המקדש בתפארתו

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

בס"ד

אור חדש ירד על שולחן השבת

שוּלְחָן הַשַּׁבָּת עִם אוֹר הַחַיִּים

מַאֲמָרִים נִפְלָאִים שֶׁל רַבֵּינוּ הָאוֹר הַחַיִּים
הַקָּדוֹשׁ בְּשָׂפָה מְעֻבֶּדֶת שָׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ

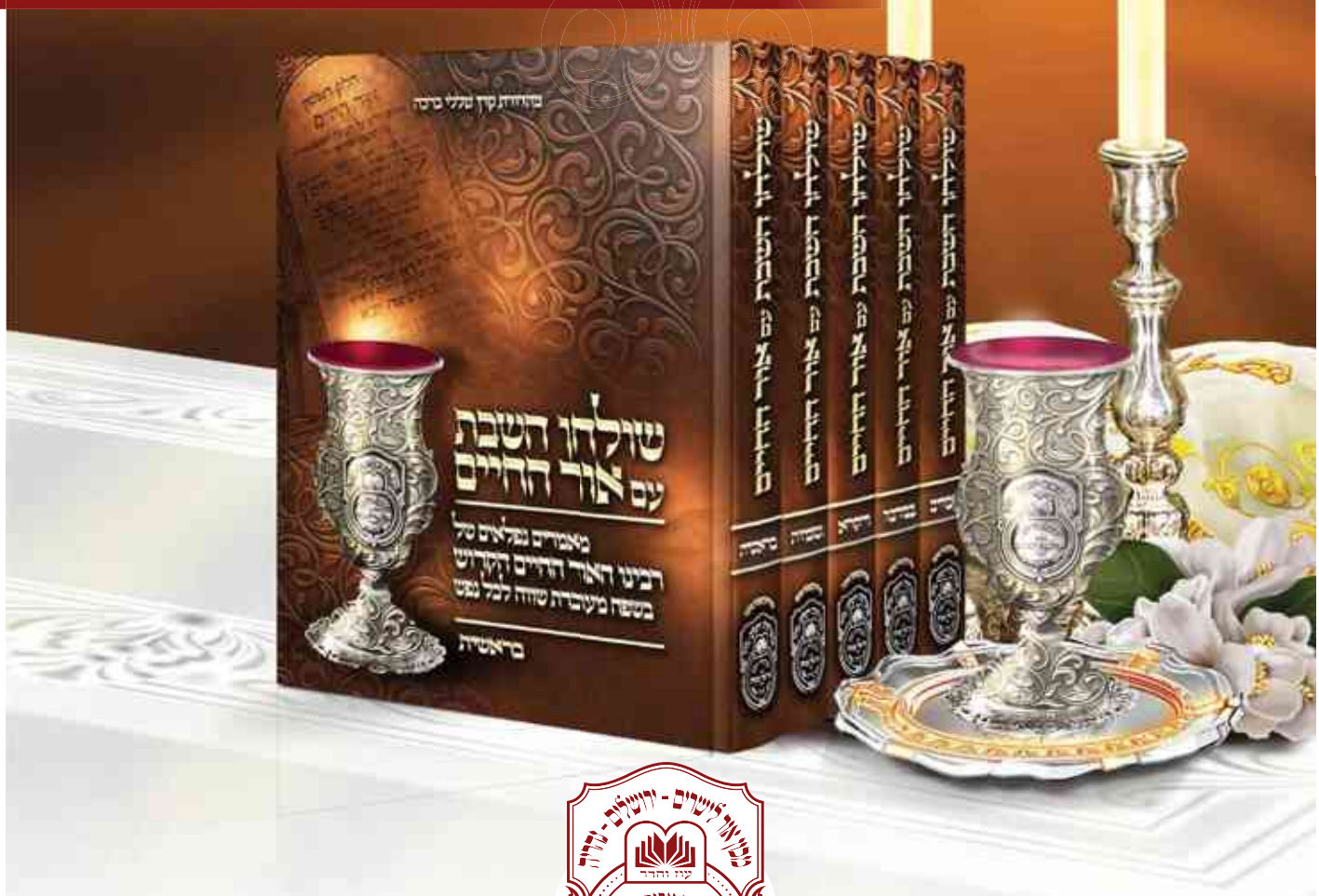

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

ארה"ב: (718) 437-0054
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב